

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

APRÍL KWIECIEŃ 2000

Č. 4 (503)
CENA 1,70 ZŁ

*Prijemné
velkonočné sviatky
želá
REDAKCIA
a úV SSP*

FAŠIANGY - OSTATKI
V KREMPACHOCH

MINISTER M. KŇAŽKO
NAVŠTÍVIL NÁŠ SPOLOK

VÝTVARNÁ SÚŤAŽ
ŽIVOTA UZAVRETÁ

V dňoch 19.-20 februára t.r. sa v Krempachoch uskutočnil 6. ročník pekného kultúrneho podujatia Fašiangy - ostatki, na ktorom vystúpili desiatky krajanských spevákov, instrumentalistov, ľudových rozprávačov a členov folklórnych súborov zo Spiša, Oravy a zo Slovenska. Na našich snímkach: nedeská Veselica počas čepčenia mladuchy a spevácke trio z Malej Lipnice. Podrobnejšie o tomto podujatí píšeme na str. 18 - 19. Foto: J. Bryja

V ČÍSLE:

Vzácna návšteva	4
Pred XI. zjazdom SSP	5
Všetky zvony zvonia na poplach	6
Rodina muzikantov	7-8
Z dejín Fridmana (5)	9-10
Štyri roky na vojne	11
Výtvarná súťaž Života '99 uzavretá	12-13
Ako to skutočne bolo	14-15
Čierne remeslo	16
Fašiangy - ostatki '2000	18-19
Poviedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa háčkovať	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE

ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU

ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7, tel./fax: 634-11-27

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespól: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogaćkowá, Jerzy M. Bożyk,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivočarčík

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,

Cena prenumeraty dla kóta i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł, półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%. Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Redakcja nie odpowiada za treść materialów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

NA OBÁLKE: Mladý huslista Tomáš Vojtas z Jurgova hrá na krempašských fašiangoch. Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Kozioł

VAJÍČKO ~ VELKONOČNÝ SÝMBOL

Blíži sa jeden z najvýznamnejších kresťanských sviatkov - Veľká noc, ktorú slávime na pamiatku umučenia a zmŕtvychvstania Ježiša Krista. O jeho náboženskom zmysle, ale aj rôznych ľudových zvykoch, ktoré sa s ním a celým predveľkonočným obdobím spájali a nezriedka kultivujú podnes, sme už viackrát písali. Dnes si pohovoríme o jednom z veľkonočných symbolov - vajíčku, ktoré malo v ľudovej tradícii veľmi široký význam.

Vajce odjakživa patrilo k neodmysliteľným zvykoslovňom výtvorom nielen slovenskej ľudovej kultúry, ale aj iných kultúr na svete. Veľký fínsky spisovateľ Mike Waltari písal, že vajce je začiatok všetkého, je symbolom narodenia a návratu, je symbolom nesmrteľnosti. Už od čias najstarších obradov, ktoré sa viazali k zimnému a letnému slnovratu, a to v spojenosti so zabezpečením prosperity gazdovstva, zdravia a ochrany života, mali vajíčka a kraslice osobitné postavenie. Zvlášť často s nimi stretávame najmä vo zvykosloví veľkonočných sviatkov.

Na Kvetnú, a niekde už na Smrtnú nedelu dievčatá vynášali z dediny *Morenu, Marmurienu*, inde nazývanú aj *Kyselica, Kaniža či stará baba* - teda figurínu oblečenú do ženských šiat. Za dedinou ju hodili do vody alebo spálili. Po rozlúčke s ňou chodili po dedine a vyberali vajíčka.

V ten istý deň alebo v poslednú nedelu pred Veľkou nocou prinášali dievčatá do dediny *leto, letečko, lesolu či hágako* symbol prebúdzajúcej sa prírody. Leto symbolizovala zelená ratolest alebo stromček, prípadne konárik z vrby - slivky, podľa toho, čo sa najskôr zazelenalo. Boli ozdobené farebnými stuhami a vajíčkami, niekde vtáčikmi z výduviek. Po prinesení tohto symbolu dievčatá dostávali vajíčka.

Jarné zvyky sa viazali k začiatku poľnohospodárskych prác, od ktorých závisela budúca úroda. Vajíčka mali podľa ľudovej viery zabezpečiť prosperovanie v poľnohospodárstve. Slúžili na to celé vajíčka i škrupiny z nich. Napr. na Horehroní sa vajíčko dávalo do prvej brázdy, na severom a východnom Slovensku rozobili škrupiny po zasiatom obilí, inde zase škrupiny zaorávali do prvej brázdy.

Zelený štvrtok, najmä na juhu, býval tradične prvým dňom, keď sa dobytok prvýkrát vyháňal na pašu. Pri výhone gázdovia pohládzali vajíčkom dobytok pochrabe, aby sa na paši dobre vypásol, aby bol zdravý a okrúhly ako vajíčko. V Turci dávali vajíčko pod prah maštale. V niektorých oblastiach dostať pastier toľko

vajec, koľko mal v stáde kráv. Pri pasení ich pojedol a škrupiny dal pod kameň, aby sa stádo držalo pohromade. Pastieri tiež na deň sv. Jozefa (19. marec) zakopávali do zeme hrniec so žeravými uhlíkmi, liečivé rastliny, refaz a vajce a cez toto miesto nechávali prejsť dobytok, aby bol zdravý a silný.

Na Kysuciach gazda - oráč dostał na raňajky praženicu. Záprah obišiel s bochníkom a vajíčkom ho hladil po hrabe, aby bol silný a okrúhly. Vajíčko dal potom žobrákovi.

Vajíčko malo svoju úlohu aj v rodinnom živote. Keďšla šestonedielka v okolí Bardejova i v Turci s diefaťom navádzku, položili pod prah

vohrademrváň. Okrem tohto koláča a vajíčok, ktorých počet sa v niektorých lokalitách musel zhodovať s počtom členov rodiny, sa svätila šunka, mäso, maslo a chren. Po posvätení jedál sa ľudia ponáhľali domov, niekde až utekali, čím si mali zabezpečiť skorú úrodu a rýchlu žatvu.

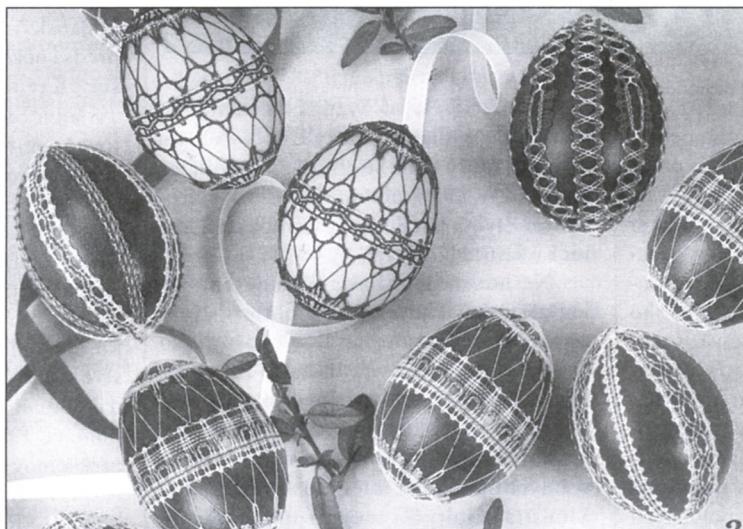
Pri veľkonočnom obede bolo prvým chodom vždy vajíčko, ktoré gazda rozdelil medzi členov rodiny. Niekde spoločné maľovanie, ale aj jedenie vajíčok symbolizovalo súdržnosť rodiny, zabezpečenie zdravia, ochranu proti zlým silám, zablúdeniu na cestách, ako aj nádej spoločného stretnutia o rok. Zvyšky z posvätených jedál sa starostlivo odkladali a použili pri prvej oračke na zvýšenie úrodnosti zeme. V okolí Trenčína zavesili výduvky z vajec použitých na veľkonočný koláč k zelenine do záhrady alebo ich rozvešali na stromy, aby zabezpečili dobrú úrodu a aby všetci videli, koľko vajíčok spotrebovali na prípravu koláča.

Vajíčka neodmysliteľne patria aj k šibačke a oblievačke. Šibanie bolo rozšírené väčšinou na západnej časti Slovenska - šibalo sa malým sviežim prútom a malo preniesť sviežosť aj na človeka. Splietaním prútov sa táto sila mala ešte znásobiť. Mladenci dostávali za šibanie farebné stuhy a vajíčka. Rozšírenejším zvykom bola oblievačka, ktorá mala pôvodne o-

čistný význam a zrejme súvisí s kúpaním sa v potočnej vode na Veľký piatok. Podľa ľudovej viery mala voda v tomto čase liečivé účinky. Oblievača chodievala najmä mládež (mladenci oblievali dievky), neskôr i dospelí.

Vajíčkači kraslice sa však nedávali len oblievačom a šibačom. Na strednom Slovensku a v niektorých iných lokalitách ich posielali krstní rodičia svojim krstným deťom. V oblasti západného Slovenska dostávali maľované vajíčka deti pri konfirmácii. Na východnom Slovensku mládež vyhadzovala do výšky uvarené maľované vajíčka so želaním, aby ľan a konope narastli vysoké. V ďalších lokalitách dievčatá vyšli na stráň, spievali a menami privolávali chlapcov, pričom spúšťali dolu stráňou okrúhle koláče.

Naši predkovia pripisovali vajíčku, skrývajúcemu v sebe tajomný svet mytov, povier, ale i starých práv, mnohé funkcie, ktoré sa v priebehu času menili. Kultový význam vajíčok postupne zanikal a prevládala predovšetkým estetická zložka. Kraslice doteraz zostali pekným symbolom jari a cenným dokladom nevšedného tvorivého nadania ľudu. (jš)

vajce, ktoré musela prevrhnúť, aby bolo dieťa okrúhle a nechorľavelo.

Kedže vajíčko symbolizovalo aj plodnosť, bolo súčasťou svadobných jedál. V oblasti východného Slovenska musel ženich s nevestou zjест počas svadobnej hostiny celé vajíčko. Keď mladá nevesta navštívila po svadbe niektorú rodinu, dávali jej vajíčka, aby sa skoro zaokrúhlila.

Vajce sa používalo aj na ochranu domu pred bleskom. Vajce znesené na Zelený štvrtok a posvätené na Veľkú noc sa prehodilo cez dom a zakopalo na tom mieste, kde spadlo. Bola to ochrana pred úderom blesku a iným nešťastím. V Turci zamurovali vajíčko do základov nového domu, aby jeho obyvateľom prinášalo štastie, zdravie, lásku a dlhy život.

Po dĺhom počase sa venovala veľká pozornosť príprave jedáľ na veľkonočné sviatky. Hotové jedlá sa svätili (aj dnes) v kostole na Bielu sobotu, niekde na Veľkonočnú nedelu. V obradných veľkonočných jedlách mali vajíčka stabilné miesto. Z niekoľkých vajíčok, cukru, niekde aj s troškou múky sa piekol veľkonočný koláč, ktorý sa v niektorých oblastiach nazýval *paska*, na Orave a v Liptove *baba*, zase v No-

M. Kňažko (štvrty zľava) a ďalší hostia počas stretnutia v sídle SSP...

... a pri prehliadke galérie Spolku

UZÁCNA NÁVŠTEVA

V dňoch od 15. do 18. februára 2000 sa v kongresovej sále Medzinárodného centra kultúry v Krakove konalo stretnutie predstaviteľov ministerstiev kultúry krajín Visegradskej štvorky. Zúčastnil sa ho minister kultúry SR Milan KŇAŽKO, Maďarsko zašlovalo Zoltán Rockenbauer, Českú republiku námestník ministra Ilja Racek a Poľsko štátnej tajomníčka Anna Popowiczová. Rokovania boli venované o.i. problematike financovania kultúry v podmienkach transformácie a ekonomickej aspektom ochrany kultúrneho dedičstva. Stretnutie zavŕšilo podpísanie spoločného vyhlásenia, v ktorom sa hovorí o.i. o realizácii niektorých spoločných projektov v oblasti kultúry a vytvoreni tzv. Visegradskej nadácie na podporu kultúrnej činnosti.

Počas pobytu v Krakove minister M. Kňažko zavítal aj na krátku návštěvu do sídla Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku, kde ho o.i. sprevádzal velyvyslanec SR v Poľsku Ondrej Nemčok, gen. riaditeľ sekcie dedičstva a miestnej kultúry Peter Maráky, gen. riaditeľ sekcie európskej inte-

grácie MK SR Pavol Tvarožek a riaditeľka kancelárie ministra kultúry Eva Nočarová. Z našej strany sa na stretnutí zúčastnili tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga a redaktori Peter Kollárik a Ján Bryja.

Nášho vzácného hosta a členov jeho delegácie srdečne privítal L. Molitoris, ktorý zároveň stručne porozprával o činnosti našho Spolku, časopise Život, tlačiarne i vydavateľskej činnosti, o galérii slovenského umenia, v ktorej sa uskutočnilo už niekoľko výstav slovenských výtvarných umelcov a o stavebných úpravách v interiéroch nášho sídla. Ministra kultúry SR zaujali i problémy výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne na Spiši a plánovaného podobného centra na Orave. Nemohol sa ubrániť slovám obdivu k vydaniu jubilejného, 500. čísla časopisu Život a bol prekvapený, že v Poľsku nie je ani jedno múzeum slovenskej menšiny či profesionálne divadlo a neexistuje žiadna štátna inštitúcia, ktorá by mohla programovo riešiť naše problémy. Preto opodstatne očakávame podporu zo slovenskej strane.

ny. Ďalším veľkým problémom, ktorý sa, žiaľ, tiahne už tretí rok, je pozastavenie štipendíu krajanským študentom na Slovensku, čo je predsa otázkou bytia či nebytia našej menšiny. K tejto téme sa kriticky vyslovil aj velyvyslanec SR v Poľsku O. Nemčok, ktorý zároveň upozornil na iné problémy spojené s prijímaním krajanských študentov na slovenské stredné a vysoké školy.

Slova sa potom ujal minister kultúry SR Milan Kňažko, ktorý nám vyjadril uznanie za úspešnú spolkovú, vydavateľskú a inú činnosť, čo vidieť i podľa časopisu a sídla Spolku. Nakoniec krajanov uistil, že na ministerstve kultúry budú veľmi citlivо vnímať každý náš podnet a hľadať ďalšie možnosti ako nám pomôcť. Prislúbil tiež, že o riešení našich problémov súvisiacich so štipendiami sa rozpráva aj s ministrom školstva SR a premiérom SR.

Na záver stretnutia tajomník ÚV odozval nášmu hostovi exemplár knihy s výberom tvorby P. O. Hviezdoslava, ktorý bol vytlačený pri príležitosti 150. výročia jeho narodenia, ako aj niekoľko čísel krajanského časopisu Život. Návšteva M. Kňažka skončila prehliadkou galérie a vybavenia našej tlačiarne.

PETER KOLLÁRIK
Foto: JÁN BRYJA

Vzácni hostia si obzreli aj našu tlačiareň

Štýria ministri kultúry podpisujú v Krakove spoločné vyhlásenie

PRED XI. ZJAZDOM SSP

FRANTIŠEK
KUŽEL
z Nedece

LÝDIA
MŠALOVÁ
*z Hornej
Zubrice*

- Naša miestna skupina možno nepatrí medzi najaktívnejšie, ale vždy ešte niečo robí. Máme známy súbor Veselicu, v ktorom sa ochotne angažujú nielen starší krajania, ale aj naša mládež. Len škoda, že súbor má problémy s hudbou. Má len jedného hudobníka, preto si na vystúpenia musí muziku zháňať, a samozrejme zaňu aj zaplatiť. A keď chýba sponzor, tažko zohnať peniaze. Preto musel súbor niekoľko cest odvolať.

Sme radi, že sa v našej škole vyučuje slovenčina a deti majú o ňu záujem. Aj v kostole máme slovenské bohoslužby, ktoré slúži nás kaplán Jozef Bednárik, prípadne aj farár Marian Wanat. Slovenskú omšu sme mali najprv o 10. hodine dobeda, potom nám ju, žiaľ, preložili na 7. 40 hod. ráno, čo je dosť nevýhodné. Napriek tomu ju navštěvuje hodne krajanov a sme veľmi spokojní s jej úrovňou. Chceli by sme však v slovenčine nielen omše, ale aj kázne a iné pobožnosti.

Naša miestna skupina má súčasť klubovňu, ale je veľmi malá a slabovo bavnená, takže nevyhovuje súčasným požiadavkám. Keby mal tento kultúrny stánok lepšie podmienky a bol moderne vybavený, ľahšie by bolo doň pritiahnuť mládež. Lenže dnes všetko stojí veľa peňazí. Okrem toho v Nedeci sú kaviarne, reštaurácie a diskokluby, ktoré sú pre mladých lákavejšie. Aj ľudia sú už takí, že myslia viac na seba, ako zrobia peniaze, aby sa im žilo lepšie a pohodnejšie. Preto je ľahko nájsť niekoho, čo by bol ochotný nežišťne pôsobiť v našom spoločenskom hnutí.

Pokiaľ ide o budúcnosť nášho Spolku, myslím si, že by bolo potrebné robiť po dedinách viacej podujatí, aby sme ukazali, že sme a sa rozvíjame. Treba zintenzívniť spoluprácu so Slovenskom. Možno kultúrne dianie v našom okolí ožije po ukončení výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Podľa mňa mala by sa tiež zjednodušiť otázka vydávania preukazu zahraničného Slováka. Ja ho ešte nemám a pravdopodobne ani neviem, či mi nikedy bude potrebný. Myslím si však, že sa môže zísť našej mládeži, len keby jeho vybavovanie nebolo také zdihavé a problematické.

Celkovo som spokojný s činnosťou ÚV SSP. Je dobre, že máme vo vedení ľudí skúsených a vzdelaných, ktorí vedia brániť našu záujmy.

JÁN
BRINČKA
z Fridmana

- So smútkom musím konštatovať, že v našej obci slovenčina už zaniká. Už ju nepočujeme ani v škole, ani v kostole. Väčšina mladých ľudí neovláda slovenský jazyk, preto sa ani neangažujú v miestnej skupine. Naša mládež si v súčasnosti nevie vziať svoje korene, svoju minulosť a ani sa o ňu nezaujíma. Veď niektorí mladí ani nevedia, že Spiš patril k Slovensku. Preto na nás starších spočíva zodpovednosť za to, aby sme im pripomínali minulosť. Aj preto som začal spisovať dejiny Fridmana, aby sa ľudia dozvedeli, ako to bolo naozaj v minulosti. Starších, čo si to pamäタjú, z roka na rok ubúda. A keď sa naša generácia pominie, kto o tom mladým porozpráva?

Myslím si, že musíme zakaždúcenu mladých pritiaňuť do činnosti v miestnej skupine, lebo starší odídu a nástupcov nebude. U nás je situácia o to fažšia, že mnohí mladí Fridmančania vystevovali za prácou do Ameriky. A to už nevravíme o tom, akotáko je vôbec mladých niečim zaujať. Veď dnes má každý televízor, video, a tak sa mu z domu nechce ani pohnúť. Od istého času vo Fridmane nacvičuje folklórny súbor. To je dobré, lebo v obci treba rozvíjať kultúrnu činnosť. Myslím si, že by bolo veľmi dobre, keby sa našiel niekto, kto by mohol s mládežou pripravovať aj slovenský program. Možno by sa to dalo nejak spojiť, aby súbor nacvičoval nielen po poľsky, ale aj po slovensky.

S činnosťou nášho Spolku som celkovo spokojný. Robia sa mnohé zaujímavé podujatia, ako napr. prehliadka dychoviek či fašiangy v Krempachoch. Myslím si však, že by bolo potrebné rozvíjať väčšiu spoluprácu so Slovenskom. Treba robiť viac spoločných podujatí, tak u nás, ako aj na Slovensku, aby sa ľudia zblížovali a spoznávali. Neboli by od veci napr. nejaké stretnutia a podujatia pre mládež. To by určite osozilo nielen naším vzťahom, ale aj rozvoju našej menšiny v Poľsku.

CZESŁAW
STEFKO
z Pekelníka

- Pochádzam z Chyžného, kde som ukončil ZŠ. Slovenský jazyk nás učila Stefania Kasperczyková. V tom čase v obci pulzovala bohatá krajská činnosť. Spomínam si, že v klubovni u pred-

sedu MS Andreja Fulu sa pravidelne premietali slovenské filmy, z ktorých mi dodnes utkvél v pamäti film Jánošík. Na naše kultúrne vystúpenia prichádzali aj mnohé súbory zo Slovenska, o.i. z Trstenej, v obci pôsobil folklórny súbor, ktorý navrhoval Jozef Omylák.

Ked som v roku 1974 prišiel bývať do Peckelníka k môjmu strýkovi Jánovi Švientekovi, ktorého po smrti Antona Rafáča zvolili za predsedu MS SSP, začal som sa zapájať aj do tunajšej krajanskej práce. Pravidelne čítam tiež Život, z ktorého sa dozvedám o mnohých zaujímavých kultúrno-spoločenských podujatiach na Orave a Spiši. Zúčastňujem sa na schôdzach SSP i

iných akciách, ktoré organizuje nás Spolok. Je mi preto ľúto, že aktivity tunajších, hlavne však mladých krajanov, v posledných rokoch poklesla. Myslím si, že sa tak stalo najmä potom, keď sa v obci prestal vyučovať slovenský jazyk. To však neznamená, že v našej obci mladých a aktívnych krajanov nie je. Jednou z nich je napr. dcéra Anny Mašlákovej Renáta, ktorú na poslednej volebnej schôdzi miestnej skupiny SSP zvolili za podpredsedníčku MS a spolu so Stanislavom Kluskom aj za delegátku na obvodnú schôuzu SSP. Verím, že práve jej sa podarí pritiahať k práci v krajanskom hnutí viacej mladých, pre ktorých by chcela spočiatku organi-

zovať zábavy, ale aj iné podujatia. Náš predsed MS J. Švientek sa zasa už oddávna snaží nadviazať spoluprácu s miestnym urbárskym spolkom, chce propagovať aj tam našu krajanskú činnosť a získať na ňu aj určité finančné prostriedky.

Nazajazde by sme chceli hovoriť o.i. o nevyhovujúcom stave a vybavení našej krajanskej klubovne a nedostatku slovenských kníh a časopisov. Dúfame tiež, že spoločne nájdeme východisko ako aktivizovať a zapájať mládež do kultúrnej činnosti v našom Spolku.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

VŠETKY ZVONY ZVONIA NA POPLACH

V poslednom čase na celom svete stúpa v zastraňujúcom tempe zločinnosť, narkománia a prostitúcia mladistvých. Vznikajú tiež rôzne nebezpečné sekty, ktorým za obet padá mnoho mladých ľudí. V Poľsku je zaregistrovaných vyše tristo takýchto siekt. Sú pre mladých nebezpečnejšie ako bol komunizmus, ktorý svojou ateistickou ideológiou len pripravoval vhodnú pôdu pre zapúštanie koreňov zla.

Mládež v súčasnosti nenachádza príklady, ktoré by vyhovovali jej duševným potrebám a vznešeným ideálom. Otvorili sa jej nové možnosti zárobku v zahraničí a nové cesty, ktoré však často vedú do slepej uličky. Mladí ľudia totiž nie sú dosťatočne prípravení na nové životné podmienky a ocitajú sa na rázcestí. Utkveli v mŕtvej bode, pred veľmi ľahkým rozhodnutím. Akobladne ovce bez pastiera nevedia, ktorým smerom sa majú uberať, za kým ísť. Chýba im vhodný ukazovateľ cest a nemá im kto pomôcť v riešení ich problémov. Sami nie sú v stave rozlúštiť všetky úlohy, aby nezaostali za pokrokom súčasného sveta. Mládež je psychicky preťažená. Okrem toho je televízia a iné médiá ponúkajú množstvo šokujúcich informácií, ktoré v nej vyvolávajú nervozitu. To všetko je príčinou, že mnoho mladých ľudí stráca zmysel života a nezriedka pácha samovraždu.

Takáto situácia nás nútí k reflexii. Naskytá sa totiž otázka, kde máme hľadať chybu a záchrannu mladého pokolenia? Rodičia sa ženú zapeniazmi, aby rodine zaistili existenčné prostriedky, pričom zabúdajú na duševné potreby svojich detí, ktoré by predsa mali byť stredobodom ich rodičovskej starostlivosti. Napokon dlhá rozlúčka s rodinou oslabuje rodinné zväzky, v súvislosti s čím sa mládež dištancuje od rodičov a duševnú podporu hľadá u iných, budú si siaha na život. Mladí, citliví ľudia klesajú na duchu, čo využívajú práve spomínané sekty, sľubujúce mladým všeestrannú pomoc. Neskúsená mládež im často sadne na lep, zveruje im svoje problémy a prijíma ich falošné ponuky. Dostáva sa takto do siekt, do ktorých vedie široko otvorená brána. Žiaľ, spatočná cesta je už nemožná, lebo brána sa zaňou tesne uzavrie. Sektári tak omotajú svoju korisť, ako pavúk

muchu. Málokomu sa podarí uvoľniť. A keď aj niekto ujde, jeho život je nadalej ohrozený.

Najčastejšimi obeťami siekta stávajú mladí, veľmi citliví ľudia z dobrých rodín. Patria k nim tí, ktorí v najbližšom rodinnom kruhu chýbalá láska a dostatočná duševná starostlivosť. Najväčšiu cenu za vstup do akejkoľvek sekty platia nielen samé obete, ale najmä ich rodičia, ktorí nenávratne trávia svoje deti a nezriedkai výsledky svojej celoživotnej práce.

Mali by sme sa nad tým vážne zamyslieť a zaujať k tomuto problému náležitý postoj. Už je totiž najvyšší čas postaviť sa do boja proti týmto beztrestne pôsobiacim sektám. Je pravdom, že na pleciach rodičov spočíva najväčšia ťarcha zodpovednosti pred Bohom a ľudstvom za výchovu svojich detí. Avšak sami nie sú schopní uchrániť mládež pred ohrozením. Na pomoc by im mala prísť škola a najmä Cirkev, ktorá má predsa veľké možnosti kladne vplývať na mládež. Z tejto ťažkej situácie je východisko, ale nikto sa nesmie vyhýbať zodpovednosti za výchovu mladého dorastu. Na každom z nás spočíva predsa istá dávka zodpovednosti za celú spoločnosť. Aj v našom vidieckom prostredí je veľa nedostatkov v náležitej výchove detí a mládeže. Zišla by sa tu väčšia aktivita niektorých duchovných otcov, najmä kaplánov, ktorí by sa

mali snažiť pritiahať mládež ku kostolu. Zdá sa mi, že by tu bolo veľmi nápomocné napr. zavedenie vo všedné dni večerných sv. omší v každej farnosti, kde sú aspoň dvaja knazia. Okrem toho by nebolo od veci založiť klubovne pre mládež v priekostolných sálach, ktoré nie sú dostatočne využité. Sú prípady, že sa tam schádzajú samí chlapci, aby si zahrali pingpong alebo jednoducho zafajčili. Pouvažujme, či by nebolo užitočné organizovať rôzne besedy, zaujímavé súťaže, premietanie videofilmov s výchovnou tematikou, nacvičovanie a prezentovanie divadelných hier, ba aj usporadúvanie mládežníckych zábav, ale pod dozorom dospelých? Takéto rôzne formy práce s mládežou by iste pomohli mladým ľuďom užitočne stráviť volný čas a stať sa náplňou jej duševného priestoru.

K tomu všetkému by však boli potrebné schôdze či stretnutia s rodičmi, ktorí majú do spievajúcu mládež. Bolo by treba porozprávať sa s nimi o výchovných ťažkostach a rastúcich nových problémoch. Verím však, že takáto autentická práca by iste priniesla žiaduce výsledky. Samozrejme touto prácou by sa nemalo zaťažovať len knazov, mohli by sa na nej podieľať aj učitelia - penzisti, ktorí majú predsa pedagogické skúsenosti a autoritu v prostredí. Svoje schopnosti by mohli uplatniť aj pre dobro krajanov.

LÝDIA MŠALOVÁ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca. Videli sme ho už v mnohých filmoch, ale keď pripomienieme, že práve on zahral postavu pána Wolodyjowského v nedávno nakrútenom filme Ohňom a mečom (prvá časť Sienkiewiczovej trilógie), iste ľahko uhádnnete, o koho ide. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

V Živote č. 2/2000 sme uviedli snímku Mariusza Czajku. Knihy vyžrebovali: Marek Klukošovský z Novej Belej, Mária Kováčová z Popradu a Ján Trojan z Varšavy.

RODINA MUZIKANTOV

Na Orave je mnoho krajanov, ktorí svoj život spojili s hudbou a folklórom. Spomeňme aspoň známu kapelu Vengrínovcov z Veľkej Lipnice-Privarovky, členov súboru Ostrisovania z Harakuba, či hudobnú rodinu Capiakovcov z Chyžného. V Hornej Zubrici sú to zasa Soľavovci. Zastavme sa dnes práve u nich.

Rodinné tradície

V rodine Márie (rod. Nižníkovej) a Vendelína Soľavovcov prišlo na svet 12 detí - 7 chlapcov a 5 dievčat. Všetci boli hudobne nadaní a muziku, ako sa hovorí, mali v krvi už od narodenia. Dievčatá vedeli pekne spievať a bratia... nuž tí sa doslova upísali hudbe a hre na dychových nástrojoch. Najstarším z bratov bol Alojz (zomrel v roku 1985), ktorý k hraniu pritiahol nielen svojho syna Jána, ale aj deti svojej sestry Margity, Stanislava a Krištofa Kottovcov. Ďalšími je dnes už 71-ročný Ján Soľava, dlhorocný kapelník dolnozubrckej dychovky, v ktorej hrali aj jeho synovia Ján a Juraj. Nasleduje jeho brat Michal, predseda MS SSP v Hornej Zubrici, ktorý láku k hudbe vstúpil aj synom Jurajovi a Adamovi, dnešnému organistovi v Jablonke. Dlhé roky hrával aj František Soľava (zomrel v roku 1995) so synmi Richardom a Andrejom, Vendelín Soľava so synom Richardom, no a ďalší bratia Soľavovci - Stanislav a Jozef.

- Khudbe, - spomína Michal Soľava, - som sa dostal už ako malý chlapec. Na mojej obľúbenej altovke ma učil hrať ešte pred vojnou učiteľ F. Michniewski a zakladateľ kapely v obci J. Vojčiak, ktorý si v roku 1934 priniesol z Ameriky prvý hudobný nástroj - kornet. Od mala hrávali aj všetci moji bratia. Khudbe som sa snažil pritiahnúť aj svojich synov. Dlhé roky v našej kapele hrával na klarinete Juraj a

hrá aj môj najmladší syn Adam, ktorý je veľmi nadaným a všestranným hudobníkom.

Poznamenajme, že Adam sa jeden rok chadol učil hrať aj do hudobnej školy na Slovensku (v Liesku pri Trstenej), kde ho učil brat tamojšieho knaza, profesor hudby z Bratislav. Kedže chcel ovládať hru na viacerých nástrojoch, veľa cvičil aj doma a bol pritom veľmi vynachádzavý.

- Pretože som dovtedy nemal možnosť hrať na kostolnom organe, - hovorí A. Soľava, - musel som prísť na to, ako sa dá doma učiť basovať pedálmi aj bez tohto nástroja. Vymyslel som si toto. Cvičil som to na elektronickom organe a pod nohy som si položil keyboard, na ktorom som sa nakoniec naučil stláčať klávesy tak, ako by to bol prekypený organ. Z výsledku bol prekvapený aj knaz Paweł Kubani, ktorý mi dlho nechcel uveriť. Dovtedy som totiž počas hry na omšiach nebasoval. V Jablonke hrám na omšiach od roku 1994, kedy vtedajší organista Jozef Omylák odišiel do Ameriky.

Adam Soľava sa zaujímal o hudbu od útleho veku. Najsúkromie sa naučil hrať na píšťalke, potom na ústnej harmonike a neskôr na otcovej trúbke. Hrával späť, pretože nepoznal noty, ktoré ho naučil otec až ovela neskôr.

K trúbke neskôr pribudli husle, saksofón, gitara, organ... Na violončele ho zasa naučil hrať Ján Svetlák, bývalý kapelník, ktorý viedol dychovku v Hornej Zubrici od roku 1946. Prvý hudobný úspech dosiahol v roku 1985, kedy sa ako 9-ročný trúbkár zúčastnil s dolnozubrickou dychovkou na prehliadke v Nowom Sączu.

- Keď všetky dychovky parádovali cez mestu, - hovorí M. Soľava, - ľudia hádzali synovi cukríky. Bol totiž najmenší, leďa ho bolo vidieť, ale hral ako dospelý. Veľmi sa im to páčilo. Pamäťam sa, že naša dychovka vyhrala na prehliadke trúbku (tenor).

Michal Soľava hrá na altovke

Kapelník z Dolnej Zubrice

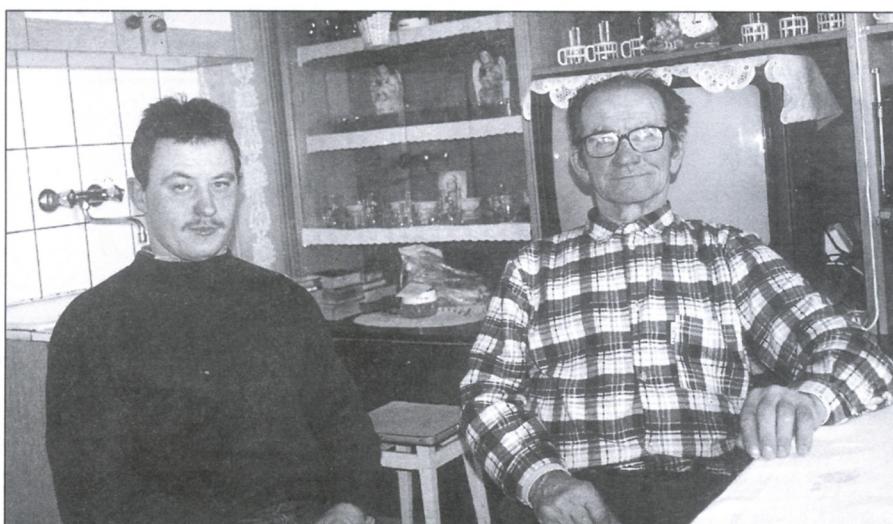
Hovorí o histórii hudobníckej rodiny Soľavovcov a nespomenúť snáď najznámejšieho z nich, kapelníka dolnozubrckej dychovky Jána Soľavu (nar. 1929), by bolo neopustiteľné. Dajme mu slovo.

- Už od malička bolo mojím veľkým snom hrať na nejakom hudobnom nástroji. Najsúkromie som si ako chlapec strúhal vrbové píšťalky a pokúšal sa hrať na nich. Teóriu hudby som začal sponzorovať až neskôr u miestneho kantora F. Mičovského.

Hudba, najmä dychová, odjakživa pritahovala celú rodinu Soľavovcov. V dychovke začal pôsobiť ako prvý najstarší brat Ján Soľava Alojz, potom sa k nemu pripojil bratranec, neskôr ďalší bratia a potom aj ich synovia.

- Na našich rodinných stretnutiach, - popracačuje J. Soľava, - ktoré sa konali vždy v nedelňe popoludnia, sme spolu s bratmi tvorili takmer celú kapelu. Nezabudnem na to nikdy...

Otec a syn - Michal a Adam Soľavovci

Ján Soľava ako 24-ročný

Ján začal hrať na dychovku v Hornej Zubrici už v roku 1946. Mal vtedy len 17 rokov a hral nepretržite celých 50 rokov. S dychovkou pochodil doslova celú Oravu. Keby sme zasazrátali všetkých členov rodiny Soľavovcov, ktorí pôsobili v dychovke, bolo by ich asi 12 osôb.

Zaujímalo ma, ako sa stal Ján Soľava kapelníkom dolnozubrickej dychovky.

- Všetko sa začalo v roku 1984, - hovorí. - Najväčším problémom boli hudobné nástroje, bez ktorých by sme dychovku nemohli založiť. Naštastie mali sme dobrého spojence, krajaná Eugena Kotta, vtedajšieho predsedu MS v Dolnej Zubrici, ktorý sa obrátil na Ústredný výbor Spolku o pomoc v tejto veci. Šťastie nám prialo. Totiž práve vtedy Spolok v rámci spolupráce s ČÚZ-om v Prahe dostal od tejto inštitúcie komplet nástrojov pre 12-členný orchester, určený pôvodne pre Zelov. Kedže však v Zelove nenašli záujemcov o hru v dychovke, nástroje sme dostali my...

Spočiatku členov dolnozubrickej dychovky začal nacvičovať Ignác Pieronek, ktorý viedol dychový orchester v Podvuku. Keďže I. Pieronek vtedy pracoval v Československu, skúšky sa konali len raz týždenne po 2 hodinu a aj preto dychovka po prvýkrát vystúpila v miestnom kostole až v roku 1986. Zahrali deťom počas ich prvého sväteho prímania.

- Potom prišiel za mnou Eugen Kott spolu s Jozefom Kulaviakom, -pokračuje J. Soľava, - a požiadali ma, aby som pokračoval v práci s orchestrom. Spočiatku som váhal, vedľojm jediným „hudobným vzdelením“ bolo „iba“ 40-ročné účinkovanie v horozubrickej dychovke, ktorú viedol Ján Svetlák. Nakoniec ma predapsvedčili. Prvý nácvik sme malí v septembri 1986 v dome Vendelína Vengrína a už koncom roka sme zahrali na polnočnej omši v našom kostole. V dychovke okrem Vendelína a Milana Kovalíkovcov hrali vtedy mladí chlapci, žiaci štvrtéj až ôsmej triedy. Hoci som stále túžil po veľkom orchestri, chcel som aby naša dychovka mala 25 členov, nemali sme peniaze na nákup potrebných nástrojov. Získali sme ich však ko-

Dolnozubrická kapela so svojím kapelníkom (zľava) J. Soľavom

ledovaním. Obišli sme celú obec a zozbierali sme 145 tisíc zlatých, z ktorých časť sme venovali na nákup škatuliek na obete do kostola a zo zvyšku sme od bývalého orchestra v Chyžnom kúpili klarinet B, tenor a bas F. Ďalšie nástroje za peniaze z nášho urbáru kúpil I. Pieronek v Česko-Slovensku.

Clenovia dychovky pod vedením svojho kapelníka nadálej usilovne nacvičovali, aby mohli vystúpiť na vojvodskej prehliadke dychoviek v Novom Sáčci. Vyhrali tam hneď dve trúbky a diplom. V auguste 1987 sa po prvý raz zúčastnili krajanskej prehliadky dychoviek v Jurgove na Spiši a potom ďalších, hrali tiež vo Vyšných Lapšoch, dvakrát v Novej Belej a Krempachoch, v Jablonke, no a dvakrát na domácej pôde - v Dolnej Zubrici (v rokoch 1990 až 1995). Vďaka odmenám, ktoré nanich získali, zváčsili dychovku až na vytúžených 25 osôb. 15. augusta 1993 počas sv. omše, ktorá sa konala v lese pri kaplnke Kiery pri Podvuku, im knaz Tomasz Worek posvätil hudobné nástroje. Krstnými otcami na tejto slávnosti boli: Štefan

Zubrcký, vtedajší richtár Eugen Kulaviak, Vendelín Bosák, Ján Kovalík a Jozef Kulaviak. Vtedy už všetci členovia dychovky mali aj pekné uniformy, ktoré si kúpili v roku 1992. Časť peňazí na ne získali sami a zvyšok im venoval mestny urbár. Nasledovali ďalšie úspešné vystúpenia a dychovka nadálej šírila slávu svojej obce nielen na Orave, ale aj mimo nej. Tak bolo až do 16. júla 1996, kedy zahrali posledný raz na miestnom odpuste. Vtedy sa totiž J. Soľava zo zdravotných dôvodov musel vzdať vedenia dychovky a navyše väčšina jej mladých členov musela nastúpiť základnú vojenskú službu bud' odišla za prácou do cudziny.

Na záver poznamenajme, že za svoju dlhočinnú prácu s orchestrom bol J. Soľava viackrát ocenený, o čom svedčia diplomy i poháre, ktoré si dodnes starostivo uschováva. Dúfajme, že Dolnozubričania nájdú nových záujemcov o dychovú hudbu, snáď s mladými Soľavovcami, ktorí dokážu nadviazať na slávne dni ich dychovky.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DILONGOVA TRSTENÁ '2000

9. júna 2000 (piatok) sa koná v Trstenej na Orave IX. ročník celoštátnnej recitačnej súťaže *DILONGOVA TRSTENÁ*. Uskutočňuje sa na počesť trstenského rodáka, básnika Rudolfa DILONGA. Básnické a prozaické texty, prednášané na súťaži, sú venované autorom slovenskej a svetovej *duchovnej slovesnosti*.

Súťaže sa môžu zúčastiť aj predstavitelia Slovákov žijúcich v zahraničí. Súťaží sa v troch kategóriách: I. žiaci 5.-9. roč. ZŠ (1.-4. ročník gymnázia); II. žiaci stredných škôl; III. dospelí. Každý, kto sa chce zúčastniť súťaže, mal by poslať na adresu organizátorov záväznú písomnú pri-

hlášku, v ktorej treba uviesť: meno a priezvisko, dátum narodenia, presnú adresu (s prípadným telefónom), školu buď zamestnanie, autora a názov diela prihláseného do súťaže, ako aj kategóriu (I, II, III) a druh recitovaného diela (poézia - próza).

Záväzné písomné prihlášky možno poslať do 12. mája t.r. na adresu: Mestské kultúrne stredisko, ul. Čs. armády 957, 028 01 Trstená. O dodatočné informácie možno požiadať aj telefonicky pod číslom: 00421-847/539-22-76.

Prípravný výbor

Z DEJÍN FRIDMANA (5)

POKRAČOVANIE Z Č. 3/2000

Administratívne zmeny

Na začiatku tridsiatych rokov, keď ešte gminy tvorili malé administratívne jednotky a sídlo jednej z nich sa nachádzalo aj vo Fridmane, bol fridmanský vojtom (posledným) Karol Novorolský z kaštieľa. Bol to veľmi aktívny vojt. Zajeho úradovania bola o.i. kúpená motorová striekačka M 400 značky Rozembau pre fridmanský hasičský zbor. Musíme poznamenať, že to bola prvá motorová striekačka na Spiši, kúpená za peniaze získané zo zbierok našich občanov.

Po zrušení týchto malých gmin bol Fridman pripojený do väčšej, združenej gminy so sídlom v Nižných Lapšoch. Jej prvým vojtom bol nižnolapšanský občan Haber, ktorý však spravoval gminu len krátko, keďže čoskoro zomrel. Po jeho smrti bol do funkcie vojta dosadený Nedecan Pojedinec, ktorý plnil túto funkciu až do vypuknutia druhej svetovej vojny v septembri 1939.

Po návrate severného Spiša k Slovensku v r. 1939 boli zriadené obvodné notariáty, podriadené priamo okresom, ktoré existovali až do polovice roka 1945, keď severný Spiš opäť pripojili k Poľsku. Vtedy na našom území vznikli zase združené gminy a Fridman sa opäť dostal do nižnolapšanskej gminy. Prvým vojtom tejto novej gminy bol istý pán Duda, ktorý pochádzal spoza územia lapšanskej gminy. Funkciu vojta plnil do polovice júna 1949, kedy gminy boli zreorganizované a namiesto nich vytvorené gminné národné výbory (GRN) na čele s predsedníctvami. Šéfom Predsedníctva GNV v Nižných Lapšoch sa stal Fridmančan Filip Pre-

lich, ktorý povinnosti predsedu GNV plnil do konca roku 1954.

1. januára 1955 došlo k ďalšej administratívnej reforme. Namiesto gminných národných výborov vznikli menšie jednotky - obecné národné výbory (ONV) so svojimi predsedníctvami. Tieto výbory na Spiši mali sídla: v Čiernej Hore od Jurgova, ku ktorej patrili Repiská, Čierna Hora od Tribša a Jurgov; vo Vyšných Lapšoch, ktorým podliehala aj Lapšanka; v Nižných Lapšoch, ku ktorým bol pričlenený Durštín; v Nedeci, kde tamojšiemu ONV podliehal Kacvín a Nedeca-Zámok. Obecnému národnému výboru vo Fridmane bol podriadený aj Falštín, v ktorých žilo spolu vyše 1500 obyvateľov. Ďalší ONV bol zriadený v Novej Belej ku ktorému patrili aj Krempachy.

Takéto rozdrobenie administratívny sa zdôvodňovalo o.i. snahou priblížiť moc ľudu, zaktivizovať obyvateľstvo pre verejnoprospešné práce v rámci znovuvýstavby krajiny z vojnových trosiek, no a uľahčiť kolektivizáciu poľnohospodárstva. Tieto ciele sa štátnej moci podarilo realizovať len čiastočne, veď všetci vieme, že napr. k všeobecnej kolektivizácii poľnohospodárstva v Poľsku nikdy nedošlo.

Roky pôsobenia obecných národných výborov prebiehalo v znamení realizácie volebných programov, ktoré schvalovali tzv. Obecné výbory Fronty národnej jednoty. Dnes voči nim možno mať mnoho výhrad, ale napriek všetkému treba podotknúť, že sa v tom čase urobilo veľa. Predovšetkým všetky obce na Spiši boli elektrifikované. Na území ONV Fridman bol napr. vybudovaný 3-kilometrový úsek cesty smerom do Krempách, most na rieke Bialke, železobetónový strop menšieho mostíka na

miestom potoku, lokálna cesta Fridman-Falštín, výkupné stredisko jatočného dobytka, obilný sklad a pod. Všetko sa robilo v rámci tzv. svojpomocných prác. Tak napr. v rámci týchto prác ľudia zvážali drevo na stavbu mosta na Bialke až z Turbacza a Wróblówky. Na organizovaní a realizovaní verejnoprospešných prác vo Fridmane sa aktívne podieľali o.i. Valent Lejava a vtedajší predseda predsedníctva ONV Filip Prelich, ako aj Jozef Kava, Vladislav Barnaš, Vendelín Michalec, Ján Subišák, Michal Pavlik, Ján Pavlik, Jozef Prelich (Miš), Ján Jurgovský a mnoho ďalších, medzi nimi aj učiteľka Mária Myšliwiecová, ktorá vynaložila veľa práce pri zorganizovaní Krúžku vidieckych gazdiňiek v našej obci.

V roku 1962 došlo k ďalšej územnej reorganizácii obecných národných výborov, v rámci ktorej bol Fridman pripojený k ONV v Harklovej. Zmenilo sa to až v roku 1972, kedy boli zrušené obecné národné výbory a namiesto nich opäť prinavrátene gminné národné výbory. Fridman bol vtedy opäť pripojený k Nižným Lapšom, pri ktorých zostáva podnes.

Osudy doktora Reisa

Ked som v Živote č. 12/99 spomíнал fridmanských občanov židovského pôvodu, opomenu som jedno meno - rodinu Reisovcov, a preto im teraz chcem venovať pozornosť. Kdesi koncom roku 1942, keď sme už boli pri Slovensku, prišiel do Fridmania lekár, MUDr. Ján Reis s manželkou Elzou, ktorá bola povolaním lekárničkou, a dcérkou Evou. Ubytovali sa dočasne v kašteli u Novorolských. Kedže im však ubytovanie nevyhovovalo, prestáhvali sa čoskoro k Jozefovi Organičákovi, ktorý mal pekný drevnený dom.

Príchod Reisovcov do Fridmania sa úzko spája s akciou prenasledovania židov, ktorú v tom čase vyvinuli Nemci na Slovensku. Reisovi sa totiž domnievali, že keď sa uchýlia do poľnohospodárstva, do nejakého zapadnutého kúta, podarí sa im zachrániť si život. Nebolo to však také jednoduché. Chceme len podotknúť, že príchodu lekára do obce sa Fridmančania veľmi potešili, keďže v tom čase mali k najbližšiemu lekárovi v Spišskej Staré Vsi dobrých 15 kilometrov. Tam totiž ordinoval MUDr. Kichel, známy v širokom okolí ako vynikajúci lekár, ktorý bol tiež židovského pôvodu.

Ked sa už Reisovi vo Fridmane ako-tak udomácnili, J. Reis otvoril v obci ordináciu, ktorú čoskoro začali navštievoať nielen Fridmančania, ale aj občania z okolitých obcí, Krempach, Falština, Novej Belej, Durština a ďalších. Rýchlo sa totiž rozšírilo, že je to známený lekár a navyše veľmi lacný. Záležalo mu predovšetkým na zdraví pacientov, čím si získal dôveru obyvateľstva.

Onedlho celá rodina Reisovcov prestúpila na rímskokatolícku vieru. Sviatost krstu im v miestnom kostole udelil farár Jozef Farbarík. Doktor Reis sa aktívne zúčastňoval rôznych do-

Vchod do starých, tajomných pivníc na víno vo Fridmane (1993)

bročinných akcií ažískali si veľkú obľubu. V roku 1944 sa na Slovensku prenasledovanie Židov Nemcami ešte viac vzmoholo a preniklo, žiaľ, aj na Zamagurie. Tak napr. koncom septembra Nemci vnikli do bytu staroveského lekára MUDr. Kichela a zastrelili ho. Jeho synovi sa naštastie podarilo ujsť a uchýliť sa u Jozefa Magiera v Kacvíne, kde prežil v úkryte do konca vojny.

Po páde Slovenského národného povstania, keď sa východný front čoraz viac približoval, nemecké protižidovské akcie vyvrcholili. Nemci striefali a vraždili všetkých obyvateľov židovskej národnosti až do tretieho pokolenia. Stačilo, ak niekto mal dokonca veľmi vzdialených predkov židovského pôvodu, aby stratil život. Tákyto prípad sa stal napr. v obci Mizerna, kde Nemci zastrelili dve vydaté a pokrstené ženy, ktoré mali babičku židovku.

Koncom augusta 1944 veliteľ žandarskej stanice vo Fridmane p. Valach prišiel potajomky za doktorm Reisom a oznámil mu, že ak si chce zachrániť život, musí aj s rodinou v priebe-

hu hodiny zmiznúť z obce, ale tak, aby si to nikto nevšimol a ani nevedel, kam sa podeli. P. Reis nerozmýšľal dlho a hneď sa obrátil na Jozefa Organiščáka (u ktorého býval) a jeho suseda Jozefa Brinčku (Turkota), aby mu pomohli, lebo sám by si neporadil. Tí bez váhania prišli a pomohli mu zabaliť najnutnejšie veci, ktoré potom Jozef Organiščák so synom Františkom vyviezli potajomky do lesa. Ďalšie veci ukryli po stodolách. Medzitým lekár s manželkou a dcérou sa vybrali zdanivo na prechádzku k Dunajcu a dostali sa do lesa, odkiaľ sa v noci v sprievode Organiščáka a Brinčku pobrali do Durština. Tam uprosili istú ženu bývajúcu obďaleč obce, aby ich ukryla. Žena mala vhodnú pivnicu, v ktorej sa potom Reisovci schovávali päť mesiacov, teda až až do januára 1945, keď na Spiš vkročila Červená armáda. Za toto obdobie pomáhali rodine Reisovcov, popri Fridmančonoch, aj niektorí obyvatelia z Krempáča, najmä bratia František, Valent a Andrej Pacigovci, ktorí ich zásobovali potravinami.

Len čo Reisovci opustili Fridman, v ich byte sa zjavili žandári, ktorí ich mali doviest na nemecké vojenské veliteľstvo v Spišskej Starej Vsi. Kedže lekára s rodinou nezastihli doma, oznamili to staroveskému nemeckému veliteľstvu, ktoré poslalo do Fridmana vyšetrovaciu skupinu. Tá však napriek prísnemu vyšetrovaniu nič nezistila, kedže o Reisovcoch ľudia fakticky nič nevedeli, samozrejme okrem tých, čo im pomáhali. Ale tí pochopiteľne nič neprezradili.

Po vkrocení sovietskych vojsk na Spiš sa Reisovci vrátili do Fridmania. P. Reis opäť začal ľuďom poskytovať lekársku pomoc, ktorá v tom čase bola zvlášť potrebná, keďže v obci vypukla týfusová epidémia, na ktorú ochorelo veľa ľudí a niekoľko aj zomrelo. Neskôr, po pripojení severného Spiša k Poľsku, Reisovci odcestovali do Česko-Slovenska a tým sa s ním prerušil akýkoľvek kontakt. Viac sme už o nich nepočuli.

JÁN BRINČKA

KRÁTKO Z ORAVY

V apríli sa 70 rokov dožíva Mária Konopková (18.4.) z Dolnej Zubrice, 65 rokov Angelika Kulaviaková (20.4.) z Dolnej Zubrice a Vilhelmina Bugajská (14.4.) z Hornej Zubrice, 60 rokov Jozefína Nováková (20.4.) a Karol Novák (24.4.) z Jablonky, 55 rokov Anna Mastlová (13.4.) z Dolnej Zubrice a Ján Červeň (30.4.) z Chyžného, 50 rokov Czesław Kulašák (11.4.) z Pekelníka a 40 rokov Jozef Janoviak (8.4.) z Veľkej Lipnice-Murovanice. Blahoželáme tiež k nedávnym 65. narodeninám Jánovi Švientekovi (9.2.) z Pekelníka a všetkým oslavencom prajeme veľa zdravia, šťastia a spokojnosti do ďalších rokov.

V januári t.r. bola pri Zdravotnom stredisku v Jablonke zriadená nová stanica rýchlej lekárskej pomoci, kde má svoje stanovište dobre vybavená sanitka zn. Mercedes. Záchranka zasahuje na území celej Oravy.

Malopoľské a karpatské konzervátorské služby poslali komisiu UNESCO návrh na zapísanie ôsmich najcennejších drevených kostolov z obdobia od neskorého gotiku až po 18. stor. (v tom kostolíka zo 17. storočia v Oravke - na snímke) na listinu pamiatok svetového dedičstva.

Začiatkom marca t.r. podnapitý vodič kamióna ignoroval výzvu na zastavenie na hraničnom kontrolnom stanovišti v Chyžnom a ohrozil život jedného z príslušníkov pohraničnej stráže. Piráta zadržali až strely, ktoré poškodili zadné kolesá jeho kamióna.

Centrum Jablonky nadáľ opeknieva. Stavbári ukončili pred budovou Družstevnej banky výstavbu nového chodníka, vynovili vchod do predajne s potravinami (na snímke) a pokračujú v prácach na prístavbe reštaurácie na Jablonskom námestí.

Príchod jari sa tradične spája s príletom vtákov v teplých krajinách. Vo viacerých oravských obciach, o.i. v Pekelníku, Podvlnku, Hornej i Dolnej Zubrici, či v Malej Lipnici (na snímke) sme videli bocianie hniezda, v ktorých ich opeření majitelia hlasným klepotom oznamovali svoj príchod.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ŠTYRI ROKY NA VOJNE

Aj keď od skončenia druhej svetovej vojny už minulo 55 rokov, ešte žijú ľudia, ktorí vojnové útrapy zažili na vlastnej koži a spomienky na ne majú stále v živej pamäti. Jedným z nich je krajan Jozef PETRÁŠEK z Krempách, ktorého profil chceme dnes našim čitateľom priblížiť.

Detstvo na gazdovstve

Jozef Petrášek sa narodil 13. marca 1920 v Krempachoch v slovenskej rolnickej rodine Jána a Žofie (rod. Žigmundovej) Petrášekovcov. Mal tri sestry: staršie Máriu a Žofiu a mladšiu Annu. Rodičia vlastnili neveľké hospodárstvo, z ktorého však bolo ľahko užiť početnejšiu rodinu. Preto Ján Petrášek v roku 1922 vycestoval za prácou do Ameriky. Doma zanechal ženu s malými deťmi, ktorá do pomoci v poľných práciach musela najímať ľudí.

- Rok u nás pracoval Jozef Krištofek z Krempách, - spomína Jozef Petrášek. - Potom však aj on odišiel za prácou do Francúzska, a na jeho miesto prišiel k nám František Paciga.

Po siedmich rokoch sa Ján Petrášek vrátil z Ameriky. Za ušetrené peniaze dokúpil šest hektárov poľa a hospodársky inventár. Teraz však pribudlo na gazdovstve veľa práce, preto Petrášekovci nadáľ potrebovali do pomoci námezdňých pracovníkov. Popri nich sa hospodárskym práciam priúčal aj mladý Jozef, ktorý po ukončení 6-ročnej ľudovej školy už ostal doma gazdovať. Otec kúpil aj stavebné pozemky pre dcéry, ktoré si postupne založili vlastné rodiny v Krempachoch.

Vojnové útrapy

V roku 1941 dostal Jozef povolávací rozkaz na trojmesačný vojenský výcvik v Poprade. Po jeho absolvovaní sa spolu s ďalším krempašským krajanom Jozefom Lukášom prihlásili do vojen-

J. Petrášek ako vojak

Jozef Petrášek s manželkou Ludmilou

skej akadémie v Bratislave. Vtedy určite ani netušili, kolko vojnových útrap im príde spolu prežiť. Po siedmich mesiacoch v akadémii ich odvelili do Levoče, kde dostali výstroj a zbrane. Z Levoče ich cesta smerovala najprv do vojenského výcvikového tábora a odtiaľ po dvoch týždňoch - v júli 1942 - na frontu. So svojou jednotkou prešli peši do Prešova, kde ich naložili do vlakov a poslali na východný front.

- Šli sme vlakom celé tri týždne, - spomína Jozef. - Až nás napokon vysadili v Dnepropetrovsku, kde nás už tvrdopripravovali do boja. Strávili sme tam pod stanmi dva týždne, a potom nás praparovali k Rostovu na prvu liniu.

Tu sa začala frontová odysea Jozefa Petráška. So svojím oddielom postupoval ku Kaukazu a prebojoval sa až k tureckým hraniciam. Na Kaukaze zúrili veľmi ľahké boje. Treba si bolo dávať pozor na každom kroku, lebo okrem neustáleho ostreľovania všade boli smrtonosné míny.

- Po niekolkých mesiacoch nás z Kaukazu stiahli nakrátko na Slovensko a porozdelovali k rôznych jednotkám, - spomína. - Potom nás však si stredili na jednom mieste a opäť odvelili na Kaukaz. Nedaleko Elbrusu sme sedem mesiacov boli na prvej linii. Strávili sme tam celú zimu v záklópoch, až najar sme malí prejsť do útoku. Bolo to veľmi ľahké obdobie, v drsných kaukazských podmienkach vojacimrzlia a hladovovali. Pamäťam, že za tých sedem mesiacov som sa len raz mal možnosť vykúpať a prezliect do čistých šiat.

V marci 1943 dostal Jozef oddiel príkaz na ústup. Situácia bola totiž veľmi zlá. Niektorí vojaci boli už takí vyčerpaní, že nevládali íst. Tí, čo si posadali do snehu a chceli oddýchnuť, zamrzli. Naštastie Jozef spolu s kamarátom J. Lukášom prežili ústup. Oddýchnuť si však nemali kedy, lebo už o tri dni ich lietadlami prepravili do Marianpola, skadiaľ potom išli peši dva týždne na Krym, kde sa zúčastnili ďalších bojov. Na Kryme Jozef Petrášek vážne ochorel a tak sa s Červeným krížom dostal do nemocnice na Slovensku. Najprv ho poslali na liečenie do Ružomberka a potom do Levoče. Asi po mesia-

ci, keď sa jeho zdravotný stav zlepšil, dostal 28 dní zdravotnej dovolenky. Potom sa musel opäť vrátiť do vojenského výcvikového tábora, kde pomáhal v dielniach. V lete 1944 dostal 21-dňovú dovolenku (tzv. poľnohospodársku), po ktorej sa mal vrátiť do oddielu. Medzitým však vypuklo Slovenské národné povstanie a on už sa nemohol dostať k jednotke.

Povojnové obdobie

Jozef Petrášek ostal teda doma. Mohlo by sa zdziať, že vojnové trápenia sa pre neho skončili a prišli lepšie časy. Nebolo to tak. Hneď po vojne začali na Spiši šarapatiť mnohé bandy, ktoré bezdôvodne týrali mnohých krajanov. Nemálo si musel vytrpieť aj Jozef, ba aj jeho budúca manželka Ludmila Galušová.

- Bolo to v roku 1946, - spomína Jozef. - Prišli k nám domov pred polnocou. Len čo som otvoril dvere, hneď sa na mňa vrhli a začali ma biť a nadávať mi do sabotérov. Spútalim ruky, a takto ma bili a viedli po celej dedine až k richtárovi Jozefovi Bizubovi. Doviedli tam aj ďalšieho krajanu Jozefa Petráška a oboch nás tam bili. Po čase, keď sa tam začali schádzat ľudia z dediny, ktorí sa nás zastávali, prestali nás bit. Zobrali nás do Fridmana na strážnicu. Naštastie na druhý deň prišli pre nás chlapí z dediny, tak nás pustili domov.

Ludmilu Galušovú, ku ktorej Jozef už vtedy chodil, prepadli keď sa vracala z poľa a v plachte niesla na chrbte trávu. Hneď ju prevrátili, zviazali jej ruky a začali biť a kopať. Prestali až vtedy, keď sa tam zbehli ľudia a zachránili ju.

Manželstvo a rodina

V októbri 1947 Jozef a Ludmila založili vlastnú rodinu. Po svadbe ostali bývať u Jozefových rodičov a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Postupne na svet prišlo ich päť detí: synovia Jozef, Ján, Valent, František a najmladšia dcéra Mária. Dnes si už všetci založili vlastné

VÝTVARNÁ SÚŤAŽ ŽIVOTA '99

UZAVRETÁ

Uzavreli sme ďalší ročník výtvarnej súťaže Života, ktorej téma tentoraz znala: MÔJ NAJ-KRAJŠÍ ZÁŽITOK Z PRÁZDNIN. Na jej výsledky už iste netrpezlivо čakajú naši najmladší čitatelia, ktorí sa jej zúčastnili. Téma súťaže bola pomerne ľahká a neobmedzovali ju žiadne presné kritériá. Autori prác mohli čerpať námety nielen zo svojich spomienok, ale aj siahnúť do neohraničených možností detskej fantázie. Veď na zážitky z prázdnin určite s radosťou spomína každé dieťa. Každé tiež má iste predstavu o tom kde, ským a ako by chcelo stráviť budúce prázdniny. Takže ostalo len svoje spomienky a predstavy zhodnotiť na papieri, dreve a pod. Rátali sme s tým, že zaujímavá téma pritiahe do súťaže mnohých účastníkov. Žiaľ, trošku sme sa sklamali. Súťaže sa zúčastnilo 257 autorov z 13 škôl, od ktorých sme dostali 318 prác. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi je to oveľa menej. Aj v tomto roku boli školy, ktoré sa našej súťaže nezúčastnili, napr. ZŠ v Kacvíne, Nedeči, Fridmanec Lapšanke na Spiši alebo Chyžné, Veľká Lipnica či Harkabuz na Orave. Je to škoda, lebo určite aj tam je veľa výtvarne nadaných detí, len ich nemal kto povzbudiť. Už tradične sme najviac prác dostali zo škôl v Krempachoch, Novej Belej, Jurgove, Čiernej Hore a Jablonke.

Musíme však konštatovať, že aj keď účasť na súťaži bola tentoraz o niečo skromnejšia, nedzrkadlilo sa to na jej úrovni. Naopak, zaslané práce sa vyznačovali vysokou kvalitou a súťažná porota mala naozaj ľahkú úlohu vybrať spomedzi nich tie najlepšie. Porota si pozorne prezrela každú prácu, na ktorej hodnotila najmä zručnosť v narábaní štetcom, pastelkou či ceruzkou, nápaditosť a samostatnosť pri stvárňovaní danej témy, celkový vzhľad a kompozíciu prác.

Práca (koláž) Kamily Marciszovej z Jurgova (2. tr.) Moje prázdniny

Dostali sme práce vykonané rôznymi technikami, akvarely, koláže, maľby na papieri, skle a dreve, grafiky, práce z plastelíny a pod.. Obsiahla téma spôsobila, že tematika prác bola veľmi rôznorodá. Ich autori nás presvedčili, že majú bohatú obrazotvornosť, ba aj umelecké cítenie a videnie sveta a sú zbehlí vo využívaní rôznych techník, v čom je iste veľká zásluha aj ich učiteľov. Zvlášt kvalitné a nápadité práce sme dostali najmä z Jurgova, Novej Belej a Krempách. Najviac prác sa tematicky spájalo s prázdninami na dedine. Prezentovali milé chvíle strávené v hore, pri rieke, ale aj v horách, pri mori na výletoch a pod. Mohli sme sa však presvedčiť, že niektorí cez prázdniny pracovali napr. pri sušení sena či pasení kráv. Nechýbali ani plány - nezriedka fantastické - na budúce prázdniny, ako napr. cesta do cudziny, let na mesiac alebo prázdniny v rozprávkovej krajině. Nenadarmo sa vráví, že svet detských fantázií je nekonečný.

Celkovo môžeme konštatovať, že aj tento ročník našej súťaže mal veľmi dobrú úroveň. Pätnásť najlepších prác (podľa poroty) v mladšej skupine a v staršej skupine sme odmenili hodnotnými vecnými cenami. Ďalších 25 účastníkov v mladšej skupine a 27 v staršej obdrží pekné slovenské knihy. Dúfame, že naše odmeny sa všetkým budú páčiť.

Ostáva nám už len podakovať všetkým malým umelcom, ktorí sa našej súťaže zúčastnili. Naša vďaka patrí tiež učiteľom výtvarnej výchovy a slovenčiny, ktorí žiakov pripravovali buď povzbudzovali do súťaže.

Srdečne blahoželáme laureátom a už dnes všetkých pozývame na novú súťaž Života, ktoré tému uverejníme v septembrovom a októbrovom čísle nášho časopisu.

REDAKCIÁ

VÍťazi

Mladšia skupina

(Od 1. do 4. triedy)

1. Edita ŠOLTÝSOVÁ (3. tr.) z Jurgova za prácu z plastelíny Hry pri rieke,
2. David STOPIAK (3. tr.) z Malej Lipnice za maľbu Prázdniny,
3. Katarína TYBOROVÁ (3. tr.) z Jurgova za maľbu na skle Podokolné,
4. Krištof JURGOVIAN (1. tr.) z Repísk za maľbu Výlet do hory,
5. Jaroslav MIŠKOVIČ (3. tr.) z Jurgova za kresbu Hry na zbojníkov,
6. Paulína KULAVIAKOVÁ (1. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Ubabičky,
7. Justína BASIŃSKÁ (4. tr.) z Jurgova za kombináciu z vlny Naša chalupa v horách,
8. Mariola GURKOVÁ (2. tr.) z Malej Lipnice za maľbu V hore,
9. Kamila MARCISZOVÁ (2. tr.) z Jurgova za koláž Moje prázdniny,
10. Paulína MLYNARČÍKOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Zvieratká v hore,
11. Michal DUDZIK (1. tr.) z Jurgova za maľbu Pri rieke,
12. Barbora ĎURČÁKOVÁ (4. tr.) z Hornej Zubrice za maľbu na dreve Dobrodrúžstvo pri mori,
13. Anna BRIJOVÁ (4. tr.) z Vyšných Láp za maľbu Na kúpalisku,
14. Božena MALECOVÁ (3. tr.) z Repísk za maľbu Prázdniny na dedine,
15. Tomáš STEC (2. tr.) z Malej Lipnice za maľbu Futbalový zápas,

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

- Aneta VOJTASOVÁ (4. tr.) z Jurgova za maľbu Práca v poli,
 Anna ŠOLTÝSOVÁ (2. tr.) z Vyšných Láp za maľbu Pri vode,
 Michalina CETEROVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Lethelikoptérou,
 Peter SOLUS (4. tr.) z Repísk za maľbu Prázdninové hry,
 Silvia GENEJOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Výlet do hôr,
 Dominika HORNÍKOVÁ (4. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Hry pri rieke,
 Peter VONTORČÍK (3. tr.) z Malej Lipnice za koláž Stretnutie s lesnými zvieratkami,
 Anna ŠOLTÝSOVÁ (3. tr.) z Jurgova za maľbu Stretnutie s jeleňom,
 Albert KULAVIAK (2. tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Hry v horskej rieke,
 Ivona MARCISZOVÁ (1. tr.) z Jurgova za koláž Prázdniny v horách,
 Anna JURGOVIANOVÁ (3. tr.) z Repísk za maľbu Prázdniny na dedine,
 Patrícia FELONGOVÁ (2. tr.) z Jurgova za prácu z plastelíny Moje prázdninové spomienky,
 Sabína SOLUSOVÁ (2. tr.) z Repísk za maľbu V horách,
 Anna MALECOVÁ (1. tr.) z Repísk za maľbu Na prechádzke,

Klaudia MIŠKOVIČOVÁ (1. tr.) z Jurgova za maľbu Prázdniny na dedine,
 Justína BRIJOVÁ (4. tr.) z Jurgova za maľbu V zoologickej záhrade,
 Bartolomej VOJTAŠ (1. tr.) z Jurgova za maľbu V horách,
 Agneša JANEČKOVÁ (2. tr.) z Vyšných Lápš za maľbu Môj výlet do uhoľnej bane,
 Igor SKRZYPASZEK (1. tr.) z Jurgova za maľbu Prázdniny v horách,
 Roman SZEWCZYK (1. tr.) z Jurgova za maľbu Pri rieke,
 Katarína TYBOROVÁ (3. tr.) z Jurgova za prácu z plasteliny Moje prázdniny,
 Marek LOJEK (4. b. tr.) z Novej Belej za maľbu Moje letné prázdniny,
 Justína BAŠINSKÁ (4. tr.) z Jurgova za prácu Naša chalupa v horách,
 Teresa KOWALIKOVÁ (4. tr.) z Dolnej Zubrince za maľbu Prázdniny v krajinе hračiek,
 Aleksandra KUBACKÁ (4. tr.) z Dolnej Zubrince za maľbu Sladký príbeh.

Staršia skupina

(od 5. do 8. triedy a gymnázium)

1. Kamil BIZUB (5. tr.) z Krempách za maľbu Plavba kajakom,
2. Anna KRIŠÍKOVÁ (8. tr.) z Vyšných Lápš za maľbu Prázdniny v horách,
3. Katarína LUKÁŠOVÁ (6. a tr.) z Novej Belej za maľbu V horách,
4. Katarína CHALUPKOVÁ (6a. tr.) z Novej Belej za maľbu V horách,
5. Alina LITVIAKOVÁ (8. tr.) z Jablonky za maľbu Prázdniny pri mori,
6. Ján CHOVARNEC (8.b tr.) z Novej Belej za maľbu Moje letné prázdniny,
7. Renáta ZUBRICKÁ (6. tr.) z Dolnej Zubrince za prácu Pri mori,
8. Filip SPLEWIŃSKI (6. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Výlet do hôr,
9. Karolína SOĽAVOVÁ (6. tr.) z Hornej Zubrince za maľbu Noc pri mori,
10. Dominika VOJTUŠÁKOVÁ (6. tr.) z Malej Lipnice za maľbu Výlet do hôr,
11. Terézia MARTINČÁKOVÁ (1. tr. gym.) z Jurgova za maľbu na skle U nás na dvore,
12. Marta BIZUBOVÁ (5. tr.) z Krempách za maľbu Vendrovny tábora,
13. Kamila LITVIAKOVÁ (1. tr. gym.) z Jablonky za maľbu Môj najkrajší zážitok z prázdnin,
14. Peter PAVLÍK (8. tr.) z Čiernej Hory za maľbu Hry s lopou,
15. Sabína LOJEKOVÁ (6. tr.) z Tribša za maľbu Prázdniny v horách.

Ďalších 27 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

Barbora PIOTROWSKA (8. tr.) z Vyšných Lápš za prácu Prázdniny v hore,
 Edita PETRÁŠKOVÁ (8. tr.) z Krempách za maľbu Prázdniny pri mori,
 Anna GRONKOVÁ (8.b tr.) z Novej Belej za maľbu Moje letné prázdniny,
 Marek KLUKOŠOVSKÝ (8.b tr.) z Novej

Maľba Kamily Litviakové z Jablonky (1. tr. gym.) Môj najkrajší zážitok z prázdnin

Belej za maľbu Detské folklórne slávnosti,
 Janina DLHÁ (8.b. tr.) z Novej Belej za maľbu Moje letné prázdniny,
 Katarína KLUKOŠOVSKÁ (8.b tr.) z Novej Belej za maľbu Moje letné prázdniny,
 Ilona LITVIAKOVÁ (5. tr.) z Jablonky za prácu Môj najkrajší zážitok z prázdnin,
 Magdaléna PEZDEKOVÁ (6. tr.) z Jablonky za maľbu Moje prázdniny,
 Stanislav PANIAK (6. tr.) z Jablonky za prácu Prázdniny v tábore,
 Anna BOSÁKOVÁ (6. tr.) z Hornej Zubrince za maľbu Cesta nikam,
 Edita DIURČÁKOVÁ (8. tr.) z Hornej Zubrince za maľbu Cesta do krajinu večného šťastia,
 Urszula ULMANOVÁ (5. tr.) z Hornej Zubrince za prácu z plasteliny Môj domček na strome,
 Johana PTAKOVÁ (6. tr.) z Čiernej Hory za výšivku Prázdniny pod jabloňou,
 Katarína KULÁKOVÁ (6. tr.) z Dolnej Zubrince za prácu z plasteliny Prázdniny na dedine,
 Aneta WROŃSKA (6. tr.) z Dolnej Zubrince za maľbu Na kopci,
 Barbora GVIŽDŽOVÁ (6. tr.) z Malej Lipnice za maľbu Dobrodužstvo na táboráku,

Katarína CHOVANCOVÁ (1. tr. gym.) z Jurgova za maľbu Na dedine,
 Monika GÓRNÍKOVÁ (5. tr.) z Čiernej Hory za koláž Spomienky na prázdniny,
 Peter MIŠKOVIČ (5. tr.) z Tribša za maľbu Moje prázdniny v Egypte,
 Peter KAČMARČÍK (5. tr.) z Tribša za maľbu Budúce prázdniny v Toronte,
 Justína ŠVECOVÁ (5. tr.) z Krempách za prácu z plasteliny Pri mori,
 Silvia ŠILANOVÁ (5. tr.) z Jurgova za maľbu na skle Podokolné v Jurgove,
 Tomáš PETRÁŠEK (6. tr.) z Krempách za maľbu Prázdniny v Pariži,
 Monika HORNÍKOVÁ (5. tr.) z Čiernej Hory za prácu Výlet do hôr,
 Krištof KOVALČÍK (5. tr.) z Krempách za maľbu Prázdniny v minulosti,
 Pavol BRIJA (8.b tr.) z Novej Belej za maľbu na dreve Červený Klaštor,
 Kamil Bizub (5. tr.) z Krempách za rezbu kájakára.

Najlepšie práce uverejnime v nasledujúcim čísle.

ŠTYRI ROKY ...

DOKONČENIE ZO STR. 11

rodiny. Mária ostala gazdovať na rodičovskom hospodárstve. Starobu Jozefa a Ludmily Petrášekovcov spríjemňuje aj 10 vnukov a 2 pravnuki, ktorí radi počúvajú dedkove spomienky. Dodajme, že manželia Petrášekovci sa vždy živo zaujímali o krajanskú činnosť a sú členmi MS SSP v Krempachoch od jej začiatku. Obaja sú tiež vernými a horlivými čitateľmi Života. Jozef dlhé roky zastával v MS funkciu pokladníka a párkrát bol aj delegátom na zjazd Spolku. Patril medzi horlivých zástancov slovenských bohoslužieb v

miestnom kostole, kvôli čomu bol koncom sedemdesiatych rokov spolu s vtedajším predsedom MS Jánom Petráškom a ďalšími štyrmi krajanmi zadržaný a predvolaný na súd.

Dnes Jozef Petrášek, aj keď má už 80 rokov, je ešte plný vitality. Ešte vždy pomáha na gazdovstve, dokaže oriať statok a urobiť aj iné práce na poli. Chodí vzpriamene a rád si zaspieva. Hlas mu môže závidieť nejeden mládenec. Mohli sme sa o tom presvedčiť aj počas tohto ročních fašiangov, ktorých sa zúčastnil.

Do ďalších rokov mu želáme dobré zdravie a mnoho pokojných, príjemných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

Literárny týždenník č. 1-2/2000 uviedol roz- hovor s poľským filozofom a básnikom Bohdanom Urbanowským o jeho knihe *Červeňom ťažie úsmev Stalina*, v ktorej hovorí o boji poľského národa proti komunizmu. Autor hovorí o povstaní proti komunizmu, hoci vernejšie by bol hovoril, najmä o období rokov 1944 až 1947, o občianskej vojne. Necítim sa však povolaným hlbšie rozoberať historiu poľského národa a poľského štátu v období druhej svetovej vojny a v rokoch po tejto vojne nasledujúcich. Nemôžem však nereagovala na slová, že ak predsa len zostala spomienka na poľských povstalcov proti komunizmu, tak zas len vďaka tomu, že niektorí spisovatelia zostali verní svojmu poslaniu, zostali verní pravde a

spravodlivosti. Stefan Korboński písal o bojoch goralského vodcu Józefa Kuraša pod pseudonymom Orol na Podhali... Kedže Józef Kuraš, známy pod pseudonymom Ogień, sa zapísal v rokoch 1945-47 príliš hlboko do života Slovákov na hornej Orave a severnom Spiši v Poľsku, považujem za svoju povinnosť napísť o týchto udalostach a uviesť fakty, ktoré slovenskému čitateľovi priblížia udalosti tamtých čias.

Ako je známe, hornooravské a severo- spišské obce, ktoré sa dostali roku 1920 do Poľska, patrili v rokoch druhej svetovej vojny 1939-1945 k Slovenskej republike. Po odovzdaní tohto územia dňa 20. mája 1945 opäť poľským orgánom, nastalo obdobie skutočne nemilosrdného prenasledovania každého, kto sa hlásil k slovenskej národnosti. Proti týmto výčinom protestovalo Ministerstvo zahraničných vecí ČSR diplomatickou cestou. Ako vyplýva napr. z nót č. 69.326/II-2/46 zo 6. mája 1946, opierali sme sa o prípady dokumentované výpovedami konkrétnych osôb, ktoré protokolárne za- chytili čs. orgány. Týmto osobám sa podarilo utiecť na čs. územie. To znamená, že išlo len o časť prípadov, lebo nie každému postihnutému sa podarilo nadviazať kontakt s čs. orgánmi. Táto nepriateľská činnosť poľských štátnych orgánov, to znamená štátnej správy, bezpečnostných orgánov, cirkevných hodnostárov, čo sa prejavovalo vypovedaním slovenských učiteľov, kňazov, diskrimináciemi pri zásobovaní a pod., sa umocňovala teroristickou činnosťou jednotlivcov a najmä skupín, ktoré vyvýhali zločineckú činnosť na vlastnú pásť. V tom vynikala najmä Ogňova banda, ktorá sa neštítila ani vrážd. Taký bol aj osud štyroch občanov slovenskej národnosti z obce Nová Belá na Spiši, o ktorých sa hovorí v spomínanej verbálnej nôte nasledujúce:

„Dňa 15. apríla 1946 prišiel vo večerných hodinách do obce Nová Belá (severný Spiš) od- diel poľského vojska v sile asi 70 mužov. Časť z nich obstúpila obec a ostatní pod vedením miestneho starostu Jána Ricyra (poľskej národnosti, jeho otec sa pristáhal do Novej Belej z poľskej obce Šinava) začali robiť domové prehliadky podľa vopred pripraveného zoznamu. Za tento

večer vyrabovali títo vojaci úplne 5 slovenských usadlostí a odviedli so sebou štyroch otcov rodín, a to Jána Šurka, Jozefa Chalupku, Jána Kraka a Jána Lapšanského. O ich ďalšom osude nie je nič známe. Ďalším dvom Slovákom, Františkovi Brodovskému a Dominikovi Kaľatovi, sa podarilo utiecť na Slovensko.

František Brodovský vypovedal o prípade nasledovne: 15.4. t.r. vnikli do jeho príbytku poľskí vojaci a jemu, hoci už ležal v posteli, sa podarilo v spodnej bielizni utiecť na dvor a tam sa ukryť. Vojaci vnikli do domu oblokom, ktorý vylomili, a dverami. Tam zastihli nevlastného

Vo verbálnej nôte sme uviedli, že o ďalšom osude štyroch odvlečených Slovákov nie je nič známe. Ako sa však potom ukázalo, všetkých štyroch zavraždila Ogňova banda. Pochovaní sú na cintoríne v Novej Belej.

V rámci osláv 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku dňa 16. novembra 1997 po slávnostnej slovenskej sv. omši sa delegácia krajanov a Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska poklonila ich pamiatke a položila kyticu kvetov na hrob týchto štyroch martyrov, zavraždených z svoje národné presvedčenie.

K podstatnému upokojeniu pomerov na tomto území došlo až po podpísaní zmluvy o priateľstve a vzájomnej

pomoci medzi ČSR a Poľskou republikou 10. marca 1947 vo Varšave a po zlikvidovaní Ogňovej bandy. Ogieň, vlastným menom Józef Kuraš, zahynul vo februári 1947.

Spomínanú diplomatickú nótu uviedol časopis MOST č. 1-2/1998, ročník XLIII, tlačový orgán Únie slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych tvorcov žijúcich mimo územia Slovenska.

Ogieň prenasledoval systematicky obyvateľov slovenskej národnosti, o čom svedčia nie len uvedené vraždy štyroch občanov slovenskej národnosti z Novej Belej, ale aj rekvirácie v slovenských dedinách, vymáhanie peňažných kontribúcií a prenasledovanie konkrétnych občanov pre ich slovenskú národnosť. Dorúčoval im napr. písomné rozsudky, aby okamžite opustili poľské územie, v opačnom prípade im hrozil likvidáciou, trestom smrti „za spoluprácu so Slovenskom“. Takéto rozsudky dostali napr. Andrej Šoltýs so synom Andrejom a Veronika Šoltýsová v Jurgove dňa 8. augusta 1946. Pripájam fotokópie týchto dvoch Ogňových rozsudkov.

Tieto pomery mali za následok, že v rokoch 1945 až 1947 utieklo, resp. sa vystahovalo na Slovensko viac ako päťtisíc občanov slovenskej národnosti z obcí hornej Oravy a severného Spiša.

Treba ešte poznamenať, že Ogieň si viedol o svojej činnosti akýsi „denník“, ktorý sa do- stal po zničení jeho ozbrojenej skupiny do rúk orgánov poľskej bezpečnosti. W. Machejek ho publikoval vo svojej knihe „Ráno prešiel uragán“. Odcitujem niekoľko úryvkov z tohto deníka, z ktorých si čitateľ môže urobiť obraz o činnosti Kuraša - Ogňa.

20. augusta 1945. Žid na hrebeni Waksmundskej poľany...

Vykonaň exekúcia na 4 Židoch...

15. októbra - Štyroch Slovákov, nedali výkupné. Do hláv...

22. októbra - B. z Nového Targu dal správu, pošta. Peniaze 500 tisíc. Prácu urobili zo Zakopaného, 100 tisíc na nákup zbraní.

24. októbra - Zastrený D. Zakopané, ukradol peniaze, tie z pošty.

AKO TO SKUTOČNE BOLO

syna Brodovského, ktorého začali bit by- kovcom, a pýtali sa ho, kde je otec. Keďim od- povedal, že odišiel kamsi ešte večer a doteraz sa nevrátil, znova ho týrali a potom sa dali do rabo- vania domácnosti. Odcudzili 60 m domáceho plátna, 10 m látky na ženské šaty a iné veci, o ktorých Brodovský, podľa svojej výpovede, nemôže vedieť, keďže ešte tejto noci prebehol na Slovensko, kde sa odvtedy zdržuje. Brodovský, ktorý sa narodil r. 1909, zanechal doma ženu s piatimi deťmi, z ktorých najstaršie má 18 a naj- mladšie 3 roky.

Dominik Kaľata uvádzá o prehliadke poľ- ských vojakov toto: Dňa 15. apríla 1946 vo ve- černých hodinách som bol znepokojený hlu- kom, ktorý sa ozýval naulici, až ižiú v ustavičnom strachu pred poľskými orgánmi, utiekol som cez oklok na dvor a tam som sa ukryl... Potom cez otvorený oblok som pozoroval, ako vnikli do bytu poľskí vojaci a osobili sa na prítomnú man- želku slovami: „Kde je ten z kurvy syn, odišiel na Slováciu?“ Žena odpovedala, že išiel do mly- na. Vojaci ju potom začali bit nahajkami a kopáť tažkými bagančami. Potom sa rozbehli po dome a odcudzili väčšie množstvo bielizne, niekoľko oblekov, 20 kg slaniny, 60 m domáceho plátna, 10 m plátna na posteľ. Potom vnikli do zatvorenéj maštale, na ktorej rozbúrali dvere, a odtiaľ vyviedli koňa s postrojmi, zapriahli ho do voza, na ktorý naložili ukradnuté veci a odišli zoberúc so sebou aj dve kravy.

Kaľata, obávajúc sa represálií, prípadného väznenia, prebehol na Slovensko. Doma zane- chal manželku a štyri deti. Z nich najstaršie má 15 rokov a najmladšie 1 rok. Okrem toho žije v jeho domácnosti 80-ročná matka.

Poľskí vojaci vzali ďalej zhodpodárstva Jána Šurka 2 kravy, 1 ošípanú a väčšie množstvo šatstva a potravín, a z hospodárstva Jozefa Chalupku 1 koňa s postrojmi a vozom, 2 ošípané, 2 kravy, šatstvo a potraviny a konečne z hospodárstva Jána Lapšanského väčšie množstvo šat- stva, osivo a rôzne polnohospodárske produkty.“

Ako si čitateľ už akiste domyslel, „oddiel poľského vojska“ tvorili príslušníci Ogňovej bandy, oblečení do vojenských uniform.

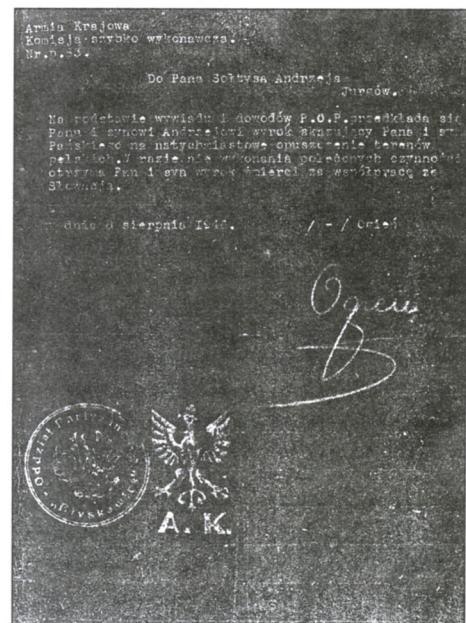
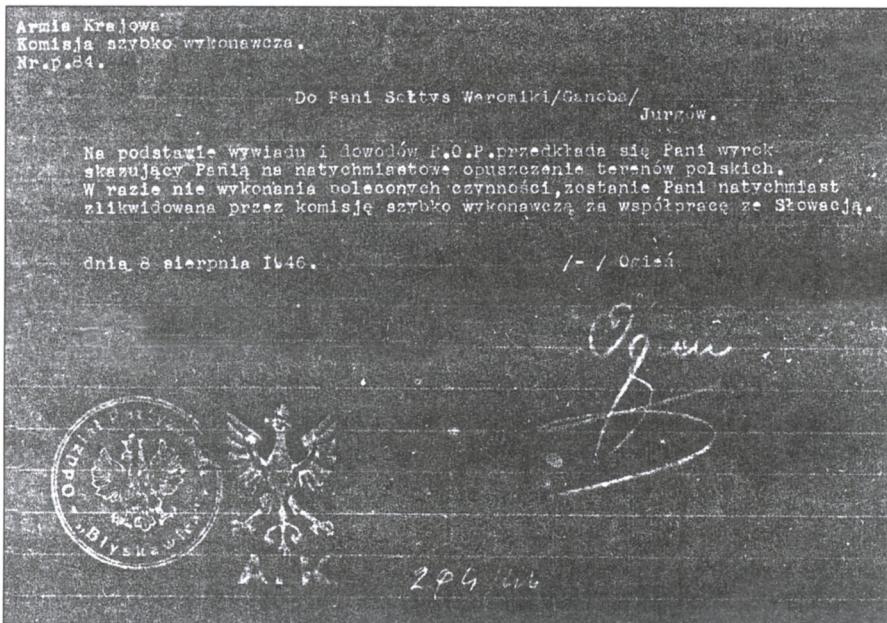

10. decembra - Katarzyna. Waksmund, smrť. Podozrivá. Bricho ako stolička. Dvojčatá? Ludia slimáky. Nech radšej nevinný zahynie, ale tábor nesmie byť prezradený. Svedomie? Sloboda. Nepoddal som sa svedomiu. Katarzyna na telefónom stípe. Lew nechcel vykonať. Guľka. Baba ma postrela na ulici. „Prečo si môjho Jaška zabil?“ Hlupaňa. Vydáš sa druhykrát.
18. decembra - Obchodník so zlatom z Varšavy. Likvidácia. Pomsta. Kone zo Slovenska. Otcovi Šmigleho na polovičku. Zarobi.
- 28 decembra - Prázdne flaše. Chleba nemáme ani pre myši. Nowa Bialka. 4 Židov. Konfiškácia svine.
10. januára 1946 - Skarpa spal s odisteným revolverom. Neslobodno. Čakal na príležitosť? Smrť. Prezradil ešte troch z terénu. Kameňa a Skowronka železom po hlave do Dunajca. Možno veriť Skarpovi ako Mikołajczykovi a nevinní? Nič sa nedá robiť.
1. februára - Akcia za hranicu. Slovensko. Kravy, Chrobry. Zničená slovenská pohraničná stanica.
10. februára - Grazgrin Dawid. Starosta židovskej obce. Nowy Targ. Exekúcia. 1 sviňa. Prizerajúci. Museli niesť sviňu do sánok.
10. marca - Dovolil som zlikvidovať magistra z magistrátu Rabka. Kotručí, že pracuje nadve strany. Kubuš, Šmigly, Roch. Odiaľ išli k magistrovi telesnej výchovy. Misiak nechcel otvoriť. Prinútili susedu, aby volala: svoji. Vybehol k dverám na chodbe, cez sklo dávkou. Utiekol nahor, guľku v prsiach. Vykopli dvere, dokončili na pohovke.
25. marca - Na Orave tri prepady členov PPR (Poľská robotnícka strana). Skonfiškovane svine, kravy. Plaču neskoro, bratali sa so Slovákmi.
3. mája - Vitaj majová zornička! V noci auto so Židmi. Dvanásť. Mali byť prevedení cez hranicu. 5000 zlých. Pred Krościenkom do priekop. Salci kričali: Pán Ogień, takú nepeknú demokraciu robíte?
1. júna - Rysiek má niekoľkých v Chocholowskej doline. Niekoľko akcií. Výstraha pre ministrov. Skok do Čiech (asi malo byť Slovensko). Zuberec.
3. júna - Anglickí diplomati. Obidova. Hodinky. 60000. Deky. Legitimácie. Zhnité bábiky. Podpísal som UB.
15. júna - Pamätník na počesť Rusov v Rabke vyhodený do vzduchu. Zvyšok tritolu odložený. Na Nowy Targ.

4. septembra - Olszewka z Kościelisk sa vyhŕáža Poświstovi prezradením tábora. Dosťava príliš malo. Čo robiť? Nech nepýta. Ale disciplína. Rozkaz - za zradu guľka.
7. septembra - Olszewkova matka a sestra prišli k Poświstovi. Vyhrážajú sa, že je Olszewka zabity. Čo robiť? Celú rodinu.
24. septembra - Prédki ostal na noc v Nowom Targu a zastrelil Balladynu. Vykrúcal sa, priprety k stene priznal sa. Nechcela, a vždy chcela. Podozrenie zo zrády. Hlíupy. Zastrelil som ho osobne za Balladynu. Najmilšia, posledná.
4. decembra - Kontribúcia... Nižné Lapše 150 000, Nedeca 100 000.
15. februára 1947 - Odpočinok, Waksmund. Ostrowsko. Dekrét o milosti, čo sa prihlásia. Nie. Dať sa viesť na povrázku? Budem nadalej kráľom Podhalia. Češka písala, bude syn. Meno „Plamienok“. Niet takého mena v kalendári. Ale bude.
18. februára - Prepád na Turbaczi. Smak zabity.

Tu sa pri dátume 18. februára Ogňov deník končí.

Dr. MATEJ ANDRÁŠ

Armia Krajowa
Komisja szybko wykonawcza
Nr. p. 84

Do pani Sołtys Weroniki (Ganoba)
Jurgów

Na podstawie wywiadu i dowodów P.O.P. przedkłada się Panu wyrok skazujący Państwa na natychmiastowe opuszczenie terenów polskich. W razie nie wykonania poleconych czynności, zostanie Państwa natychmiast zlikwidowana przez komisję szybko wykonawczą za współpracę ze Słowacją.
Dnia 8 sierpnia 1946

Okrúhla pečiatka s nápisom:
Oddział partyzancki „Błyskawica“
uprostred orlice

/-/Ogień
(vlastnoručný podpis)
pečiatka s vyobrazením orlice
pod ňou veľké písmená A. K.
číslo 294/46

Armia Krajowa
Komisja szybko wykonawcza
Nr. p. 83

Do Pana Sołtysa Andrzeja
Jurgów

Na podstawie wywiadu i dowodów P.O.P. przedkłada się Panowi i synowi Andrzejowi wyrok skazujący Państwa na natychmiastowe opuszczenie terenów polskich. W razie nie wykonania poleconych czynności otrzyma Pan i syn wyrok śmierci za współpracę ze Słowacją.
Dnia 8 sierpnia 1946

Okrúhla pečiatka s nápisom:
Oddział partyzancki „Błyskawica“
uprostred orlice

/-/Ogień
(vlastnoručný podpis)
pečiatka s vyobrazením orlice
pod ňou veľké písmená A. K.

ČIERNE REMESLO

V dedinských podmienkach bola odjakživa veľká potreba na kvalitne vykované poľnohospodárske náradie, ktoré vyrábali dedinskí kováči, voľakedy takmer výhradný výrobcovia železnych predmetov, ako napr. lemeše, sekery, kosáky, motyky, lopaty, hrable, či pluhy, ale aj kliešte, kladivá, klince, refaze, nože, panvice a kotlíky. Počas poľných prác, či zvážania úrody by si rolníci neporadili ani bez železnych obručí na kolesá vozov a samozrejme dobre podkutých koní. Kováči sa v minulosti okrem vlastného remesla zaoberali aj felčiarstvom, vytrhávali zuby a mnohí z nich, často ako znalci písma a predpisov vybavovali spoluobčanom rozličné písomnosti. Kováčstvo si vyžadovalo pomerne veľkú odbornosť, poznatky o technológiu výroby, zručnosť, možnosť získavania suroviny, teda všeestranne kvalifikovaného remeselníka.

Zubrickí kováči

Na Orave bolo v minulosti viaceru kováčskych dielni, ktoré ponúkali rolníkom svoje služby. Tu najší kováči opravovali najmä kovové náradie, vyrábali železné pluhy, podkúvali kone, vyklepávali kosy a motyky. V Dolnej Zubrici sa kováčstvom o.i. zaoberali: Jozef a Vendelín Ďurčákovi, Emil Špak, Lukáš Joniak a Alojz Kulak. V Hornej Zubrici sa kováčskemu remeslu venoval o.i. dedo známeho hudobníka a kapelníka Dlono Zubrickej dychovky Jána Soňavu tiež Ján. Pri miestnej ZŠ č. 2 sa dodnes nachádza kováčska dielňa Jozefa Kulaviaka a Ignáca Varešáka, kováčstvu sa popri práci na svojom hospodárstve venuje aj syn starého kováča Alojza Kubala Stanislav. Na základky od rolníkov čaká Edvard Kováčik a jeho brat Vendelín, synovia starého kováča. V Ochlipove pri lese je zasa kováčska vyhňa Ferdinanda Svetláka a motyky kedy si v Zubrici kovali aj Vendelín Pavlák a Jozef Jendrišek. V súčasnosti, keď už aj na Orave sú kone vytlačané

Obruče na kolesá tohto voza kovali zubrickí kováči

traktormi a v obchodoch so záležiarskym tovarom možno kúpiť kvalitné kovové náradie, funkcia kováčov a kováčstva nevyhnutne zaniká.

Zámočníctvo

Osobitným druhom kovospracujúceho remesla, ktoré sa oddelilo od kováčstva, je zámočníctvo. Zámočníci vyrábali prepotrebne zámky a kľúče, spočiatku aj spúšťacie mechanizmy do pušiek, hodiny a pod. Zo zámočníctva sa postupne vyčlenilo puškárstvo, hodinárstvo a ostrohárstvo. Uhorskí zámočníci boli vlastne ostrohárm, ktorí vyrábali aj zámky a kľúče. Najstarší zámočnícky cech na Slovensku vznikol v roku 1461 v Košiciach. Tamojší zámočníci vyrábali väčšinou pre miestny trh. Značný rozvoj zámočníctva nastal až v 17.-18. storočí v Radvani, odkiaľ visiace zámky dodávali do celého Uhorska. Zámočníci boli aj na Orave. O činnosti jedného z nich, ktorý žil kedy si v Hornej Zubrici-Ochlipove, sme sa niekoľko zaujímavostí dozvedeli od tunajších krajanov.

Ochlipovský majster

vraj vyrábal zámky (závory) nielen pre Oravu, ale aj pre Liptov. Tento majster, ktorého meno sa, žiaľ, do dnešných čias nezachovalo, si viedol veľmi zaujímavý a dokonalý zoznam, o ktorom

hodno povedať. Značil si v ňom, kto si od neho kúpil zámok. Kedže však nevedel čítať ani písat, robil si záznamy na paliciach. Vyrezával na nich zláštne znaky, ktorým rozumel len on sám. Majster zámočník robil do každého zámku aj náhradné kľúče. Keď majiteľ svoje kľúče stratil, prišiel na Ochlipov so zámkom. Zámočník si zo svojho palicového zoznamu „prečítal“ znaky, zistil ktorý kľúč patril k danému zámku a onedlho jeho majiteľovi doniesol náhradné kľúče. Od Oravcov za svoje služby peniaze súce nebral, ale nič na tom nestratil. Kedže obchodoval aj s Liptákmami, majstrami vo výrobe zvončekov, za každý záložný kľúč bral od nich po dva liptovské zvončeky. Bola to iste dobrá zámena, pretože v tom čase bolo pastierstvo na Orave veľmi rozšírené a zvonce potrebovali nielen Zubričania. Pre vtedajších pastierov mali totiž zvonce až dva významy. Jednak ich cengot im oznamoval, kde sa nachádza zablúdené zviera, kým na druhej strane zvonenie vrazil chránilo ovce či kravy pred uštipnutím hada. Zaujímavosťou na jeho výrobkoch bolo aj to, že na každom zámku vyzrezal znak A.D., čo v cirkevnej latíne znamená *anno Domini* (roku Pána), vedľa ktorého umiestňoval rok výroby a v strede krúžok so šestramennou hviezdou. Bol to znak, ktorý mal chrániť pribytok od zlých duchov a strig.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

21. februára t.r. nadránom vypukol vo Falštine požiar, ktorý strávil časť miestneho obchodu s potravinami a priemyselným tovarom a spôsobil škody vo výške okolo 10 tisíc zlottedých. Príčiny požiaru nie sú známe.

Okolie nedeckej priehrady je lákavé pre turistov nielen cez leto, ale aj v zime, vďaka novému lyžiarskemu vleku (na snímke), ktorý bol na začiatku sezóny odovzdaný do prevádzky v susedstve hraničného prieschodu. Ako sme sa dozvedeli, vlek využívajú lyžiari nielen z Poľska, ale aj zo Slovenska.

Jednou z atrakcií, ktoré cez zimu poskytovával svojim návštěvníkom penzión Tri koruny vo Fridmane, boli výlety po okolí na saniach fahaných koňmi, tzv. kulig. My sme takýto veselý sprievod stretli v Krempachoch (na snímke).

Text a foto: JÁN BRYJA

POZDRAV REDAKCII ŽIVOTA

V Spišskej Belej 22.02.2000

Redakcia mesačníka ŽIVOT
ul. sv. Filipa 7/7
31-150 Krakov

Milý kraján,
vážený pán hlavný redaktor Ján Šternogá!

Prijmte, prosím, moje úprimné blahoželanie k päťstemu číslu časopisu Život. Prečítal som ho niekoľkokrát. Jeho obsah ma veľmi potešíl. Myslou a spomienkami sa mi premietli jeho cesty od prvého čísla. Boli fašké. Často až neschodné, preplnené prekážkami, nástrahami, trními a bodlačím zloby, nenávisti, smerujúcej k likvidácii tak časopisu, ako aj umľčaniu slovenského SLOVA a vygumovaniu slovenskej národnostnej menšiny na Spiši a Orave v Poľsku. Nestalo sa tak. ŽIVOT kráčal ďalej. Za to bud Bohu vďaka! Mimoriadne uznanie patrí tým, ktorí ho chránili a prenášali cez prieplast často s nasadením vlastného života. Milo si spomínam na prvúho hlavného redaktora, pána Adama Chalupca, ako nepodplatiteľného nositeľa optimizmu, na panie redak-

torky a redaktorov, na kolégia poradcov, ktorí aj za neprekonateľne faškých podmienok dokázali Život udržať pri živote a urovnávali mu chodníčky do krajanských rodín. Tie ho s láskou prijímal, lebo im prinášal posolstvo Viery, Nádeje a Láske zrozumiteľným a srdcu milým slovom spisovnej slovenčiny, ku ktorej sa popri svojom vzácnom nárečí tak verne túlili. Áno, slovo je krv národa. Treba si ho vážiť, opatrovať, zveľaďovať, aby krv prúdila, aby národ žil! Ale o život sa treba starat. - Ak sa cítime Slováci, tak si musíme udržať svoje korene- píše Mária Plučinská z Jurgova v jubilejnom čísle. Ale aj o korene sa treba starat: či majú dobrú pôdu, dostať potravy a vlahy. A Štefan Grigľák z Vyšných Láps navrhuje písat historické články, venovať viac miesta dejinám Spiša a Oravy, predstavovať jednotlivé obce, život krajanov v minulosti a dnes, ba pozerat sa aj do budúcnosti očami detí, mládeže a dospelých.

Milý pán hlavný redaktor! A to všetko sa kladie na Vaše plecia. Nebojte sa! Máte pomoc redaktorov, redakčnej rady, kruhu záujemcov a spolupracovníkov, tvrdé ruky a teplé srdce krajaniek a krajanov a pri tom všetkom Božiu pomoc a ochranu! A tú Vám z úprimného srdca žičím.

Váš

MICHAL GRIGER

KRÁTKO Z ORAVY

Vo Veľkej Lipnici došlo k vlámaniu do osobného automobilu Seat Cordoba, z ktorého neznámy páchateľ ukradol rádioprijímač s prehrávačom v cene 1200 zlотовých. 20. februára t.r. došlo v Jablonke k čelnej zrážke osobných automobilov Seat a Opel Astra, počas ktorej boli tri osoby väzne zranené.

Ako sme sa dozvedeli, v Novom Targu, ale aj v Jablonke pôsobí skupina vreckových zlodajov, ktorí počas trhových dní vyprázdňujú vrecká a tašky nakupujúcich občanov. Ich obetami sa stali už viacerí krajania zo Spiša a Oravy, ale aj rodáci zo Slovenska. Preto budeme veľmi opatrni a menej roztržití.

Zlepšovaniu stavu ciest na Orave sa v poslednom období venuje veľa pozornosti. Kvalitný asfaltový povrch dostali nedávno aj bočné cesty v Pekelníku (na snímke), vedúce k vzdialenejším hospodárstvam.

Začiatkom apríla začali svoju prácu vojenské odvodové komisie. Rukujú branci narodení v roku 1981, ale aj starší, ktorí ešte vojenskú

službu neabsolvovali. Medzi regrútnymi boli aj mnohí oravskí a spišskí mládenci, ktorí pred lekárskou komisiou v Novom Targu dokazovali svoju spôsobilosť na základnú vojenskú službu. Odvody potrvajú takmer do polovice júna.

Na Orave pribúda čoraz viac obchodov. V každej obci je ich už niekoľko. Okrem nevelkých predajní potravín (na snímke v Podvilku), stretávame aj obchody s textilom, chemikáliami, železiarskym a iným priemyselným tovarom. Objavilo sa tiež niekoľko nových kaviarní, ba aj reštaurácií. Preč sú časy, keď ľudia z dedín mohli neraz aj za základnými potravinami cestovať do Nového Targu, Rabky či iných mestiečiek.

Žiaci ZŠ č. 2 a lycea v Jablonke, ktorí sa učia slovenský jazyk, sa prednedávnom potešili zásielkou slovenských časopisov, obsahujúcimi o.i. Zorničku, Slovensku a International. Časopisy krajanských mládeži venoval Dom zahraničných Slovákov v Bratislave.

Január na stredných školách prebiehal v znamení slávostného odovzdávania zelených matritných stužiek. Stužková slávnosť v jablonskom lyceu, na ktorej sa zúčastnili študenti štyroch ma-

turitných tried, sa konala 22. januára. K dobrej náladě maturantov vyhrala hudobná skupina z Podvilk. Poznamenajme, že 11 študentov zo 4. C bude maturovať zo slovenského jazyka.

V Živote sme už veľkákrát písali o nezmyselnom jarnom vypaľovaní trávy, pred čím vystríhajú aj miestne úrady a hasiči. Žiaľ, len čo sa trochu oteplilo, situácia vo viacerých oravských obciach sa znova zopakovala. Poznamenajme, že takéto nezodpovedné konanie nie lenže prispieva k znečisťovaniu a ničeniu prírody, ale môže spôsobiť aj požiar.

Lesná správa vo veľkopolipnickej gmine upozorňuje všetkých majiteľov píl na zákaz prijímania a pílenia neznačkovaného dreva, ktoré môže pochádzať z krádeží v súkromných lesoch. V prípade nerešpektovania zákazu hrozia majiteľom píly trestné sankcie.

Teplejšie jarné počasie láka všetkých na čerstvý vzduch. Využívajú to aj deti, ktoré saneraz bez dozoru hrajú a bicykľujú na cestách. Tým sa vystavujú nebezpečenstvu, že sa dostenú pod kolesá motorových vozidiel, ktorých je na dedinách čoraz viac. Dávajme na deti pozor!

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Konferenciérky A.Krištofeková a A.Lukášová

Lipničanka B. Maršalková

Divadelníci z Podvlka v koledníckej scénke

FAŠIANGY - OSTATKI '2000

Fašiangy sú už tradične obdobím, kedy sa koná hádam najviac rôznych zábavných spoločenských a kultúrnych podujatí. K najzaujímavejším patria nepochybne krempašské Fašiangy - ostatki, ktoré sa v tomto roku (už 6. ročník) konali v dňoch 19.-20. februára.

Počas dvoch dní tejto veľkolepej prehliadky krajanských spevákov, hudobníkov, ľudových rozprávačov a folklórnych súborov bola veľkásála krempašského kultúrneho domu doslova zaplnená do posledného miesta divákmi nielen z Krempáčov, ale aj zo susedných dedín. Boli medzi nimi i viacerí hostia: prednosta Mestského úradu vo Svite Ing. Pavol Sadloň, vedúci Odboru kultúry mesta Svit Mgr. Pavol Šivec, podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková a Dominik Surma, tajomník ÚV Ludomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Šternogá, predseda OV SSP na Spiši František Mlynarčík, farár Jacek Wieczorek a richtár Jan Kalata, riaditeľka ZŠ Barbara Paluchová, riaditeľ gymnázia Jan Szenderewicz a ďalší.

Prvý deň

podujatia patril sólistom. Len čo konferenciérky Agneša Lukášová a Anka Krištofeková

privítali prítomných, už sa na javisku predstavili prví účinkujúci - koledníci z Malej Lipnice, ktorí prišli všetkým zavinovať veľa šťastia, zdravia a radosti do nového roka. Potom sa už ako v kaleidoskope striedali vystúpenia spevákov, hudobníkov a ľudových rozprávačov. Ej, mám ja lúčku ... - zaspieval s nostalgiou Jozef Lopata z Nedece, a hned po ňom známu ľudovku V pondelok doma nebudem oznamoval všetkým Jozef Majerčák z Novej Belej, ktorý je nielen vynikajúcim spevákom, ale aj - ako sme sa mohli neskôr presvedčiť - znamenitým rozprávačom. Svojím žartovným rozprávaním o hlúpej žene pobavil celé obecenstvo. Veľký potlesk si za svoj spev zaslúžila Mária Majerčáková z Novej Belej, ale aj najstarší účastník Jozef Petrášek z Krempáčov, ktorý sa napriek svojej osemdesiatke odvážil vystúpiť na tomto podujatí. Treba povedať, že aj mladší účinkujúci si znamenite počíňali. Dobrou rozprávkou sa ukázala Katarína Vontorčíková z Malej Lipnice, ako aj piatačka Marta Buzbová z Krempáčov, ktorá svoj príbeh o bačovských čaroch spestrila pekným spevom. Horšia nechcela byť ani jej spievajúca spolužiačka

Barbora Grigušová, ba ani sedemročný Krištof Lopata z Nedece, ktorý vôbec nevie, čo je to tréma.

Azda najväčší dojem medzi divákmami vzbudila prekrásnym spevom Krempašanka Mária Wněková medzi rozprávačmi Mária Grigušová, prezlečená za chlapa, ktorá za hurónskeho smiechu porozprávala, na akú nôtu sa na fare najlepšie píli drevo. Do „chlapskej kože“ sa vtelila aj Ludmila Majerčáková z Novej Belej, ktorá spolu s vnučkou Monikou rozosmiala všetkých príbehom o tom, ako si chlap hľadal ženu. Margita Kováčíková z Krempáčov sa zase snažila presvedčiť prítomných, že v miestnom mlyne stráši a Lucia Kobroňová z Malej Lipnice porozprávala o mlaďodenčovi čo si chcel uľahčiť život a hneď po svadbe si kúpil 12 kolísok.

Oravské trio: Viktória Smrečáková, Kristína Gribáčová a Angela Vontorčíková z Malej Lipnice patrilo už medzi stálych účastníkov krempašských fašiangov. Aj tentokrát nám zaspievali známe slovenské a oravské ľudové pesničky. Valent Olejarčík z Nedece sa taktiež často zúčastňuje našich podujatí. V sobotu večer si zapomína na mladosť a porozprával, ako volakedy nedeckí mládenci nahovárali dievčatá. O tom však, ako bývalo na svadbách v Krempáčoch, porozprávala Margita Paluchová.

Porota: V. Juchniewiczová, L. Brzyzeková a J. Šternogá

Anjeli? Nie, malí koledníci z Krempáčov

M. Grigušová - chlap alebo žena?

M. Majerčáková z Novej Belej

Plná sála divákov - spredu čestní hostia

Hovorí sa, že jablko nepadá ďaleko od stromu. Potvrdilo to i spoločné vystúpenie Viktorie Smrečákovej s vnúčatami Arkom, Annou a Matúšom. Krásnym hlasom sa môže pochváliť aj Anička Šturekárová, ktorú na husliach spre-vádzal dedo, známy beliansky hudobník František Šturek. Belianske melódie (ale nielen) sme si mohli vypočuť aj v podaní Kataríny Šoltýsovej z Novej Belej. O tom, čo sa môže turistom pri-hodiť cestou na Rysy vedela veľmi pútavovo po-rozprávať Beáta Maršalková z Malej Lipnice.

Pekným pestrením programu prvého dňa boli vystúpenia koledníckych skupín, najmä žiakov 5. triedy ZŠ z Novej Belej pod vedením Dominika Surmu, ich starších kolegov z 8. trie-dy, no a malých Krempašanov zo 6. triedy ZŠ, ktorých pripravila učiteľka Mária Brijová. Medzi staršími inštrumentalistami prím hrali hu-slisti - Beľania František Šturek a Severín Ku-rnat a najmä Tomáš Vojtas z Jurgova, ktorý vyrazil na ozajstného virtuóza. Medzi diev-čatami dominovala hra na flautu, v čom zvlášť vynikli Agáta Čongvová z Jurgova a Karolína Brijová z Krempách.

Prvý deň fašiangového podujatia v Krempa-choch zavŕšila ozajstná lahôdka pre všetkých milovníkov ľudovej tvorby - vystúpenie folklór-neho súboru Jánošík zo Svitu pod vedením Slavomíra Bednarčíka, ktorý sa predstavil pre-

krásnym pásmom zemplínskych a liptovských piesní a tancov. Ich program doslova strhol di-vakov. Nečudo, že ováciám nebolo konca kraja.

V nedel'ú

boli v programe vystúpenia folklórnych súborov. Podujatie otvorili naši hostia, teda opäť súbor Jánošík zo Svitu, ktorý satýmto vystúpením lúčil s krempašským publikom. Bola to veru velkolepá rozlúčka - majstrovsky predvedený prierez folklóru z polovice Slovenska. Svitania schádzali z javiska sprevádzaní hromovým potleskem. Potom prišli na rad naše folklórne súbory. Ako prvá sa predstavila Malá veselica s pekným pásmom slovenských piesní a tancov. Naharmoni-koju sprevádzal 6-ročný Mirko Kvashnovský, ktorý už hrá akoozajstný majster. Ponich vystúpili starší členovia Veselice pod vedením Žofie Bo-gačíkovej, ktorí uchvátili všetkých starodávnym zvykom čepčenia mladuchy. K slovu sa potom dostał mladý domáci tanecný pár - Marek Brija a Mária Žigmundová predvedli napiesne z Brezo-vej pod Bradlom niekoľko pôsobivých tancov vo vlastnej choreografickej úprave. Máriu s Mare-kom vystriedali na javisku Malí Beľania pod ve-dením Jozefa Majerčáka, ktorí nam ukázali rôzne detské hry a zábavy pri pasení krav.

Ani druhý deň sa nezaobišiel bez koledo-vania. Predvedol nám ho divadelný súbor On-

drejko z Podválka pod vedením Genovévy Pri-linskej. Ledva skončili, keď sa na javisku zjavili vítaní mohutným potleskom Malí tanečníci z Krempách, ktorí nacvičili pod dohľadom Márie Wnękovej pásmo spišských tancov. Krempa-šanov vystriedali na javisku Oravci. Slovenskými a oravskými piesňami a tancami sa totiž predstavil súbor Rombař z Chyžného pod ve-dením Gregora Sternala. V oravskom progra-mme pokračovala krátkym koncertom aj kapela Harkabuzovcov z Harkabuza, v ktorej spolu s krajanským činilom Františkom Harkabuzom (husle) účinkoval zať Richard (harmonika) a vnučka Kinga (husle).

Medzi Krempachmi a Novou Belou už oddávna existuje akési súperenie. Preto na vystúpenia súborov z oboch obcí čakali všetci s veľkou netrpezlivosťou. Ako prvá sa predstavil beliansky Spiš pod vedením Jozefa Majerčáka s bohatým, harmonicky zladeným pásmom slo-venských a spišských piesní a tancov. Beľania, vystupujúci s vlastnou kapelou, boli tentoraz neprekonateľní. Dobre si počínať aj krempašský súbor Zelený javor, ktorému prihrávala, žiaľ, nevelmi zohratá kapela Zbyročok až z Poznane. Pôsobivý spev a rezké tance Krempašanov two-rieli naozaj velkolepý záver podujatia, odmenený dlhotrvajúcim potleskom.

POKRAČOVANIE NA STR. 23

Tancuje súbor Jánošík zo Svitu

L. Molitoris odovzdáva diplom malému K. Lopatovi z Nedece

STEVE GAINES

JASNÝ PRÍPAD SEBAOBRANY

Frankie Fredericks vyzeral čertovsky dobre. Nik nevedel, odkiaľ prichádza a čo tu chce, no najmenej polovica obyvateľstva malého kanadského mestečka Wooden Creek bola doňho zbláznená. Samozrejme, tá nežná polovica...

Mestečko ležalo na úpätí Rocky Mountains. Bolo to nenápadné malé hniezdo obklopené ligotavými jazierkami, v ktorých sa odrážali zelené koruny stromov. Do tohto kúta Kanady iba veľmi zriedkavo zablúdil cudzinec. Možno to spočívalo v tom, že tu neboli nijaké turistické atrakcie.

Takže všetkých veľmi zaujímalo, čo tu vlastne Frankie Fredericks hľadá? Už niekoľko dní bol ubytovaný v jedinom hoteli v meste. Dorothy Buckleováho pozorovala, keď vystúpil zo svojej prepychovej limuzíny. Auto jej bolo hned nápadné, pretože tu každý jazdil iba na kombi, prípadne na nákladiaku. S takýmto fajnovým fárom by sa sotva dalo ísť do hôr. Považovala ho za turista a takmer nedokázala potlačiť svoju zvedavosť.

Neprešiel ani týždeň a Frankieho poznala už celá ženská pospolitosť. Ženy sa iba tak pretekali v čo najvýstižnejších charakteristikách jeho úžasného zovňajšku.

- Vyzerá ako hollywoodský herec. Celkom ako Tom Selleck, - nadšene vyhlásila Helen Webstrová, najlepšia priateľka Dorothy Buckleovej.

- Ach nie! Skôr ako plavec Mark Spitz, - odporovala jej vzrušená pani Buckleyová. - Je taký vyšportovaný, silný, a predsa taký elegantný...

Kedysi dávno snívala o tomto sedemnásobnom olympijskom víťazovi. Dievčenský sen, ktorý sa, prirodzene, nikdy nesplnil. Vydala sa za Johna Buckleya. Bol hrubý a neotesaný ako napokon všetci chlapia v tomto drsnom kraji. Ale vázila si jeho pracovitosť, čestnú povahu a zmysel pre humor.

A teraz prišiel, bohvie odkiaľ, tento fantastický Tom Selleck a pomútil všetkým ženám hlavy... Zrazu sa im vynoril pred očami veľký, krásny, ďaleký svet. Väčšina z nich ho poznala iba z televíznej obrazovky. Iba vďaka nej vedeši, že život môže plynúť aj celkom inak, ako tu na úpätí Rocky Mountains...

K miestnym dámam sa Frankie Fredericks približoval celkom nenútene. Nikto si to; pravdaže, ani nevšimol, ale striktne sa vystríhal pred tým, aby sa stretol s viacerými ženami odrazu. V meste ho bolo možné vidieť iba cez deň. Večer, keď sa chlapia vracali z práce, akoby sa pod zem prepadol.

Pani Buckleová si práve vybavila predpovedajúce nákupy, keď jej Fredericks akoby náhodou skrížil cestu.

- Teší ma, že vás vidím, - pozdravil ju. - Volám sa Frankie Fredericks...

- Ach, áno, viem, - zachichotala sa pani Buckleová.

- Takú sympatickú dámú si muž nemôže nevšimnúť. Hneď ste mi padli do oka, - počračoval Frankie medovým hlasom. - Závidím vám tú nádhernú prírodu, v ktorej tu žijete... Dovolite, aby som vám pomohol s tým nákurom?

Zahrať sa na gavaliera, to Frankie vždy vedel. A užien to vždy zabralo.

- Škoda však, že si vy a vás muž musíte tak namáhavo zarábať na živobytie, - predstieral súcit. - Dovolite, aby som bol úprimný, veď prechovávam k vám veľké sympatii... ste taká jemná a uhladená...

Dorothy Buckleová sa začervenalá. Zdalo sa že udrel na správnu strunu.

- Chcel som vám zveriť tajomstvo, - počračoval Frankie. - Určite ste už počuli o skúšobných naftových vrtoch asi sto mil severne odtiaľto. Keď som sa to dozvedel, ihneď som prieskutoval... Stal som sa totiž majiteľom obrovského ropného poľa, - povedal hrdo - Chcem si tu postaviť dom s nádhernou presklenou terasou, aby som mohol vychutnávať krásu tunajšej prírody... No, pravdaže, iba ak ma tu chcete, - zasmial sa zdvodne.

Očividne podnietil jej fantáziu, pretože po chvíli si Dorothy vzdychla:

- Ach, aj ja by som chcela byť raz bohatá... - ...a šťastná, - doplnil ju Frankie Fredericks.

- Áno, - zažiarila, - bohatá a šťastná!

Nakoniec ho pozvala k sebe domov, aby jej o svojich plánoch prezradil viac. Podarilo sa mu potlačiť všetky jej pochybnosti. Zahľadela sa hlboko do jeho modrých očí a čoskoro podpísala zmluvu, podľa ktorej sa stala majiteľkou ropného poľa.

- A o niekoľko týždňov si pôjdem spolu pozrieť vás nový majetok. Vy, vás manžel a ja, - uškrnul sa Frankie. - Dovtedy to však musíte bezpodmienečne zachovať v tajnosti.

A zvlášť jej zdôraznil: Dokonca aj pred manželom! Pretože zmluva bude právoplatná, až keď to úrady oficiálne potvrdia. Ide však iba o cisto formálnu záležitosť...

Samozrejme, že to bolo čire klamstvo.

„Právoplatnosť sa potvrdila už jej podpisom. A keď nebude môcť zaplatiť, bude musieť predať svoj domček,“ radoval sa v duchu Fredericks. Týmto hlúpym ženám ponúkol celkom bezcennú pôdu. Aj keď je pravda, že mu naozaj patrila, no kúpil ju za bagatelu. Teraz však bolo dôležité, aby tie hlupane držali jazyk za zubami aspoň dva-tri dni. Natešene si hvízdajúc začal Frankie balíť kufre...

Dorothy Buckleová rozrušene chodila po byte, keď do izby nečakane vošiel jej muž. Čelo mal obviazané obväzom...

- Nie je to také zlé, ako sa zdá, - snažil sa ju upokojiť. Nazdával sa, že už vie o jeho zranení, a preto je taká vyplášnená.

- Nič to nie je, iba ma trochu poškriabal konápadajúceho stromu, - povedal s nedbanlivým pohybom ruky. - Majster ma poslal radšej domov... Nuž čo, urobíme si aspoň pekné popoludnie, čo povieš?

Vzrušenie pani Buckleovej však spôsobilo čosi iné - zmluva, ktorá ležala na stole. Nečakala manželatka skoro, takže sa ešte nedostala k tomu, aby ju odložila. Manžel zmluvu, samozrejme, zbadal a rýchlo ju prebehol očami. Potom sa poriadne rozčúlil:

- Ty si sa zbláznila! Chceš nás zruinovať? Toje suma, ktorú nikdy v živote nebudeme môcť zaplatiť! Ak budeme mať smolu, budeme mušieť predaj aj nás dom...

- Chcela som iba, aby sme sa obaja už konečne mali lepšie, - rozplakala sa nešťastnica.

- Dorothy, - povedal zrazu jej manžel celkom pokojne. - Neplač, veď vlastne ja ten kraj hore na severe dobre poznám. Len pred niekoľkými dňami som tam bol na obhliadke. Nijaká nafta sa tam nenachádzala - len kopa dreva. Budeme tam už čoskoro klčovať...

Až teraz začalo Johnovi Buckleovi konečne svítať. Začal tušiť, čo sa tu vlastne v posledných dňoch vo Wooden Creeku odohrávalo. Až teraz si uvedomil, prečo sa Frankie Fredericks tak úzkostivo vyhýbal chlapom z mestečka. Ani jednému sa im neukázał na oči.

- Dorothy, - povedal John Buckle, - určite niesi jediná, ktorú ten sviniar obalamutil...

Akí len boli všetci hlúpi! A pritom sa oňom dost často rozprávali. Zabávali sa na tom, že ich ženy sa odvtedy, čo prišiel do mestečka fešák Frankie, správajú ako vyplášnené sliepky. Šuškali si do telefónu a zakaždým padlo Fredericksovo meno. Poplietol im hlavy, aby ich nahovoril na ten nezmyselný obchod. Najradšej by toho podliaka vytiahol z úkrytu azatriasol ním ako spráchnivelým smrekom...

Fredericks chcel práve naložiť kufor do svojho auta, keď ho niekto zozadu surovo schmatol za plece.

- Nastúpte! - prikázał mu príkro Buckle. Potom ho nešetrne sotil do svojho auta a išli hore do kopcov za ostatnými chlapmi.

- Koho si nám to priviedol? - kričali dreverbuchači, aby prehlušili rev buldozérov a rachot motorových píl. Buckle chytíl Fredericksa pod krk ako králika a sotil ho medzi chlapov. Hluk strojov postupne utíchal.

- No tak rozprávaj! - rozkázal Buckle Frankeemu, ktorý sa koktajúc priznal k podvodu.

- Okamžite nám tie zmluvy vráť! - nahnevané ho vyzval jeden z lesných robotníkov.

- Ty sviniar, ty si sa pokúsil zruinovať desať slušných rodín! Ved' by nám nezostalo celkom nič!

Medzitým sa rozrušená pani Buckleová prechádzala hore dolu po svojom dome a horúčkovo premýšľala. Jej milovaný miláčik Frede-

ricks a podvodník? Nech už urobil čokoľvek, nemohol to byť predsa zlý človek. Bolo by mu treba ísť na pomoc. Bohvie, čo s ním ich muží tam hore v horách urobia? Tí surovci!

Ten istý názor mali aj ostatné ženy z Wooden Creeku. Vďaka bleskovej telefonickej akcii sa okamžite dohovorili a vydali sa do hôr, aby zabránili tomu najhoršiemu...

Nešťastný Fredericks sa snažil zachrániť si kožu. Pomaly vytahoval z kufra zmluvy a súčasne sa mu v druhej ruke objavila zbraň. Vtom okamihu ešte nemohol ženy vidieť, hoci už bola v bezprostrednej blízkosti.

Presne v tom momente, keď sa ženy vyškriabali na pahorok, Fredericks triumfálne zakriačal na mužov:

- Ste presne takí istí hlupáci, ako vaše ženy!

Ženy sa naňho ohromene pozerali. Cítili sa hlboko dotknuté a zmocnil sa ich nesmierny hnev. Najväčšia rozzúrená bola úbohá Helen Websterová, ktorá so do Fredericksa väšnivo zaľúbila. Teraz sa prestala celkom ovládať. Nahnevané vyrhla z ruk jednému robotníkovi pušku a vystrelila.

Fredericks sa pomaly začal nakláňať dopredu. Potom tupo spadol na zem ako práve zoťatý

strom. Vzápäť sa skotúľal dolu brehom a člupol do rieky.

John Buckle sa iba zlomyseľne uškrnul. Silný prúd vody ho spolu so stovkami kmeňov odplaví priamo do nedalekej továrne na spracovanie dreva. A tam veru z neho nezostane celkom nič...

- Všetci sme videli, že išlo o jasný prípad sebaobrany, však, miláčik? - povedal John Buckle v ten deň neskoro večer svojej žene. Sedeli na verande svojho útulného domčeka a vychutnávali krásu okolitej prírody...

(International Express č. 16/98)

MRZÁK Z ORLIEHO HNIEZDA

Hannes Petersen, známy dobrodruh a horolezec, ktorý napísal tucty kníh, prenesol stovky prednášok, natočil niekoľko televíznych filmov a dostał početné ocenenia doma i v zahraničí, poprosil svoju sekretárku: - Bud' taká milá a pomásíruj mi nohy, Valerie.

- Hned to bude, miláčik, - povedala Valerie Lehmannová a obdarovala ho teplým úsmevom. Vysoký bradatý muž, ktorému sa koníček stal zamestnaním, čo mu prinieslo blahobyt a úctu, sa zo svojej poslednej expedície vrátil ochrnutý. Chcel so svojím partnerom prejsť pešo južný pól, pri tom spadol do trhliny v ľadovci a odvtedy nemohol chodiť. On, vytrénované, silné dieťa prírody, bol prinuténý sedieť v kolieskovom kresle a mohol byť rád, že vôbec ešte žije.

Obzvlášť jemne mu plavovláská Valerie masírovala nohy. - Môj úbohý miláčik, je mi fa tak lúto. Je to hrozné, že už nikdy nebudeš môcť chodiť.

Jeho pohľad potemnel. - Veľmi si to vážim, že tak obetavo stojíš pri mne. Si statočná žena, Valerie. Lúbim ťa oveľa viac, ako to dokážem vyjadriť slovami.

Valerie sa venovala jeho reflexným zónam na nohách. - Nemôžem pochopiť, že ti lekári nevedia pomôcť. Prečo tvrdia, že si organicky úplne zdravý?

- Pretože moje ochrnutie nespôsobilo poškodenie niektorého dôležitého orgánu, ale šok. Keď som spadol do tej pripasti, myslil som si, že je to môj koniec. Veľmi som sa udel o ľadovú stenu, stratil som vedomie, a keď som znova prišiel k sebe, od pásu nadol som už nič necítil.

Zazvonil telefón. Valerie Lehmannová šla k aparátu. Hannes Petersen smutne pozeral za ňou. Mala fantastickú postavu, čo mu je to však platné, keď je plnohodnotným mužom... A ona je mladá, pekná a zdravá žena...

- Kto to bol? - spýtal sa Hannes, keď sa Valerie vrátila.

- Norbert, - odpovedala.

Norbert Schwartz bol Petersenovým tlačovým tajomníkom.

- Chcel vedieť, či sa nemení termín plánovanej prednášky.

Horkosť sa vryla do Hannesových črt. - Tentoraz ľudia neprídu preto, aby si vypočuli zaujímavú prednášku, ale aby sa pozreli na mrzáka Petersena.

* * *

Jeho dom sa podobal osamotenému orliemu hniezdu. Stál na samom vrchole kopca obklopeného príkrymi vrchmi. Hannes testamentárne zariadił, že všetok jeho majetok bude patrí Valerie, keď sa mu niečo stane. Miloval ju a v prípade svojej smrti ju chcel zabezpečiť. Pred polrokom svojim priateľom oznámil, že má v úmysle oženiť sa so svojou sekretárkou.

- Vypijeme si kávu na terase? - spýtal sa Hannes. Z terasy viedli strmé schody pre návštěvníkov. Valerie Lehmannová tisla kolieskové kreslo na slnečnú terasu. Hannes sa zhlboka nadýhol.

- Nie je tu vzduch nádherný? A tento čaroráksny výhľad.

Po káve Hannes zvážnel. Musíme sa pozozprávať, poklad, - povedal. Chytil Valerie za ruku a zahľadil sa do jej belasých očí. - Si očarujúca žena, Valerie, si v plnom rozkvete svojho mladého života, zaiste máš príania a potreby, ktoré ja od svojho nešťastia nemôžem usporiť. Preto som sa s ťažkým srdcom... rozhodol... vrátiť ťa... slobodu.

Pozerala naňho ohromená. - I ked' ma lúbiš?

- Práve preto, že ťa lúbim, nemám právo pútať ťa k sebe. Chcel by som, aby si bola šťastná, no so mnou nemôžeš byť. Tak ti teda musím dať voľnosť, aby si si mohla nájsť iného partnera.

Prudko vyskočila zo stoličky a rozzúrene začala behať po terase sem a tam, jej oči metali blesky. - Počula som dobre? - vybuchla hlasom a agresívne a jej pekná tvár sa pretiahla do zlostnej grimasy. - Ty hnušný hajzel, chceš ma vyduriť preč? - kričala naňho nenávistne. - Obetovala som ti svoje najlepšie roky, vždy som tu bola iba pre teba, chrápalá som s tebou, kedy sa ti zachcelo a teraz, keď už nemôžeš, chceš ma

elegantne odparentovať? Hovno!!! Skutočne si robíš starosti o môj ľubostný život? Alebo vari ma ako správny kšeftár posieláš do pekla, pretože som už všetko, čo bolo treba, urobila, pozháňala, zariadila, takže ma už vlastne nepotrebuješ? - Správala sa čoraz viac ako fúria. - Ja ti teda niečo poviem, ty surový egoista! Býval si skoro bez prestávky na nejakých idiotských expedíciami a ja som smela iba zostať doma a poslušne na teba čakať. Nepadlo mi ľahko viesť takýto prekliaty život v ústraní, pretože som ťa nikdy nelúbila!

Ohúrene na ňu pozeral.

- Všetko za tie roky som len predstierať, - vysmievala sa mu do tváre.

- Prečo si to robila? - spýtal sa zarazene.

- Aby som sa dostala k tvojim peniazom. Vždy, keď si odcestoval, som dúfala, že sa už nevrátiš a poslednýkrát sa moje želanie skoro splnilo. Postavila sa pred neho a zhora naňho pohľadom pozerala. - Nerozlúčim sa s tebou s prázdnymi rukami. Budem po tebe dediť ešte dnes! - A bleskúryčne prešla za kolieskové kreslo.

- Preboha, Valerie, čo chceš urobiť? - skríkol Petersen zmätene.

- Pustím ťa dolu schodmi. Potom bude všetko patríť mne!

- Bože môj, to predsa nemôžeš urobiť!

Smiala sa prenikavo. - Ale môžem, hned to uvidíš.

Tlačila ho k schodom čoraz rýchlejšie. - Chudák Hannes Petersen! Vyplačem si oči a nikdy si neodpustím, že som ťa chvíľočku nechala samého. Aká tragédia!

Snažil sa klásť odpor a zúfalо spínať ruky. - Valerie, prosím ťa, nie!

- Adieu, nemilovaný! Zlom si pekne väzy!

Dosiahli schody. Šok Hannesovi spôsobil ochrnutie a šok náhle zrušil duševnú blokádu. Keď sa nečakane vztýčil a skočil do bezpečia, bola Valerie natočko vyvedená z miery, že sa zabudla pustiť kolieskového kresla a vzápäť prenikavý výkrik sprevádzal jej divoký pád do náručia smrti.

F. A. TENKRAT

(Nedeľná Pravda, 25.IX.1998)

J. Wieczorkowski (zľava) a L. Molitoris počas stretnutia

MALOPOLSKÉ VOJVODSTVO AMENŠINY

29. februára t.r. sa vo vojvodskom úrade konalo stretnutie tajomníka ÚV SSP Ludomíra Molitorisa s členom správy malopoľského vojvodstva Janom Wieczorkowským, venované vzťahu vojvodského úradu k národnostným menšinám. Počas stretnutia sa J. Wieczorkowski oboznámil s činnosťou našho Spolku a prejavil záujem nadviazať spoluprácu s našou organizáciou. Zdôraznil, že Malopoľsko ako člen Poľsko-slovenskej cezhraničnej komisie, je povinné rozvíjať poľsko-slovenskú spoluprácu, a v jej rámci aj spoluprácu so SSP.

- *Zatiaľ sme len v organizačnom štádiu, preto sme záležitosti národnostných menšíni ešte nepreberali,* - povedal J. Wieczorkowski. - *Teraz vypracúvame doklady venované strategii rozvoja malopoľského vojvodstva. Ich súčasťou bude aj spolupráca s menšinami.*

Témou rozhovoru bola aj otázka dotácií vojvodského úradu pre národnostné menšiny.

- *Naše možnosti udeľovania dotácií sú dosť obmedzené,* - povedal J. Wieczorkowski. - *Máme však určitú čiastku, určenú na projekty. Ak sme teda dostali projekt, ktorý splňa určité kritériá, môžeme naň prispieť. Pozriem si vaše projekty a uvidím, čo sa dá urobiť. Určite nemôžeme poskytnúť žiadne investičné prostriedky, tie máme len na malopoľské cesty.*

J. Wieczorkowski sa zaujímal aj o vzťahy SSP s inými organizáciami a štátnymi úradmi na území malopoľského vojvodstva. Dal jednoznačne najevo, že akékoľvek rozpory, neopodstatnené námitky a útoky proti našej menšine sú preňho absolútne nezrozumiteľné a nemali by mať miesto.

- *Navrhoval by som usporiadať odborný seminár o slovenskej menšine v Poľsku, na ktorý by boli pozvaní vedúci predstaviteľia všetkých organizácií a orgánov štátnej správy i samosprávy z celého vojvodstva, aby sa oboznámili s problematikou slovenskej menšiny a mohli s ňou nadviazať spoluprácu* - povedal na záver stretnutia.

Text a foto: JÁN BRYJA

VOLEBNÁ SCHÔDZA V KYČOROCH

4. januára 2000 sa tu uskutočnila volebná schôdza MS SSP, ktorej sa zúčastnila aj predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská.

Schôdzu otvoril predseda MS Eugen Antalčík, ktorý privítal všetkých zúčastnených, predložil správu o činnosti MS v uplynulom volebnom období a podčakoval členom výboru za ich doterajšiu činnosť. Kedže zdravotné problémy mu nedovoľujú ďalej vykonávať funkciu predsedu MS, požiadal o zvolenie nového predsedu. Nasledoval hlavný bod rokovania, ktorým boli voľby nového výboru MS, revíznej komisie, dopisovateľa Života, delegátov na obvodnú schôdzku a na XI. zjazd Spolku. Predsedom novozvoleného výboru sa stal krajan Bronislav Karkoška.

Po voľbách sa začala diskusia venovaná rôznym problémom MS, ktoré v nastávajúcim období treba nutne vyriešiť. Nový predseda, podporovaný mladými členmi Spolku vyjadril záujem o vytvorenie folklórneho súboru. Pretože hudobníci nemajú žiadne nástroje, požadal ÚV SSP, aby im na začiatok zabezpečil aspoň akordeón a husle, aby mohli začať nacvičovať. Predsedníčka OV SSP G. Prilinská prisľubila túto požiadavku tlmočiť tajomníkovi ÚV SSP. Na schôdzi sa zúčastnili aj 11 krajania, ktorí priamo na mieste podali prihlášky za členov MS SSP.

Sprac.: P. K.

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA U SV. OTCA

Slovenská filharmónia bola prednedávnom na koncertnom zájazde v Taliansku, kde pri príležitosti Konferencie o II. vatikánskom koncile dala koncert aj v starobylem vatikánskom chráme Santa Maria in Campitelli. Zúčastnili sa ho najvýznamnejšie celebrity Sv. stolice, medzi nimi slovenský kardinál Jozef Tomko, prezident výboru Veľkého jubilea 2000 kardinál Giuseppe Seppa, veľvyslanec SR pri Sv. stolici Marián Servátku a ďalší. Koncert ako slovenský darok oslavám Veľkého jubilea vyznel nádhernie a vzbudil všeobecné nadšenie, čoho prejavom boli dlhotrvajúce ovácie.

Po koncerte - vďaka snahám kardinála J. Tomku a veľvyslanca SR M. Servátku - celý orchester SF prijal na osobitnej audiencií pápeža Ján Pavla II., čo sa hodnotí ako neobvyklú udalosť, pretože nie je zvykom, aby hlava katolíckej cirkvi prijala naraz tak veľkú skupinu. Napriek únavie a svojmu náročnému programu Sv. otec zotrval so slovenskými hudobníkmi v dlhšom rozhovore a na záver im dal svoje požehnanie. Pred návratom domov slovenskí filharmonici dostali príslub na ďalšie účinkovanie - tentoraz v Aule Pavla VI.

ONDREJKO NACVIČUJE

V Podviku na Orave už skoro 50 rokov pôsobí náš jediný ochotnícky divadelný súbor Ondrejko, ktorý dodnes sprítomňuje slovenské kultúrne dedičstvo a úspešne šíri slovenskú kultúru doma i v zahraničí. Súbor sa prvýkrát predstavil verejnosti krátko po svojom založení v roku 1951 uvedením Skalkovej veselohry Kmistrovci v režii slovenského učiteľa a zakladateľa súboru Antona Papáňka. Odvtedy tento divadelný kolektív, v ktorom sa vystredalo už niekoľko generácií účinkujúcich, predviedol krajanom desiatky slovenských hier.

V súčasnosti Ondrejko začal s nácvikom obľúbenej veselohry Joža Korbačku Tri vrecia zemiakov, ktorú po prvýkrát s Podvľanmi naštudovala bývalá režisérka a členka súboru Mária Gribáčová už v roku 1978. Potešila nás tiež zvest, že zloženie súboru v poslednom období doplnili trajamladí herci: Božena Prilinská, študentka 2. ročníka lýcea v Jablonke, Katarína Prilinská, žiačka 1. triedy gymnázia v Podviku a Mária Gribáčová, študentka 4. ročníka lýcea v Rabke. Spolu so stálymi členmi súboru, t.j. manželmi Genovévou a Edvardom Prilinskými, Vladislavom Pieronkom, Krištofom Pieronkom a Jozefom Rusnákom už tvoria zohratý 8-členný kolektív.

So spomínanou hrou Tri vrecia zemiakov chcú vystúpiť v tomto roku aj na Slovensku. Ako mi povedala režisérka a herečka súboru G. Prilinská, aj tentoraz sa chcú, vďaka spolupráci s riaditeľkou Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Ol'gou Žabenskou predstaviť slovenským divákom už na najbližšej celoslovenskej prehliadke ochotníckych súborov Paláriková Raková v Čadci a na prehliadke tvorby amatérskych divadelných súborov oravský divadelný Podzámk, ktorá sa uskutoční v Oravskom Podzámku. Dúfajú tiež, že svoju hru predvedú aj na najbližších krajských kultúrnych podujatiach na Orave a Spiši. Celému súboru prajeme veľa úspechov a mnoho spolojných divákov.

PETER KOLLÁRIK

FAŠIANGY - OSTATKI

DOKONČENIE ZO STR. 18

Ako vždy, posledné slovo patrilo trojčlennej porote v zložení: Ľudmila Brzyzová, Ján Šternog a Vlasta Juchniewiczová, ktorá hodnotila účinkujúcich. Veru, mala veľmi ťažkú úlohu, keďže takmer všetky vystúpenia boli na vysokej úrovni. Konečne porota po dlhej porade súťaž vyhodnotila a oznámila výsledky, priate vrelym potleskom, po čom nasledovalo odozvanie diplomov a peňažných odmen. Odozdzávali ich a gratulovali odmeneným D. Surma, L. Molitoris a J. Šternogu. Na záver tamník ÚV podakoval všetkým účinkujúcim za účasť, ako aj krempašským krajanom, najmä mestnemu výboru SSP za ich obetavosť pri organizovaní tohto podujatia, a pozval všetkých na budúce fašiangy - ostatki v tejto obci.

Text a foto: JÁN BRYJA

VÝSLEDKY

Kategória spevákov

Deti a mládež

1. Anna Šturekova (Nová Belá)
2. Krištof Lopata (Nedeca)
3. Katarína Šoltýsová (Nová Belá)
4. Barbora Grigušová (Krempachy)

Krempašské deti pri zastavených stoloch...

FAŠIANGOVÁ DISKOTÉKA

Fašiangy sú obdobím veselosti a tancovačiek tak pre starších, ako aj pre mladších. Práve natých mladších myslela Miestna skupina SSP v Krempachoch, ktorá v sobotu 26. februára usporiadala v miestnom kultúrnom dome fašiangovú diskotéku. Bolo to veľmi vydarene podujatie, ktorého sa zúčastnilo vyše sto detí, žiačkov tamojšej základnej školy a gymnázia, na všetvujúcich hodiny slovenského jazyka.

Podobné večierky pre deti usporiadala krempašská MS už niekoľkokrát, preto nečudo, že si medzi školskou mládežou získali veľkú obľubu. Celé podujatie bolo rozdelené na dve časti. Najprv, od 15. do 18. hodiny sa zabávali tí najmladší - žiaci nultého až tretieho ročníka ZŠ. Od 18. hod. už sála patrila starším. Krempašania pre svojich žiačkov prípravili aj občerstvenie s obloženými chlebíčkami a čajom, ale nechýbalo

Čestné uznanie: rodina Smrečákovcov (Malá Lipnica, Podvilk)

Dospelí

Osobitné ocenenie: Mária Wněková (Krempachy)

1. Jozef Majerčák (Nová Belá)

2. Jozef Lopata (Nedeca)

Mária Majerčáková (Nová Belá)

3. Jozef Petrášek (Krempachy)

Angela Vontorčíková (Malá Lipnica)

Čestné uznanie: Trio z Malej Lipnice

Kategória inštrumentalistov

Deti a mládež

1. Agáta Čongvová (Jurgov)

2. Karolína Briňová (Krempachy)

Dospelí

1. Tomáš Vojtas (Jurgov)

2. Severín Kurnát (Nová Belá)

3. František Ščurek (Nová Belá)

Kategória rozprávačov

Deti a mládež

1. Lucia Kobroňová (Malá Lipnica)

Beata Maršalková (Malá Lipnica)

2. Marta Bizubová (Krempachy)

Margita Paluchová (Krempachy)

3. Katarína Vontorčíková (Malá Lipnica)

Margita Kovalčíková (Krempachy)

... a na parkete

Dospelí

1. Jozef Majerčák (Nová Belá)

Mária Grigušová (Krempachy)

2. Ludmila Majerčáková (Nová Belá)

3. Valent Olejarčík (Nedeca)

Mária Majerčáková (Nová Belá)

Detské kolednícke skupiny

1. Krempachy

2. Nová Belá (mladší žiaci)

3. Malá Lipnica

Nová Belá (starší žiaci)

Čestné uznanie: Podvilk (súbor Ondrejko - starší)

Folklórne súbory

Deti a mládež

1. Súbor Malí Beňania (Nová Belá)

2. Súbor Malí Nedečania (Nedeca)

3. Súbor Malí tanečníci (Krempachy)

Dospelí

1. Súbor Spiš (Nová Belá)

2. Súbor Zelený javor (Krempachy)

Súbor Veselica (Nedeca)

3. Súbor Rombaň (Chyžné)

Čestné uznania

Sláčiková kapela z Novej Belej - dospelí

Sláčiková kapela z Krempách - deti

Sláčiková kapela z Harkabuza - miešaná

Tanečný pár Mária Žigmundová - Marek Bria

Miroslav Kvasnovský (Nedeca) - akordeón

1815. Privítal 29 klerikov, medzi nimi niekoľkých zo severného Spiša. V roku 1822 sa stal riaditeľom kapitulského učiteľského ústavu a v roku 1826 bol vymenovaný za hlavného riaditeľa celého Košického dištriktu pre riadenie školstva. V roku 1827 dostal hodnosť opáta a v roku 1842 sa vrátil na Spišskú Kapitolu znova ako rektor seminára, profesor a riaditeľ učiteľského ústavu. Zomrel 1. septembra 1846 a je pochovaný v krypte pod katedrálou.

Tohto roku si pripomíname 185. výročie vzácnnej pocty kacvínskeho farára, teda aj Kacvína. Navrhujem by som na tú počesť usporiadať v Kacvíne spomienkovú slávnosť a pozvať na slávnostnú sv. omšu spišského biskupa a rektora obnoveného knazského seminára. Termín odporúčam vzájomne dohodnúť a organizačne zabezpečiť túto vzácnú príležitosť.

V Kacvíne sa dokončuje stavba Domu slovenskej kultúry, ktorý by mohol byť aj domom kultúry Spiša vo Poľsku. Navrhujem venovať slušný priestor na Pamätnú izbu hmotnej a duchovej kultúry tej časti Spiša.

Stále stagnuje prítomnosť slovenčiny v školách a kostoloch. Naši krajania si vzorne plnia povinnosti voči štátu i cirkevným vrchnostiam. Myslím, že by bolo vhodné, aby každá obec znásobila svoje úsilie v tej oblasti na získanie priačne orgánov v Poľsku, zastupiteľského orgánu SR vo Varšave i v Slovenskej republike.

Dňa 4. septembra 2002 uplynie 100 rokov od narodenia univerzitného profesora ThDr. Alojza Mišoviča v Jurgove. Navrhujem už odteraz sa zaoberať týmto vzácnym výročím a k uvedenému termínu pripraviť dôstojnú spomienku vydaním materiálov o jeho živote z vedeckej konferencie dňa 11.10.1997 v Spišskej Kapitule, prípadne ich doplniť novými štúdiami.

Budem veľmi rád s Vami pri tom všetkom spolupracovať.

MICHAL GRIGER

POLIACI A SLOVÁCI SPOLOČNE

Vo Varšave pôsobí Poľsko-slovenský zväz priateľstva a dobrého susedstva, ktorého predsedom je známy poľský spisovateľ a v období druhej svetovej vojny partizán I. slovenskej partizánskej brigády - Stanisław Majewski. V minulom roku bola vďaka jeho snahám v Banskej Bystrici odhalená pamätná tabuľa venovaná Poliakom - účastníkom SNP. Náš zväz žije dnes predovšetkým súčasnosťou. Vo svojej činnosti sa snažíme pomôcť poľským a slovenským podnikateľom, ktorí v roku 1999 zdvihli latku hospodárskej spolupráce medzi Poľskom a Slovenskom do výšky jednej miliardy dolárov. Chceli by sme, aby sa v tomto roku zdvihla o ďalšiu milíardu... Máme vyše 2000 členov. Sú to väčšinou mladí ľudia, ktorí majú Slovensko, Slovákov a Slovenky radi. Medzi nimi je veľa podnikateľov, ktorí by chceli spoločne pracovať so Slovákmi v oblasti ekonómie, ale aj turistiky a pod. Som rád, že nedávno vznikol aj na Slovensku podobný zväz.

že medzi Poľskom a Slovenskom vznikol nový druh priateľstva a spolupráce, no a že si prezidenti Aleksander Kwaśniewski a Rudolf Schuster dobre rozumejú - povedal S. Majewski.

PAWEŁ DERESZ

ORAVCI VO FINÁLE

Vyše 95 žiakov a študentov sa zúčastnilo finále XXIV. prehliadky mladých recitátorov a rozprávačov A. Skupieňa - Florka. Podujatie, na ktorom si úspešne počívali mladí Oravci, sa uskutočnilo 20. januára t.r. v ZŠ č. 2 v Bialom Dunajci.

V súťaži mladších recitátorov (1. až 4. trieda) skončila druhá Monika Moniaková z Hornej Zubrince a zvláštne ocenenia získali Marta Karnafelová z Veľkej Lipnice a Anna Pilchová z Jablonky.

V staršej skupine (5. až 8. trieda a gymnázia) bol druhý Rafał Stachura z Veľkej Lipnice, na treťom mieste skončila Joanna Kidoňová z Veľkej Lipnice a Pavel Palenik z Jablonky. V kategórii stredných škôl vyhrala Marzena Kidoňová z Jablonky, pred Mariuszom Karkoszkom a Urszulou Stechurovou z Veľkej Lipnice.

V súťaži rozprávačov (1. až 4. trieda) zvíťazil Jacek Wontorczyk z Malej Lipnice a zvláštne oce-

nenia získali Klaudia Grobarčíková z Hornej Zubrince a Monika Janoviaková z Veľkej Lipnice. V staršej skupine (5. až 8. trieda a gymnazia) skončila na treťom mieste Agnieszka Piórkowska z Veľkej Lipnice a Katarína Sarnová z Hornej Zubrince. Zvláštne ocenenie získali Katarína Gwiżdżowá z Malej Lipnice, Anna Janowiecová a Monika Kidoňová (obe z Veľkej Lipnice). V kategórii stredných škôl dve prvé miesta získali Krystyna Jasiurová z Veľkej Lipnice a Katarzyna Praszková z Jablonky a na druhom mieste skončila Katarzyna Grobarczyk z Jablonky. (pk)

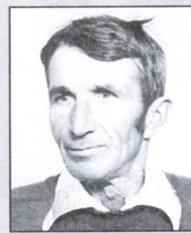
ZNAKY NA OBRAZOVKE

Na základe porozumenia „Priateľské médiá,” ktoré podpísali Poľská televízia (TVP), TVN, Polsat, Nasza TV, TV Niepokalanów, Canal+, Wizja TV a Poľská káblová televízia (PTK) sa v marci t.r. na obrazovkách televízorov začali objavovať tri rôzne znaky. Zelené koliesko informuje divákov o tom, že program je určený všetkým, biely trojuholník na pomerančovom pozadí znamená, že tento program môžu sledovať aj deti a mládež, ale len so súhlasom rodičov a biely štvorcec na červenom pozadí informuje, že program je určený výlučne pre dospelých divákov. (pk)

ODIŠLI ODNÁS

Dňa 27. januára 2000 nás po krátkej nemoci opustil vo veku 67 rokov kraján

ANDREJ LITVÍN

Zosnulý bol dlhorocným členom nášho Spolku a odoberateľom i čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý človek, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Čiernej Hore-Zahore

* * *

Dňa 2. marca 2000 zomrel v Krempachoch vo veku 87 rokov kraján

VALENT TOMČA

Zosnulý bol dlhorocným aktívnym členom nášho Spolku a čitateľom Života, ako aj členom Spolku sv. Vojtecha v Krempachoch. Odišiel od nás dobrý kraján, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Krempachoch

* * *

Dňa 9. marca 2000 zomrel v Hornej Zubrici vo veku 76 rokov kraján

EUGEN MIŠINEC

Zosnulý, otec bývalého predsedu Spolku Slovákov v Poľsku, nebohého Eugena Mišince, bol dlhé roky členom SSP a odoberateľom Života. Odišiel od nás dobrý kraján, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Hornej Zubrici,
ÚV SSP a redakcia Život

* * *

Onedlho (22.06.t.r.) uplynie prvé výročie smrti krajana

FRANTIŠKA SARNU

Zosnulý, rodák z Čiernej Hory od Jurgova, bol aktívnym členom Spolku (pôsobil v revíznej komisií našej MS) a dlhorocným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný kraján, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Čiernej Hore

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Záhradkári

Je to všeobecne mesiac intenzívnejšieho nástupujari, aj keď u nás je ešte stále neistý, keďže sa v nôm často striedajú teplé dni s chladnými, niekedy aj s mrázikmi. Práve preto treba teraz využiť každú priaznivú chvíľu, lebo omeškanie sa neskôr prejaví v značne oneskorennej vegetácii.

Keď sme skôr písali o príprave a využívaní pareniska, teraz, najmä koncom mesiaca už môžeme výjsť s vysieváním priamo na hriadiky a siať takú zeleninu ako petržlen, mrkvu, cibuľu alebo hrášok, aby sme stihli využiť ešte zimnú vlahu. Ak chceme mať pre seba skoré zemiaky, pripravme pre ne osobitný záhon a zasadme ich, samozrejme predklíčené, už koncom apríla. Ich zber môžeme urýchliť, ak pôdu prikryjeme čierou fóliou. Tým chráime zemiaky aj pred neskôrmi mrázikmi, ktoré u nás nie sú zriedkavé. Po zemiakoch môžeme zasiať uhorky, taktiež v kultúre nastielanej fóliou. Výsevnú brázdičku vždy najprv výdatne zavlažme, zasypeme tenkou vrstvou pôdy a na ňu kladieme semená (vo vzdialosti asi 10 cm) a zahrnieme ich zemienou. Na takýto riadok tiež kladieme fóliu, ktorej okraje zasypeme. Po vziazení uhoriek fóliu nad rastlinami prerežeme, aby otvorom mohli pre rastať navonok. Fóliové nastielanie v našich podmienkach značne urýchluje zber a priaznivo vplyva i na výšku úrody.

Koncom mesiaca začíname postupne (každých 12 dní) vysievať fazuľu, aby sme si zabezpečili pravidelnú úrodu počas celého vegetačného obdobia. Starostlivosť o pôdu spočíva teraz najmä v kyprení vzádených výsevov a v boji proti burine i pôdnemu prísušku. Už teraz si pripravujeme záhony, na ktorých budeme v máji vysádzať plodovú zeleninu.

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o ďalšej rastline využívanej na liečebné účely, akou je DUB LETNÝ a DUB ZIMNÝ (lat. *Quercus robur*, *Quercus petraea*, pol. dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy). Sú to vlastne mohutné listnaté stromy s hladkou, lesklou bielosivou kôrou, naktorej savytváramedzi 15 a 30 rokov hrubá, pozdĺžne rozpraskaná borka.

Na liečebné účely sa zbiera predovšetkym kôra z mladých konárikov, a to skoro na jar za miazgy (marec-apríl). Liečivé účinky majú aj dužiny, ktoré vznikajú na spodnej strane listov ako novotvar po poškodení hmyzom a obsahujú až 50% trieslovín (využíva ich farmaceutický priemysel na výrobu tanínu). Okrem kôry sa zbierajú aj zrelé žalude a zriedkavo aj listy. Kôru možno sušiť na slnku alebo umelým teplom. Obsahuje triesloviny (do 20%), horčiny, kyselinu galovú, elagovú, kvercit; v semenách je aj škrob, cukry, bielkoviny a olej.

Ovocinári

majú v tomto mesiaci hodne práce. Predovšetkým treba čo najskôr dokončiť výsadbu stromčekov, o čom sme písali už skôr. Teraz len spomenieme, že stromčeky sadíme tak, aby miesto vrúbovania bolo asi 5 cm nad úrovňou pozemku. Treba totiž rátať s ulahnutím pôdy. Naproti tomu bobuľoviny sadíme hlbšie, ako boli v škôlke, aby sa vytvorila hustejšia korenová sústava. Týka sa to kríčkových tvarov.

HLavnú pozornosť v tomto období venujú záhradníci rezu, tvarovaniu a vyvádzaniu kôstrových konárov a výhonkov. Pri všetkých druhoch ovocných stromov sa uplatňuje najmä výchovný, udržovací a zmladzovací rez. Rez na začiatku vegetácie podporuje rast, kým letný rez ho obmedzuje - podporuje rodivost. Treba poznámať, že na každej väčšej zrezanej korune musí zostať časť nezrezaných konárov. Po skončení rezu, najmä pri kôstkovinách, je účelný postrek fungicídom, čím dezinfikujeme rany a súčasne chráime stromy pred škodcami. Treba sa poponáhľať s jarnými postrekmi, aby sme ich ukončili ešte pred kvitnutím. Dalšie postreky robíme až v lete. Veľmi nebezpečné, najmä v našej oblasti, sú jarné mráziky trvajúce do mája. Záhradníci sa pred nimi bránia o.i. zadymovaním stromov. Materiál na zadymovanie treba mať vždy pripravený na kraji záhradky, aby sa dal rýchlo použiť.

Chovatelia

majú už v apríli vylihanuté mláďatá, ktorým treba venovať väčšiu pozornosť, najmä v začiatokom obdobia. Výbehy treba udržiavať v čistote a dbať, aby malé káčatá a húsatka neprechladli. Preto ich prvé dva týždne nemáme pustiť do stu-

denej vody. So vzmáhajúcou sa vegetáciou začíname hydine predkladať zelené krmivá. Pri tejto príležitosti chceme upozorniť na veľmi vzácný druh - žihľavu. Okrem dobréj výživnej hodnoty má vynikajúce zdravotné a ochranné účinky. Obsahuje rastový faktor, veľké množstvo karoténu (provitamin A) a priaznivý polymer minerálnych látok. Pridávaním žihľavy do kŕmnych dávok ušetríme drahé antibiotiká. Pre prípad hnačiek, ktorých príčinou môže byť nadbytok zeleného krmu, majme prichystané drevné alebo živočíšne uhlie.

Včelári

Apríl je mesiacom mohutnenia včelstiev, v čom ich včelár musí podporovať. Matky kladú čoraz viac vajíčok, plod potrebuje výdatnú výživu a teplo. Preto včelstvá treba zúžiť tak, aby posledný plást bol husto obsadený včelami. Tačko včelstvo vyvinie teplotu 33 až 35°C, ktorá je nevyhnutná pre úspešný vývin plodu. Okrem toho musí mať včelstvo dostatočnú plástovú plochu pre rozširovanie plodovej rozlohy. Preto ak včely začínajú večer visieť na spodnej časti plástov, treba im pridať nový plást.

Zásoby vo včelstve nesmú klesať pod 3 kg. Keby však k tomu došlo, treba na okraj plôdiska pridať plást s medom. Keď taký nemáme, vypomáhame si cukrovomedovým cestom, prípadne väčšou dávkou (2 l) cukrového roztoču pripraveného v pomere 1:1. Za posledný plást treba stále priviesovať tepelne dobre izolovanú priehradku a prázdnú časť plôdiska vyplniť machom, vankúšmi, slamenou rohožou a pod. Včelstvo chce totiž rásť a matka klášt vajíčka, čo však robí len v tom obvode plodiskových plásťov, v ktorom sa včelám podarí trvale udržiavať teplotu 33-35°C. Včelstvu pomôžeme tak, ak úle z vrchu dobre uteplíme plsťou, vrecvinou a pod. Koncom mesiaca začína včelám pribúdať peľovej paše, ale o tom inokedy. (js)

či vyrážok, proti omrzlinám, opuchom, pri potení nôh a pri silnom potení pod pazuchou, pri kŕčových žilách a hemoroidoch (zavarit 1 kg kôry v 2-3 l vody a potom priliať do kúpeľa). Slúži tiež ako obklad na hojace sa rany, či vo forme výplachu pri výtoku žien. (js)

Je to už dávno, veľmi dávno, čo v Liptovskom Hrádku väznili mladého zbojníka Janka. Najprv ho palicovali, neskôr naťahovali na škrupci, a keď ani po mučení ohňom neprezradil svojich druhov, odsúdili ho na šibenici.

Neveselé boli posledné hodiny mladého zbojníka. Pozeral na slnko, ktoré pomaly zapadalo za hrebeň Liptovských Tatier a uvedomoval si, že ho vidí naposledy. Až sa táto žeravá guľa zajtra opäť zjaví na oblohe, on sa bude kolísť na šibenici...

Vtedy v zámku okovaných dverí zaštrkotal kľúč a do cely vstúpil hradný pán v sprievode štyroch hajdúchov. Skúmavým pohľadom si premeral zbojníka a potom ho oslovil:

- Počul som, že si šikovný a odvážny mládenec. Vraj vieš so svojou valaškou narábať ako málokto.

Zbojník Janko stál so sklonenou hlavou a neodpovedal.

- Vraj nie si ani hlúpy. Neraz si mojim hajdúchom prešiel cez rozum a nebyť zrady lako-mého krčmára, dodnes by si chodil poza bučky!

Zbojník ďalej mlčal.

Načo mi to hradný pán hovorí? - rozmyšľal. Prečo mi pripomína časy, ktoré sa už nevrátia? Ked' sa už má môj život takto biedne skončí, nech sa tak stane čím skôr!

- Páči sa mi tvoja odvaha a šikovnosť, zbojník! - zvolal hradný pán nečakane. - Preto ti dám príležitosť zachrániť svoj biedny život! Počul si niekedy o dračej rodine, čo každý rok zostupuje zo svojho tatranského pelecha do nášho kraja a vyčíňa v ňom. Zapaľuje domy mojich poddaných, zosiela ľadovec na ich polia, mŕmni

najšíkovnejších mládencov a unáša najkrajšie devy...

- Počul som, - prvý raz prehovoril zbojník.
- A máš odvahu postaviť sa proti?

Čože mladému zbojníkovi ostávalo? Zomrieť na šibenici alebo v dračích pazúroch - aký je v tom rozdiel? Pôjde, skúsi, ved' to nemôže byť horšie, ako keď na neho vo važeckej krême skočilo dvanásť hajdúchov. A vysekal sa z toho!

Lahko ako kamzík do nej vbehol a zistil, že sanemýlil. Z dolinky naozaj vychádzalo vrčanie prerušované smiechom a piskotom.

Tam sú! Tam stará vrčí na svoje roztopašné a neposlušné deti!

Zbojník prelezol dolinku krížom-krážom, až sa mu pod jedným balvanom podarilo objaviť tmavú dieru. Vchod do dračieho pelechu!

Všetko si starostlivo obzrel, porozmýšľal a potom sa vrátil k hajdúchom.

- Potrebujem znova nabrúsiť svoju valašku! - povedal im.

- Okrem toho mi prinesiete moju písňu, kresadlo, kúdeľ a sud oleja!

Tí jeho rozkaz hneď splnili, lebo lipovský hradný pán im nakázal, aby zbojníkovi vo všetkom vyhoveli.

Na druhý deň zbojník Janko vystúpil znova k dračiemu pelechu. Súdok s olejom si odložil pri vchode, vedľa kresadla a kúdeľ. Valaškutak, aby mu bol a poruke. Potom vzal písľalu a začal vyhávaťtie najkrajšie nôty, na aké si spomenul.

Stará dračica zachytila tóny, aké predtým nepočula. Zachcelo sa jej spoznať písľalkára, ktorý ich vyludzoval, chcela ho pozvať do svojho pelecha, aby ju hľabou potešil v jej nekonečnej samote. Vystríla hlavu...

Vtedy zbojník odhodil písľalu, schytal valašku a na jedený raz jej odfial hlavu. Hneď na to zapálil kúdeľ a hodil ho do pelecha. Dračie mláďatá k nemu zvedavo pribehli, začali sas ním hrať, pohadzovať si ho medzi sebou, až zapálili všetky kúty svojho obydlia. Ani nestačili z neho vyletief. Len divný piskot a strašné rynčanie prezrádzali, že sa pomaly menia na popol.

Vtom sa dolinou prehnal strašný víchor, zasvišali mohutné krídla a skôr, než sa mladý zbojník nazdal, v otvore, z ktorého už ťahali plamene, zmizla obrovská čierna príšera. Starý drak! Začal volanie svojich detí a vrhol sa do plameňov, aby ich zachránil!

Zbojník schytal súdok s olejom a celý ho vylial do diery. Rýchlo odskočil. Z diery vyšľahli plamene vysoké ako okolité štíty. Hneď na to vyšiel spod zeme rykot tak silný, že sa do doliny spustili skalné lavíny. A zo žľabu, dvíhajúceho sa nad dračím pelechom, sa spustil divý prúd vody. Netrvalo dlho a zatial kotlinku, v ktorej bývala dračia rodinka.

Tá voda tam ostala dodnes. Je čierna, lebo najdne ešte vždy plávajú zvyšky zhorených dračích tiel. Nazývajú ju Dračie pleso.

A zbojník Janko?

Nestralal sa o odmenu, ktorú mu slúbil lipovský hradný pán! Keď oslobodil podtatranské dediny od dračej rodiny, vrátil sa do hôr, lebo vedel, že ľud pod Tatrami ešte stále nie je slobodný.

(Anton Marec: *Zakliaty hrad v Tatrách*, Martin 1993)

Ja som bača veľmi starý

Moderato

([Redakcia, 1880])

Ja som ba-ča vel'- mi sta - rý, ne-do-ži-jem do ja - ri,
ne-bu-dú mi ku-kuč-ky ku-kat' na tom mojom ko - šia - ri.
Hej, dži-ny, dži-ny, dži - ny,

Chór
hej, dži-ny, dži-ny, dži - ny.
2. Ani kukuk, ani sova,
ani sojka klebetná,
nebude ma viac prebúdzat
lastovička štebetná.
Hej, džiny, atd.

3. Ja som bača veľmi chorý,
nespôsobný do hory;
nevľádzem už po vrškoch chodiť,
ani ovečky dojít.
Hej, džiny, atd.

4. Ktože vás už, ovce moje,
poženie na tie hole,
bude s vami k studničkám chodiť
a do chladku vás vodiť?
Hej, džiny, atd.

5. Kto zachráni vás od škody,
keď prídu zlé nehody;
kto vás bude od vlkov brániť,
kto jehniatka vám chrániť?
Hej, džiny, atd.

MÁRIA RÁZUSOVÁ
MARTÁKOVÁ

APRÍL

Prihal sa vietor so snežkom,
otriaslo kašku pod brieškom.
Brr! potom ešte poldeň celý
sypal sa na ňu párter biely.

„Ó!“ stene kaška: „Beda mil!
Kde sa mám podieť s kvietkami?
Ved pre ten vietor, zimu veľkú
beží mi smrtka po stebielku.“

A už jej hlávka ovisá,
už myslí, koniec blíži sa.

ČO JE TO?

Chodí slnko po priekope,
vyháňa sneh, na zem klope
a v jej hrudkách lúčmi tká
malé žlté slniečka.
(lebdoP)

Lúka plná žltých hlávok,
strapatí ju jarný vánok.
Keď si zopár vláskov chytí,
urobí z nich padáčiky.
(avapúP)

Na halúzke z výšky
pozerajú myšky.
Slniečko im pošušky
hladká sivé kožúšky.
(aktainhaB)

Najprv je zeleným ježkom,
potom hnedým medvedíkom.
(natšaG)

VALENTÍN ŠEFČÍK LA 100 VIČKY

Posadali la 100 vičky
pri 100 dole
na 100 ličky.
Ča 100, ešte pred augu 100 m
sedávali s chrú 100 m
Gu 100 m.
Rátali tam nôžky,
u 100 nožky Božky.
Keď tie nôžky dorátali,
hned' 100 nožke zve 100 vali:
I 100 bude niekde chyba,
lebo do tej 100 vky ešte
niekoľko nôh chýba!

Tu škovránok, čo býval blízko,
zastal ju tielkom pred vetriskom.

„Čo smútiš?“ povie. „Že je mráz?
Neboj sa, ved' to prejde zas
a sneh, pre ktorý robíš stenky,
bude tvoj nápoj pre koriency.“

Potom sa vtáčik do hrúd skryl
a kaška vypla tenkú byl
a rieckla si: „Ved jar je predsa,
hlavičku hore, nedajme sa!“

A vydržala. Veru tak.
Odrazu pošiel čierny mrák
a teraz kašku v mladej tráve
bozkáva slnce ligotavé.

Vie sa o nej, že je z lesa,
keď pracuje, skracuje sa.
(azureC)

Každá jedna hlava stráca,
strácanie hláv je ich práca.
(yklapáZ)

Snehobiele sukienky
vyzdobili lúčku,
zimomravo kývajú
zime na rozlúčku.
(ykneiženS)

Mňauká, mňauká,
hnevá havka.
(akčaM)

VESELO SO ŽIVOTOM

- Mišo, kam ideš?
- Von.
- S tou dierou na nohaviciach?
- Nie. S Jurkom z druhého poschodia.

Vnuk: Dedko, a nebojte sa v noci strážiť
na tej stavbe?

Dedko: Bojím sa, Ferko, bojím. Až do-
vtedy, kým nezaspím.

- Na čo máš uši, Ondrik?
- Aby som videl.
- Nevrat!
- Ale áno, prosím. Keby som nemal
uši, čiapka by mi spadla na oči.

- Miško, vymenuj tri živly! - hovorí učiteľ.
- Ohéň, vietor a ...
- A čím si umývaš ruky?
- Aháá, mýdlo!

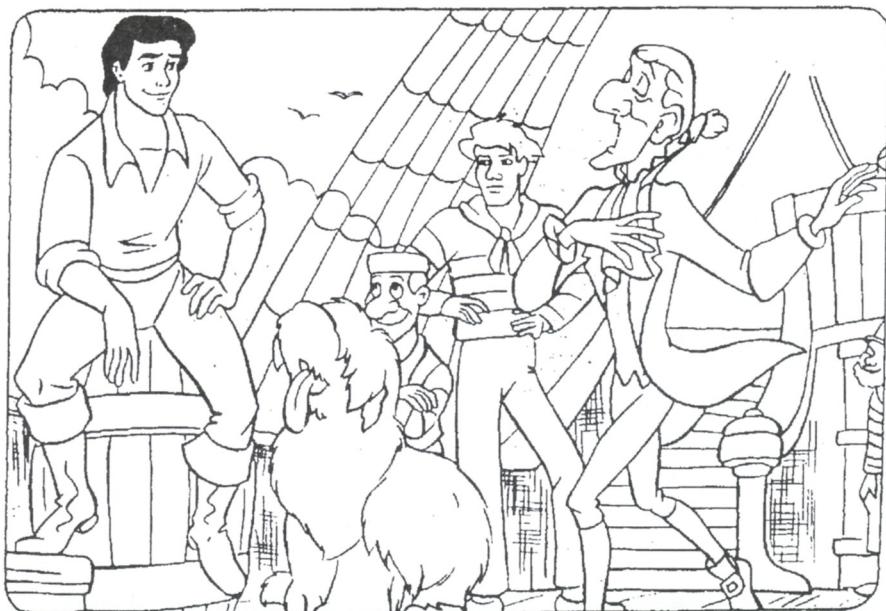
- Pani, vy máte parochňu? - sputuje sa
Janko na ulici.
- No prosím! A v obchode mi tvrdili,
že to nikto nezbadá.

- Ja by som to možno tiež nezbadal,
keby ste si boli strhli cenovku!

- Prešiel som vám mačku a chcel by
som vám ju nahradit!
- To pôjde tažko, pán vodič!
- Prečo tažko?
- Lebo neviete chytať myši.

MAĽUJTE S NAMI

Tentoraz bude vašou úlohou obrázok pekne vymaľovať a poslať do redakcie. Najkrajšie
práce odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali troch výhercov.
Sú to: Marek Klukošovský a Marek Bendík z Novej Belej a Tomáš Vallo zo Zálesia.

SPOLAHЛИVÝ ARTUR

Takto oňom píšu novinári pred každým šampionátom, na ktorom sa zúčastňujú poľskí ľahkí atléti. Keď iní sklamali, on sa vždy vracal s medailou alebo (v najhoršom prípade) s dobrým umiestnením. Príroda mu nedala nejakú nadľudskú silu ani veľkú výdrž. K solídnej výške 192 cm dostal za mladi len trochu svalstva, ale zato obrovský skokanský talent, no a schopnosť koncentrácie, umenie sústrediť sa na dosiahnutie vytýčeného cieľa. Artur PARTYKA, lebo oňom je reč, v polovici februára t.r. na mítingu v Spale skočil do výšky 237 cm, čiže toľko, ako v roku 1993 v Stuttgartre, keď vybojoval svoju prvú medailu na majstrovstvách sveta. Opäť je v halovej sezóne najlepším skokanom na svete, opäť povzbudil nádej fanúšikov, že v septembri na OH v Sydney môže získať tretiu olympijskú medailu. Najlepšia by bola zlatá, lebo striebornú a bronzovú už má.

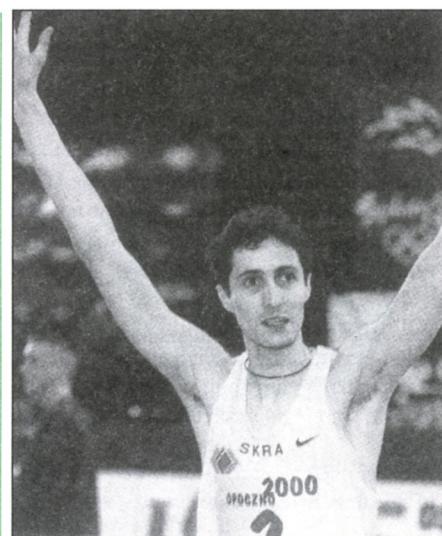
Najlepší poľský atlet poslednej dekády bude mať počas hier 31 rokov. Už dnes otvorené hovorí, že po Sydney bude ešte rok postupného odchádzania zo športu a potom zavesí tretry na klinec. Mohol by to súča urobiť aj dnes a nič by nestratil na sláve, ale po roku relatívneho oddychu a hľadania nových prameňov motívacie chce si ešte raz zabojovať na najväčšom podujatí.

Keď ho svojho času objavil tréner Edward Hatala a dotiahol k prvým úspechom na junior-ských majstrovstvách Európy a sveta, bol chlapcom, ktorý potreboval autoritu a veľku otcovskú starostlivosť, aká mu chýbala v rodine. Dostal

to od trénera, pod ktorého vedením začal robiť veľké veci. Od samého začiatku bolo zrejmé, že je príliš jemný na tvrdý tréning a časté štarty v sezóne. Jeho organizmus sa vždy nabíjal veľmi dlho a vybíjal rýchlo. A však vďaka Hatalovi, ktorý s Arturom pracuje podnes ako amsterdamský brusíč s drahocenným diamantom, úspechy prichádzali vždy práve vtedy, keď mali príť. Doteraz to znamená: dve olympijské medaily, tri medaily z majstrovstiev sveta a dve z majstrovstiev Európy. K tomu treba pripočítať niekoľko trofejí z halových šampionátov, množstvo víťazstiev na medzinárodných mítingoch, no a 11 titulov majstra Poľska. Jeho osobné rekordy predstavujú 238 cm na otvorenom štadióne a 237 cm v hale.

Druhá časť športového života A. Partyku sa zdá ešte zaujímavejšia ako prvá. Dospelosť znamenala preňho nielen manželstvo s Agnešou, otcovstvo (dcéra Alica má už 4 roky), ale aj samostatnejšie usmerňovanie svojej športovej kariéry a predovšetkým vedomé hľadanie zmyslu namáhavého tréningu. Po striebornej medaile na svetovom šampionáte v Aténach (1997) prišlo zlato na majstrovstvách Európy v Budapešti (1998), ale aj prvá chvíľa psychickej a fyzickej únavy. Vyše dva a pol mesiaca potom nerobil nič okrem ľahkých rozvíčok a prechádzok. Nakoniec sa hlad športu opäť vrátil.

V minulom roku sa Artur súča už známejšie nepresadil, ale túžba po nových výzvach, v tom aj po návrate medzi svetovú špičku, zlepšenie svojho rekordu Poľska, ale aj výsledku z OH v Atlante (striebro) urobila veľa. Počas spomínaného februárového mítingu v Spale mu neveľa chýbalo k prekonaniu magickej hranice 240 cm.

Napretek teda opäť vidíme tie isté jeho gestá, návyky, tú istú koncentráciu ako kedysi, no a snahu dôsledne, krok za krokom, dôjsť na sám vrchol.

Už niekoľko rokov má A. Partyka trochu lepšie podmienky ako iní športovci, keďže si sám dokázal zabezpečiť pokojný tréning, čiže finančný komfort, vďaka sponzorskej zmluve so Závodom na výrobu keramických platničiek v Opozne. Dnes ešte nevie, čo bude robiť neskôr, po svojom poslednom skoku, ale neobáva sa. Verí, že si poradí. Zaujal ho napr. trh cenných papierov a voľnom čase začal hrať na burze. Dnes tvrdí, že s infláciou už dokáže vyhľadať. Tak ako v športe - keď sa do niečoho pustí, musí to dosiahnuť. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

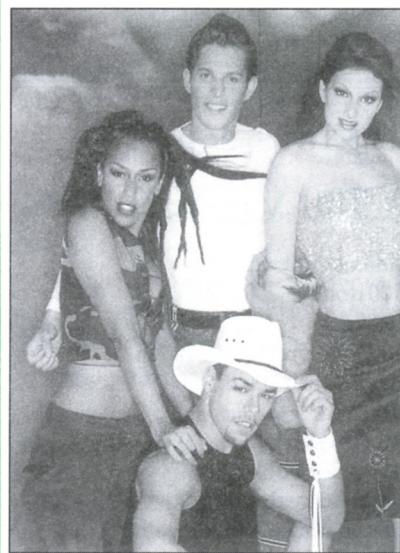
VENGABOYS

Je to veľmi zaujímavá a poslednom období aj veľmi populárna štvorcenná skupina z Holandska. V tejto krajine majú jej členovia trvalé bydlisko, aj keď v skutočnosti tvoria akúsi národnostnú miešaninu. Fakticky len York je Holandčan, ktorý Roy pochádza z exotického Trinidadu, Denice z Maďarska a Kim z Brazílie. Streli si pred niekoľkými rokmi náhodou na pláži v Španielsku, presnejšie na zábavnom podujatí, ktoré tam usporiadali známi hudobníci a producenti Danski a Delmundi.

Hoci nikto z tejto štvorky neboli profesionál (predtým spievali skôr zo zábavy), zistili, že sa im spolu dobre pracuje, a tak na podnet Danského i Delmunda sa zo Španielska vrátili do Holandska a... založili skupinu Vengaboys. Producentská dvojica DD sa

sústredila na komponovaní hudby a mladá štvorka na jej interpretáciu. Výsledky boli obdivuhodné. Kým sa však stali známi, nahrali niekoľko skladieb, ktoré im čoskoro preklesnili cestu k popularite. Už debutový singel *Um And Down* obrátil hore nohami celú danceovú scénu. Potom už iba vylepšovali „prvý úder“, aby na nich nikto nezabudol. Keď sa neskôr v obchodoch ukázal ďalší singel *We Like To Party*, doslova zatienil prvý. V Holandsku sa skladbu dalo počuť skoro na každom kroku a onedlho aj v iných krajinách. Nastala - dalo by sa povedať - móda na Vengaboysov, ktorí zakrátko ešte upevnili tretí singel *Boom Boom, Boom, Boom*. Noviny písali, že pri jeho počúvaní sa mladých doslova zmocňuje šialenosť. Krátko po singli im vyšiel debutový album, ktorý sa začal dobre predávať. Aby predaj podporili, vybrali sa s prezentáciou poslednej skladby albumu nazvanej *We're Going To Ibiza* práve na ostrov Ibiza. Už na druhý deň si skladbu, vďaka jej melodike a jednoduchým slovám, začali nôtiť všetci návštěvníci ostrova. V súčasnosti skupina Vengaboysov pripravuje ďalší album nazvaný *Pracovne The Platinum Album*,

ktorého predzvestou sa stal vydaný v januári t.r. malý singel *Kiss (When The Sun Don't Shine)*. Stal sa hitom tohtoročného karnevalu. (jš)

UČÍME SA HÁČKOVAŤ

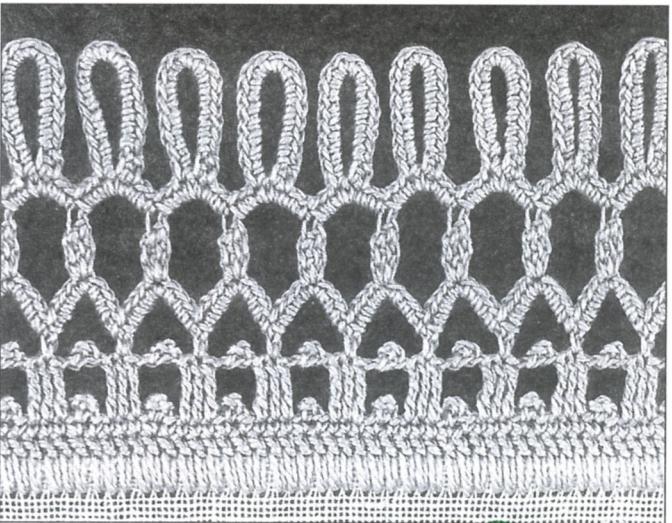
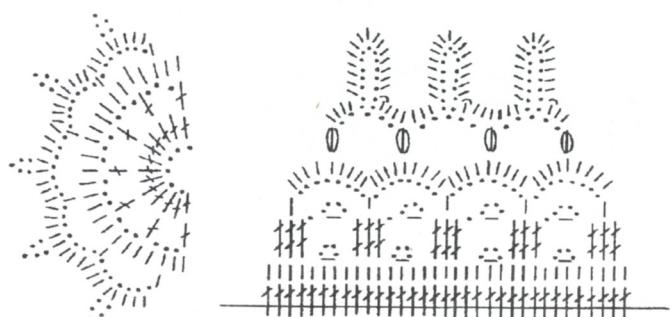
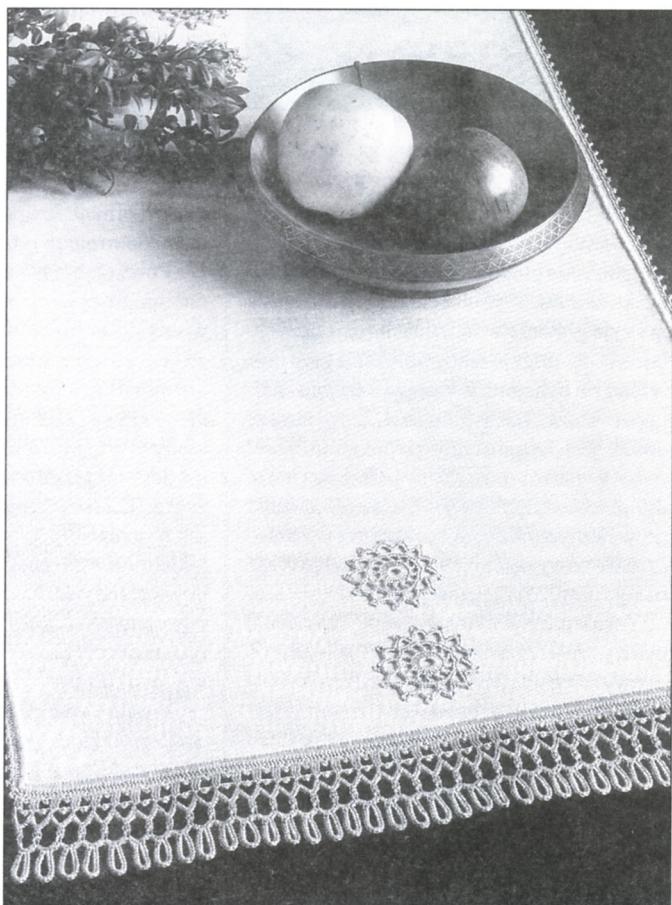
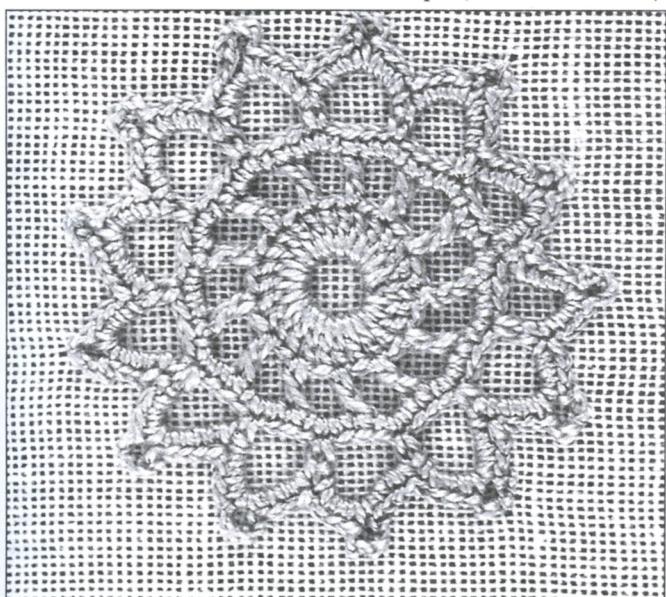
Dnes to bude *prikrývka* z jemnej béžovej kanavy, rozmerov 40 x 75 cm. Farba textilu je zladená s pieskovou farbou perlôvky použitej na obháčkovanie prikrývky.

Použité skratky: nah. st. - nahodený stípk; krát. st. - krátky stípk; r. oč. - retiazkové očko.

Okraje 2 x úzko zahneme, pristehujeme a obrubu po celom obvode prikrývky obháčkujeme 1 x nah. st. (vpichujeme 2 razy do každej druhej a raz do každej tretej dierky v tkanine tesne pod obrubu). Aj druhý riadok háčkujeme po celom obvode prikrývky: opakujeme 5 krát. st. a 1 pikotku (pikotka: 4 r. oč., háčik vpichneme späť d 1 r. očka a uháčkujeme krátky stípk). Tretí riadok háčkujeme už len na užších stranach prikrývky: tri 2 x nah. st., 1 pikotka, 1 r. oč. Vo štvrtom riadku háčkujeme 1 krát. st., 8 r. oč., 1 krát. st. - oblúčiky z retiazky. V 5. riadku vháčkujeme do oblúčikov 9 krát. st. 6. riadok: Uháčkujeme 5 r. oč., vpichneme do stredu oblúčika, nahodíme priadzu a pretiahneme. Opäť háčkujeme 5 r. oč., do posledného r. očka uháčkujeme krát. stípk a do stredu toho istého oblúčika vháčkujeme dva 2 x nah. stípky. Uháčkujeme 5 r. oč. a do stredu ďalšieho oblúčika vháčkujeme tri 2 x nah. stípky. Takto pokračujeme do konca riadku. V poslednom riadku postupujeme takto: Do oblúčika z retiazky vháčkujeme 4 krát. st., prácu otočíme; uháčkujeme 15 r. oč., vpichneme späť do 4 krát. st. a uháčkujeme krát. st. Prácu otočíme. Celú slučku z 15 r. oč. obháčkujeme krát. stípkmi (posledný stípk vpichneme do krát. stípka, odkiaľ vychádza slučka z retiazky); do druhej polovice oblúčika vháčkujeme 3 krát. st., a tým sme ukončili prvý oblúčik háčkovaný súčasne so slučkou. Takto postupujeme do konca riadku.

Na obe kratšie strany prikrývky prišijeme po dva háčkované motívy. Začíname na 10 r. oč., ktoré spojíme do krúžku. Do krúžku vháčkujeme 26 1x nah. st. 2. riadok: Háčkujeme okienka z 1x nah. st. a 3 r. oč. 3. riadok: 3 krát. st. do okienka a 1 krát. st. do 1x nah. st. 4. riadok: Oblúčiky zo 7 r. oč. a krát. stípka, ktorý háčkujeme do prostredného krát. stípka v okienku predchádzajúceho riadku. Posledný riadok: 4 krát. st., 5 r. oč. (malá slučka), 4 krát. st. atď.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)

CHOROBA MĘTNIKOWA KRÓW

Chorobę tę wywołuje drobnoustroj, zwany mętnikiem płodowym. Źródłem zarazków są zakażone krowy i buhaje. Zarazek rozmnaża się i żyje głównie w narządach rozrodczych. Najczęstszą drogą przenoszenia zarazy jest krycie chorym byhajem, w którego nasieniu znajdują się zarazki. Zakazić może też buhaj jeszcze zdrowy, jeśli bezpośrednio po pokryciu chorej krowy, kryje on krowę zdrową. Choroba może także przenieść się z krowy na krowę, jeżeli sztuki zdrowe stoją obok chorej oraz przez przedmioty zakażone wydzieliną chorych krów lub przez obsługę nie przestrzegającą higieny.

Zakażenie mętnikiem wywołuje zapalenie pochwy i macicy a czasem nawet jajników. Z pochwy wydziela się śluz pomieszany z ropą, najlepiej widoczny w czasie rui. Czasem obserwuje się u chorych krów całkowity brak śluzy rujowego. W następstwie zapalenia pochwy i macicy u krów chorych występuje jałowość trwająca miesiące, a nawet lata. W początkowym okresie choroby błona śluzowa pochwy jest przekrwiona i pokryta krwistym śluzem. Czasem pod-

błoną śluzową pojawiają się twarde guzki różnej wielkości. Krowy mimo kilkakrotnego krycia pozostają jalowe, a te, które zajdą w ciąży, ronią poupływie 2-6 miesięcy. Chorą krową rodzą niemniej kiedy żywe cielęta, które jednak przeważnie w ciągu kilku dni giną. Cielęta zostające przy życiu są słabe i ospale, z trudem wstają, niechętnie piją mleko i są mało żywotne. Pierwiastki zakażone mętnikiem ronią bardzo rzadko.

Podejrzenia zakażenia obory mętnikiem można powziąć w wypadku, kiedy u krów wolnych od brucelozы występują ronienia, zwłaszcza w pierwszej połowie ciąży. Zakażenie mętnikiem można również podejrzewać, kiedy krowy przez długi czas nie zaciągają się, kiedy występuje u nich zapalenie pochwy i macicy oraz przy masowych zatrzymaniach łożyska. Rzadkością przy chorobie mętnikowej jest ropomacicze. U buhajów zarażonych mętnikiem nie występują żadne charakterystyczne objawy. Jedynie malejąca ich płodność lub typowe zmiany chorobowe występujące u pokrytych przez nie krów mogą nasuwać podejrzenie tej choroby. Przy chorobie mętnikowej szczególnie znaczenie ma zapobieganie ze względu na bardzo małą wytrzymałość zarazka i duże trudności w jego wykryciu. Jeżeli stwierdzi się występowanie w oborze mętnika płodowego, należy natychmiast przerwać krycie naturalne i wprowadzić sztuczne unasienianie krów. Krowy wykazujące objawy zbliżające-

go się ronienia należy izolować od zdrowych. Miejsce, w którym nastąpiło poronienie, należy odkazić a płód zniszczyć przez spalenie lub głębokie zakopanie w ziemi. Chorą krową poddaje się leczeniu ściśle według zaleceń lekarza. Zwierząt chorych lub podejrzanych o chorobę nie wolno sprzedawać ani przeprowadzać do innych pomieszczeń.

PRZEPUKLINY U OWIEC

Uowiec występują najczęściej przepukliny brzuszne i mosznowe. Przyczynę przepukliny brzusznej stanowi zwykle tło urazowe. Jednak może ona wystąpić również samoistnie u starszych samic - wieloródeka, wskutek osłabienia powłok brzusznego. Szczególnie usposabiają do tego typu przepuklin ciąże bliźniacze. Przy wystąpieniu przepukliny na tle urazowym pojawiają się nagle zaburzenia łożyskowe, zaburzenia w trawieniu oraz objawy niepokoju ze strony zwierzęcia. Natężenie tych objawów jest zależne od sily urazu, który wywołał przerwanie powłok brzusznego. Natomiast przy przepuklinach samoistnych objawy potęgują się powoli, z dnia na dzień. Przy przepuklinach brzusznych występuje większe lub mniejsze znieksztalcenie brzucha, najczęściej w okolicy linii białej. Przy omacywaniu miejsca przepukliny, szczególnie w okresie ciąży, udaje się nieraz wyczuć płód przez worek przepuklinowy. Natomiast gdy w worku przepuklinowym znajdują się jelita, przy uciskaniu

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

VELKONOČNÝ KOTÚČ. Kus bravčového alebo teľacieho stehna (ok. 1 kg), 120 g slaniny, 120 g šunky, 2-3 vajcia, 1 cibuľa, olej, 2 kyslé uhorky, soľ, mleté čierne korenie, po štipke rasce a vegety, lyžička horčice.

Mäso rozkrojíme na 1 buď dva pozdĺžne pláty, natenko ich naklepeme, potrieme olejom a horčicou, osolíme a okoreníme. Na pripravené mäso poukladáme plátky šunky, na to roztrime praženicu, pripravenú na troške oleja a cibule, posypeme štipkou rasce, vegety a nadrobno posekanými uhorkami. Naplnenú roľadu skrútime, zaviažeme alebo zašíjeme niťou a prudko zo všetkých strán najprv opečieme na rozpálenom tuku, aby z mäsa nevytieklala šava. Potom za občasného podlievania horúcou vodou upečieme domäkkou. Teplý kotúč podávame so zemiakmi, šalátom, ale môžeme podávať aj ako studenú misu.

VELKONOČNÉ VAJCTIA S CHRE-
NOM. 6-8 vajec, pohár majonézy, teglík kyslej smotany alebo jogurtu, čerstvý strúhaný chren (môže byť aj nakladaný v sladkokyslom náleve), zelenina na ozdobenie.

Vajcia uvaríme natvrdo, prekrojíme napoly a poukladáme ich na misu či tanier rezňou stranou naspodok, najlepiej na šalátové listy. Na každú polovičku dáme lyžičku chrenu. Potom ich zalejeme omáčkou pripravennou z majonézy a kyslej smotany bud'jogurtu a ozdobíme kapiou alebo paradajkami. Môžeme posypať aj posekanou pažitkou. Podávame s pečivom.

VÝVAR S TAŠTIČKAMI. 150-200 g polohrubej múky, 100 g vareného hovädzieho alebo hydinového mäsa, 2 vajcia, 2 lyžice oleja, soľ, po 2 lyžičky posekanej petržlenovej vŕante a cibule, čierne korenie, džumbier.

Vajciarozhabarkujeme so soľou, polovicou oleja a postupne pridávame toľko múky, aby vzniklo tuhé cesto, ktoré vyvalkáme čo najtenšie a pokrájame na štvorce veľké asi 5 cm. Mäso zomelieme na mlynčeku a zmiešame s petržlenom, cibuľou, druhou polovicou oleja, soľou, korením a džumbierom. Plnku porozdeľujeme na štvorce cesta, zložíme ich na trojuholníky a okraje dobre postláčame vidličkou. Taštičky necháme stáť na pomôcenej doske asi 1 hod. a potom ich asi 15 minút varíme v mierne vriacej vode. Hotové vložíme do vývaru.

ŠALÁTY

FRANCÚZSKY ZELENINOVÝ ŠA-
LÁT. 200 g uvarených zemiakov, 100-150 g šunky, 250 g majonézy, 100 g uvarenej mrkvky, 100 g sladkokyslých uhoriek, 1 cibuľa, 1 jablko,

pohár konzervovaného hrášku, jedna väčšia paprika, soľ, mleté čierne korenie, citrónová štava.

Studené uvarené a ošúpané zemiaky, šunku, uvarenú mrkvu, sladkokyslé uhorky, jablko a papriku pokrájame na malé kocky, cibulu na rezance a premiešame so zeleným hráškom. Všetko osolíme, okoreníme, pridáme majonézu a zláhka, ale dôkladne premiešame. Ak je šalát veľmi hustý, rozriedime ho nemastnou studenou hovädzou polievkou a citrónovou šlavou.

MÚČNIKY

VELKONOČNÝ MAZANEC. 500 g polohrubej múky, 110 g masla alebo dobrého rastlinného tuku, 110 g práškového cukru, 2 žltky, 30 g droždia, 2,5 dl mlieka, postrúhaná citrónová kôra, soľ, 60 g vopred namočených hrozienok, 60 g mandľí, 1 vajce na potretie.

Z vlažného mlieka, rozdrobeného droždia, trochu cukru a soli pripravíme kvások, ktorý odložíme vykysnúť na teplé miesto. Do múky zmiešanej s rozpusteným maslom, zvyškom cukru, žltkami, postrúhanou citrónovou kôrou, namočenými hrozienkami a prepolenými mandľami nalejeme kvások a vypracujeme hladké cesto. Prikryjeme čistou utierkou a opäť odložíme na teplé miesto vykysnúť. Do vymaštenej a mukou vysypanej formy na mazaneček nalejeme vykysnuté cesto, po povrchu potrieme rozšľahaným vajcom a upečieme vo vopred vyhriatej rúre (na slabšej teplote).

naň odnosi si wrażenie miękkiej masy dającej się po położeniu zwierzęcia na grzbiet wprowadzić do wewnętrz. Gdy otwór łączący jamę brzuszną z workiem przepuklinowym jest wąski, może łatwo dojść do uwieńczenia jelit. Leczenie polega na zabiegu operacyjnym, którego wykonanie uzależnia się od wartości hodowlanej zwierzęcia. Przepuklina mosznowa zaś występuje u tryków, niezależnie od wieku, rzadko jednak u jagniąt - samców. Przyczyną jej są najczęściej duże wysiłki zwierzęcia, a spesabia do niej zbyt szeroki kanał pachwinowy. W objawach rzuca się w oczy wyraźna asymetria worka mosznowego, który może osiągać znaczne rozmiary.

STRATY POTRANSPORTOWE OWIEC

Zdarza się że podczas cieplich dni, po wyładowaniu z wagonów zwierząt dobrze odżywionych, o dobrej weidle i po przeprowadzeniu ich do owczarni, daje się u nich zaobserwować zaburzenia w postaci znużenia, zmniejszonego apetytu, zwiększenia pragnienia, pojawiania się gorączki i duszności. Stosunkowo dość często po tych objawach zdarzają się przypadki padnięcia. W takich przypadkach, które wcale nie są rzadkością, za przyczynę śmierci przyjmuje się osłabienie mięśnia sercowego z powodu wyższej temperatury w wagonie oraz braku powietrza. (js)

ANGLICKÉ REZY.

7 vajec, 7 lyžíc práškového cukru, 7 lyžíc hrubej múky, 1/2 balíčka prášku do pečiva, 1 balík piškót, 2,5 dl silnej čiernej kávy, rumová príchuť, džem. *Plnka:* 2,5 dl mlieka, 4 plné lyžice hrubej múky, 2 lyžice kakaa, 1 lyžica kryštálového cukru, 2 lyžice práškového cukru, 200 g masla, čokoládová poléva.

Žltky vyšľaháme s cukrom, pridáme múku a prášok do pečiva a primiešame tuhý sneh z bielkov. Cesto rozotrieme na vymästený a múkom posypaný stredne veľký plech a upečieme. V mlieku rozmiešame múku, kakao, kryštálový cukor a uvaríme hustú kašu. Do vychladnejte kaše vymiešame maslo, práškový cukor a vyšľaháme elektrickým šlaháčom. Cesto natrieme džemom a častou plnky. Do kávy pridáme trochu rumovej príchuť, postupne do nej namáčame piškóty a ukladáme ich na koláč. Natrieme zvyškom plnky a polejeme čokoládovou polevou. Keď stuhneme, pokrájame na rezy.

MLADÝM GAZDINÁM

- Ak chceme, aby rezne boli vyprážené pekne doružova, pridajme do vajca na obaľovanie lyžicu svetlého piva.
- Presolenú mäsovú šťavu zlepšíme, ak v nej chvíľu povaríme kôrkú chleba.
- Oškvarky budú chutnejšie, ak pri vyprážaní slaniny pridáme do nich trošku mlieka alebo piva.
- Grilované kurča získa lepšiu chuť, ak ho pred dopečením potrieme slanou vodou alebo pivom.

PRAWNIK

ZACHÓWEK

Osobom nie wymienionym w testamencie, ale dziedziczącym z mocy ustawy (dziergom, małżonkowi, rodicom i wnukom), należy się zachówek, czyli korzyść majątkowa przysługująca ze spadku nawet wbrew woli spadkodawcy. Prawo do niego mają jednak tylko wtedy, jeśli nie zostali w testamencie wydziedziczeni, czyli pozbawieni prawa do zchówku. Prawo to nie przysługuje rodzeństwu zmarłego (nawet jeśli dziedziczyłyby na mocy ustawy), jeśli ktoś inny dziedziczy na mocy testamentu.

Z roszczeniem o zachówek trzeba wystąpić do sądu rejonowego (wydział cywilny) w ciągu trzech lat od ogłoszenia testamentu. Wysokość zchówku zależy od udziału spadkowego, który dana osoba odziedziczyłaby na mocy ustawy. Osoba trwale niezdolna do pracy lub małoletnia otrzyma dwie trzecie wartości swego udziału, pozostała uprawnieni - polową wartości swojego udziału.

Zachówek zawsze wynagradzany jest w gotówce, nawet jeśli w skład masy spadkowej nie wchodzą pieniądze, lecz np. mieszkanie, działka budowlana itp. (Art. 991-1008 kodeksu cywilnego).

PRACA DODATKOWA

Jeśli ktoś pracuje dodatkowo na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia, to (w myśl przepisów obowiązujących od 1.I.2000 r.) w pewnych wypadkach musi płacić o uzyskiwanych w ten sposób zarobków składki na ubezpieczenie społeczne. Składki do ZUS-u odprowadzane są przede wszystkim wtedy, kiedy dodatkowo (oprócz umowy o pracę) zatrudnia pracownika jego własny pracodawca. W takim wypadku dodatkowe zarobki traktuje się łącznie z wynagrodzeniem ze stosunku pracy i od całości odprowadza się składkę.

Kiedy dorabia się u obcego pracodawcy na podstawie umowy o dzieło, to od zarobków z tego tytułu składek się nie odprowadza. Jeśli natomiast dorabia się u obcego pracodawcy na podstawie umowy zlecenia lub agencyjnej, obowiązek płatienia składek zależy od tego, jakie jest wynagrodzenie z umowy o pracę. Jeśli jest ono co najmniej równe najbliższemu wynagrodzeniu (obecnie 670 zł), nie trzeba odprowadzać składki od zarobków dodatkowych. Jeśli wyższe, trzeba je odprowadzać.

CZYSZ WOLNY

Lokatorów, którzy zajmują mieszkania na podstawie decyzji administracyjnych (dawniej nazywanych przydziałem kwaterunkowym) można podzielić na dwie grupy: tych, którzy mieszkają w kamienicach mających prywatnych właścicielami, i tych, którzy mieszkają w domach stanowiących własność gminy.

Do końca 2004 roku za mieszkania w domach mających prywatnych właścicieli lokatorzy zajmujący mieszkania na podstawie decyzji administracyjnych będą opłacali czysz regulowany. Od 1 stycznia 2005 roku będą musieli płacić czysz wolny, czyli negocjowany pomiędzy dwiema stronami: właścicielem budynku mieszkalnego i lokatorem. Do tej pory czysz regulowany uchwalają gminy. Nie może on przekroczyć 3% tak zwanej wartości odtworzeniowej lokalu.

Od 11 lipca 2001 roku gminne stawki czyszu będą odnosić się tylko do najemców mieszkań komunalnych i stanowiących własność skarbu państwa. Natomiast prywatni właściciele kamienic będą sami ustalali czysze (ich wysokość musi się jednak mieścić w ramach trzech procent wartości odtworzeniowej lokalu).

Narazie jeszcze nie wiadomo, jakie będą zasady ustalania czyszów wolnych po 1 stycznia 2005 roku. W sejmie bowiem trwają do piero prace nad projektem ustawy regulującej te sprawy, w tym także zasady ustalania czyszów po tej dacie. (Ustawa o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych z 2 lipca 1994 r., wraz z późniejszymi zmianami - Dz. U. nr 105, poz. 509).

UWAGA, ROWERZYSTA!

Rowerzyści rzadko bywają ubezpieczeni od odpowiedzialności cywilnej (OC), chociaż często mogą być sprawcami poważnych szkód. Np. lamiąc przepisy drogowe powodują poważne wypadki, w których zniszczeniu ulegają samochody. Jeśli zatem rowerzysta spowoduje szkodę, to poszkodowani mogą domagać się od niego pokrycia kosztów jej naprawienia. Poszkodowany w wypadku ma prawo domagać się od rowerzysty np. zwrotu kosztów leczenia a nawet odszkodowania za doznanie cierpienia. Jeśli natomiast na skutek wypadku zmniejszyły się jego dochody, a wzrosły potrzeby, może domagać się również renty wyrównawczej.

Jeśli rowerzysta ubezpieczył się od odpowiedzialności za szkody, które może wyrządzić w życiu codziennym, to ubezpieczziel powinien pokryć szkody wyrządzone podczas jazdy na rowerze, ale pod warunkiem, że nie zostały one spowodowane umyślnie. Firmy ubezpieczeniowe nie odpowiadają bowiem za szkody wyrządzone umyślnie.

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.-20.5.)

Očakávanie na konečné rozhodnutie sa pretahuje. Začína sa to už unavovať, ale nech sa poteší vyhliadka do budúcnosti. Budeš sa mat čím pochváliť. Z pracovného plánu realizuj predovšetkým to, čo očakávajú tvoji predstavení. Potom sa snaž urobiť niečo nové, náročnejšie, čo by ti prinieslo osoh a uznanie.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Váhy sú zatiaľ ešte v rovnováhe, ale máš možnosť prevážiť ich na svoju stranu. Práve teraz musíš využiť výhodu, ktorú si kedy si získal, a dožadovať sa svojich práv. Máš v rukách všetky potrebné karty, bá aj okolnosti sú pre teba priaznivé. Pozorne si vypočuj radu skúsenej osoby, ktorá ti už oddávna prejavuje svoju náklonnosť.

RAK (22.6.-22.7.)

Už tradične ti pomáhajú (alebo už pomohli) tvoji priatelia a známi. Vďaka tomu budeš môcť v čas uskutočniť svoje plány, bez ponáhľania a zbytočnej nervozity. Môžeš sa spoľahnúť aj na psychickú podporu svojich najbližších. Aj keď mäš práce a stavostí viac ako dosť, nemôžeš sa sťažovať - všetko navôkol ti praje.

LEV (23.7.-23.8.)

Hoci si príliš zatažený prácou a unavený rôznymi zážitkami a celkovou situáciou okolo teba, počkaj ešte a definitívne rozhodnutie odlož na neskôr. Ved' ostatne nikto na tom nestrati a zhromaždený kapitál, ktorý máš k dispozícii, sa vyplatí dobre využiť. Osoba, ktorú chceš priať za spoločníka, si plne zaslúží tvoju dôveru.

PANNA (24.8.-23.9.)

Musíš uziať, že z dlhšej perspektívy všetko, čo si prešiel a zažil, vyzerá trochu ináč. Aj táto rozlúčka ti prinesie viac osudu ako škody. Pamäťaj, že osoba, o ktorú sa obávaš, si so svojimi povinnosťami počína celkom dobre, získava skúsenosti a súčasne sa učí samostatne myslieť a konáť. Preto si pokojne rob svoje a už viac sa neobávaj. Všetko dopadne dobre.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Tvoja situácia sa začína trochu komplikovať. Musíš však uziať, že si si to v značnej miere zapríčinil sám, najmä svojou tvrdohlavosťou a neústupčivosťou. Nečuduj sa najnovším rozhodnutiam a pokojne ich prijmi. Často sa stáva, že to, čo bolo na začiatku zlé, sa neskôr mení na dobré. A ty predsa mávaš šťastie na netypické riešenie rôznych situácií.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Vyzerá na to, že tvoja dobrá vôľa bude iste odmenená. Tí, čo ti spôsobili najviac fažkostí, majú výčitky svedomia. Nevracaj sa viac k tomu, čo bolo. Život prináša so sebou nové dojmy a zážitky a pomáha zabudnúť aj na nepríjemnosti. Neodvracaj sa chrbotom k týmu, čo by chceli napraviť svoje chyby. Myslia to úprimne a v budúcnosti ti môžu byť prospěšní.

STRELEČ (23.11.-21.12.)

Si akýsi apatický, nechce sa tí pracovať a najradšej by si nič ne-roboť. Musíš však prekonat svoju malátnosť a využiť sa. Práve teraz sa naskytá vhodná príležitosť, aby si uskutočnil aj tie najnáročnejšie svoje plány. Ľudia ti prajú, aj okolnosti sú ti priaznivé. Len v tvojom citovom živote sa občas na oblohe objavujú tmavé mráziky, ale nebude to nič väzne.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Všetko okolo teba sa pomaly mení, preto aj ty by si sa na svoje problémy mal pozrieť trochu ináč než doteraz. Vypočuj si teda občas rady skúsenejších ľudí, aj keď sa podľa nich nemusíš vždy riadiť. Snaž sa na svoje problémy pozerať s určitým odstupom, teda tak, ako ich vidia iní. Potešia sa dosť neočakávané väčšie peniaze, ale aj tvoje výdavky budú väčšie.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

V tvojom okolí vládne príjemne ovzdušie, všetci si sa väžia pre tvoju pracovitosť a vytrvalosť. V kruhu najbližších máš dobrú klímu a plné vzájomné pochopenie. Snaž sa využiť toto dobré obdobie, keďže čoskoro ti pribudnú nové povinnosti, aj keď nie nadľho. Nevyhýbaj sa spoločenským prfležitosťam, zoznámiš sa s novými ľuďmi a nadviažeš zaujímavé kontakty.

RYBY (19.2.-20.3.)

Nikdy by si nemal zabúdať na to, že nielen ty mávaš isté požiadavky, ale aj tvoj partner. Mnoho problémov by sa iste ľahšie vyriešilo, keby ste sa vedeli pochopiť a dohovoriť. Stačí k tomu trochu dobrej vôle z oboch strán. Snažte sa teda o čo najskoršie porozumenie. Čas totiž rýchlo uteká a čím neskôr sa pokúsíte dohodnúť, tým to pre vás bude fažie.

BAREN (21.3.-20.4.)

Pravdepodobne koncom mesiaca sa čaká veľa nových dojmov a zážitkov, keď sa v tvojom živote objaví tá druhá osoba, na ktorú už dlhšie čakáš a ktorú si si vysníval. Nič si nerob z nepochopenia alebo aj uštipačných poznámok svojho okolia. Oni ešte nevedia, čo to pre teba znamená. Srdečnosť a porozumenie nového partnera ti všetko vynahradí. (jš)

NÁŠ TEST

Máte sklon

k haštereniu?

1. Dávate prednosť pokojnej atmosfére?

a/ Áno, ale môže byť aj trochu živo - 5; b/ Ak nehrňte, musí sa aspoň blýskať - 2; c/ Vítam pokojnú atmosféru a sám k tomu prispievam - 10; d/ Kde je rušno, tam je veselo - 4; e/ Hlučnému prostrediu sa radšej vyhýbam - 8; f/ Radšej vyvolám hádku - 1; g/ Áno, lebo napomáha tvorivosť - 9.

2. Súhlasíte s názorom, že k pokroku najviac prispievajú teoretici?

a/ Vurčitej oblasti áno - 5; b/ Teoretici sú skôr podvodníci - 2; c/ Dobrých teoretikov nikdy nie je dosť - 10; d/ Všetci teoretici sú krajne nepraktickí - 3; e/ Dobrá teória je na nezaplatenie - 9; f/ Vyvolám taký rozruch, že sa aj teoretikom krúti hlava - 1; g/ Skôr k pokojnej pohode - 7.

3. Dokážete sa ovládať v každej situácii?

a/ Áno, no nie vždy úspešne - 5; b/ O sebaovládanie sa nikdy nesnažím - 3; c/ Dokážem sa dobre ovládať - 10; d/ Ovládať sa snažten, kto sa bojí - 2; e/ Snažím sa cielavedome pestovať vôleu - 9; f/ Dokážem sa s chutou odreagovať na druhých - 1; g/ Hoci aj so sebazaprením - 7.

4. Sporam sa radšej vyhýbate, alebo ich vyhľadávate?

a/ Spory neobchádzam, ale ani nevyhľadávam - 5; b/ Spory doslova obľubujem - 2; c/ Vyhýbam sa im i pokojne riešim - 10; d/ Všeobecne spory rád vyvolávam - 3; e/ Sporam sa cielavedome vyhýbam - 9; f/ Spory viem vyvolávať i udržiavať - 1; g/ Spory radšej prenechávam iným - 7.

5. Neprekáža vám, ak sa niekto správa nezaujato?

a/ Občas to aj sám dokážem - 5; b/ Nezaujato sa správajú len slabosi - 2; c/ Každý má právo aj na prejav nezaujatosť - 10; d/ Nezaujatosť je prejavom neúprimnosti - 3; e/ Rešpektujem súkromie každého - 9; f/ Prekážam to a jednoducho to nestrpím - 1; g/ Aj nezaujatosť považujem za postoj - 6.

HODNOTENIE

5-15 bodov: Aj vaše okolie vás považuje za hašterivého. Uspešne korígovala vašu zádrapčivosť umozní len postupné zvyšovanie úrovne vášho sebaovládania.

16-27 bodov: Prejavy vašej hašterivosti sú celkom znesiteľné. Pri dobrej snahe máte šancu dosiahnuť spoločenskú únosnosť.

28-40 bodov: Nie ste hašterivý. Vaše okolie primerane hodnotí váš príspevok k pokojnej atmosfére.

41-50 bodov: O vás je všeobecne známe, že nevyvolávate hádky a dokážete aj iných usmerňiť. Je správne, ako svoje sebaovládanie uplatňujete aj v prospech okolia a tým, že dokážete zabrániť vzniku šarvátok. (jš)

MENO VEŠTÍ

DUŠAN

na Slovensku veľmi populárne meno, u nás zatiaľ ešte nie. Je to najčastejšie vysoký a trochu zavalitý muž so svetlohnedými vlnitými vlasmi a bledou pleťou. Oči máva rôzne - pomerne často čierne alebo hnedé, niekedy však aj modré alebo sivé. Pochádza z nevelmi zámožnej roľníckej, remeselníckej alebo robotníckej rodiny a mávanie - kolko súrodencov. Je veľmi živý ako ortuť, svižný, pohyblivý a vesely, vždy s rozosmiatou tvárou. Priam tryská humorom a radostou zo života a vie sa tešiť aj z tých najmenších úspechov.

Zovnajškom sa obyčajne ponáša na otca, ale povahu dedí po matke, ktorá ho má veľmi rada. Je vlastne jej miláčikom. Dobre pozná svoju hodnotu, no nie je namyslený, ale skôr hrdý. Neznáša, keď sa mu niekto posmievá alebo si z neho utahuje, aj keby to bolo zo žartu. Pretože sa vždy zastáva slabších a ukriždených, často sa dostáva do konfliktu so svojimi nadriadenými. Má rád deti, vie sa s nimi hrať, nadvia-

zať s nimi blízky vzťah, nájsť s nimi spoločný jazyk. Nečudo, že ho všetky priam zbožňujú. Neznáša pätolizačstvo, falosných a pokryteckých ľudí, ani udavačov. Sám je úprimný až do krajnosti, vždy hovorí pravdu do očí, aj keby bola až príliš krutá, no a vždy dodržiava dané slovo. Je rozohnaný, dokáže vytrvale smerovať k vytýčenému cieľu a dosiahnuť svoje.

Má nadanie pre exaktne vedy, od malička sa učí pomerne dobre, niekedy dokonca študuje na vysokej škole. Môže byť znamenitým vodičom, pokladníkom, účtovníkom, ale aj skladníkom a niekedy aj lekárom. Je dobrý organizátor a svoje povinnosti si vždy plní vzorne. Málne vyvinutý zmysel pre zodpovednosť. Medzi spolupracovníkmi je veľmi oblúbený.

Žení sa pomerne skoro s peknou, mûdrrou a ušľachtilou ženou, s ktorou máva obyčajne dve deti. Je nielen vzorným manželom, ale aj dobrým, rozšafným a dosť zhovievavým otcom. O svoju rodinu sa dokáže dobre postarať. Honba za lacnou slávou a úspechmi je mu cudzia. Je to skrátka praktický, vecný, triezvo mysliaci človek, nepriateľ prázdnych slov a planých rečí. Miluje kvety, stromy a zvieratá. Dožíva sa pomerne vysokého veku. (jš)

Lietadlo sa nebezpečne nakláňa, motory vychávajú. Medzi cestujúcich vojde pilot s pádakom na chrbe a uspokojuje ich:

- Len nijakú paniku! Hned'skočím dolu po pomoc.

* * *

Riaditeľ väznice prepúšťa známeho recidivistu:

- Dúfam, že sa už viac nestretнемe.

- Preboha, vari vás len nechcú preložiť na iné pracovisko?

* * *

- Bola som slepá a hluchá, keď som si fa brala!

- No vidiš, z kolkých chorôb som ta vyliečil bez lekára.

* * *

- Pán doktor, veľmi ma bolí hrdlo.

- To sú mandle, musia von!

- A tiež mám bolesti brucha...

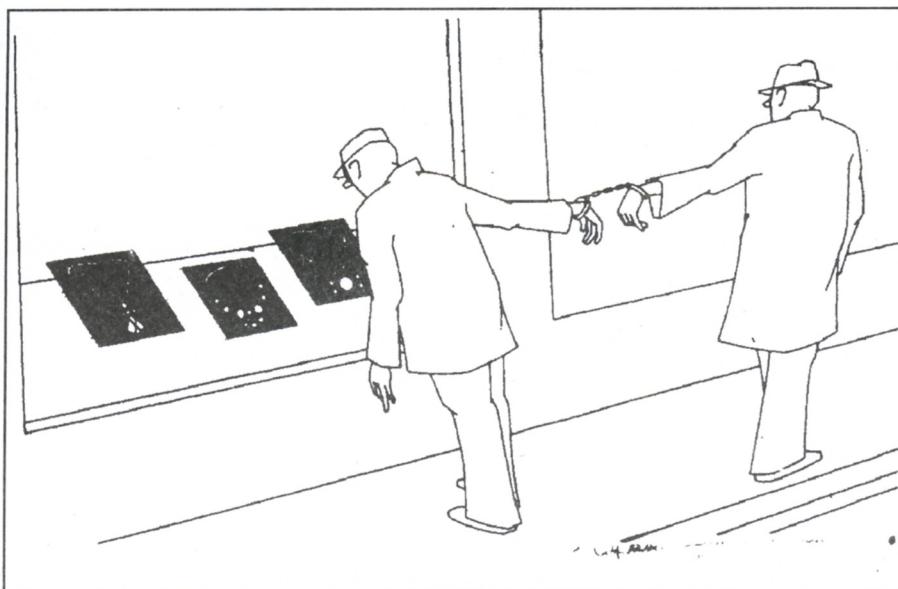
- Musíme vyoperovať aj slepé črevo.

- Už sa vám aj bojím povedať, že ma príšerne bolí hlava...

* * *

Otec upozorňuje nápadníka svoje dcéry:

- Naša Marta má na milovanie dosť času...

- No vidíte. A ona mi tvrdila, že o ôsmej musí byť doma.

* * *

Pýta sa zákazníčka mäsiara:

- Tá sekaná je domáca?

- Áno, pani, leží už tak dlho na pulte, že sa tu určite cíti ako doma.

* * *

Manželka víta muža, ktorý sa nadránom vracia z krčmy:

- Kadiať ťa len čerti vláčili!

- Neviem, kadiať ma vláčili, ale že ma dovliekli do pekla, to vidím.

* * *

- Mišo, aký najrazantnejší tah používaš v šachovej hre?

- Keď už neviem, kam z konopí, tak „nevďaj“ stiahnem obrus.

* * *

Cyklista zrazí staršieho muža a vráví mu:

- Máte ale štastie. Dnes mám dovolenku, inokedy viedem nákladiak.

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa občas pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

Obojok - čoskoro ťa čaká strata.

Obra vidieť - dostaneš dedičstvo.

Obruč - rád sa nevinne zabavíš; na sud narážať - nadviažeš novú známost.

Odsúdený byť - nešťastie, smútok.

Ovocie zbierať - velká radosť a finančné príjmy; kupovať - niekto ťa podvedie; pochutnávať si naňom - dostaneš sadoprijemnej spoločnosti; jesť kyslé - menšia nemoc v rodine; vidieť na strome - môžeš očakávať zvýšenie platu alebo neočakávané príjmy; na trhu - vyhŕash na lotérii väčší obnos; darovať niekomu - zisk, príjem; jesť nezrelé - prechladnutie, menšia nemoc; vidieť v košíku - čaká ťa povýšenie alebo pochvala.

Ozdobu vidieť - čakajú ťa peniaze a úcta.

Padák - nemoc.

Padnúť z výšky - nečakaj nič nové; na rovnej zemi - musíš byť opatrny; zo schodov - strata na majetku; do priekopy - budú o tebe klebetiť; iných vidieť padáť - čaká ťa úspech. Pacholka vidieť - návšteva v dome; vidieť ho počas hádky - zloba, nevôľa; v práci - dostaneš návštevu.

Papučky mať - dobre sa vydáš (oženíš); vyšívať - spokojnosť, radosť, kúpiť - zoznámiš sa s niekym príjemným; roztrhané - hádka v manželstve; chodiť v nich - sebaovládanie, vnútorný pokoj.

Pasca na myši - niekto ťa okradne.

Pašovať - práca ti robí starosti.

Páva s rozvinutým chvostom - dobré pomerly; počuť kričať - čakajú ťa opletačky. (jš)

FUEGO SOOPTÍ. Mohutný výbuch mexickej sopky Fuego vyvolal medzi obyvateľmi blízkeho mesta Colima zdesenie. Po tom, čo nad kráterom vulkánu vyrástol sedemkilometrový stĺp hustého dymu, sa miestne úrady rozhodli evakuovať dedičanov z najbližších obcí Juan Barragán, El Fresnel a Los Machos. Vulkán Fuego sa nachádza asi 500 kilometrov západne od mexickej metropoly nedaleko tichomorského pobrežia a jeho vrchol sa týči do výšky 3850 metrov nad morom. Vedci naznamenali v posledných 30 rokoch prakticky nepretržitú vulkanickú aktivitu Fuega. Podľa vulkanológov ide v súčasnosti o najaktívnejšiu sopku v Mexiku. Hoci zatiaľ sa sopoťenie Fuega zaobišlo bez výraznejších materiálnych škôd či dokonca strát na luských životoch, vedci varujú, že nebezpečenstvo sa neustále stupňuje.

ALEXANDRA VELKÁ. Rumunský manželský páár Niki a Victoria Nechitovci prišli do USA za lepším životom. Čoskoro však zistili, že im chýba americký podnikateľský duch, ateda sú odsúdení na dlhoručnú každodennú drinu. Mali však neuveriteľné šťastie. Z ich malej dcérky sa vykľuľ mimoriadny maliarsky talent, ktorý americké masmédiá nazvali Alexandrou Velkou. Keď mala osem rokov, rodičia predali jej prvý obraz za 45 dolárov. Od dvoch rok neskôr už užatvorili výhodnú zmluvu na štyri roky s majiteľom galérie. Odvtedy žijú z Alexandrinho maľovania - ako jej manažéri a správcovia majetku. Onedlho sa rodina prestahuje do vily v Beverly Hills alebo na Malibu. Malá Američanka z Norwalku pri Los Angeles má teraz 13 rokov a už maľuje obrazy ako Picasso

za svojich najlepších čias. Aké sú jej obrazy? Abstraktné motívy na veľkoplošných plátnach, ktoré silne pripomínajú diela maliarov kubizmu. Dosiaľ ich predala asi 500 - tým zarobila približne pol milióna dolárov. Nazoznamej zákazníkov je o. i. tenisová legenda André Agassi, herečka Ellen DeGeneresová, americký prezident Bill Clinton a

hollywoodská hviezda Whoopi Goldbergová. Na snímke: malá umelkyňa.

SPECIÁLNY DARČEK. Britský princ Charles sa rozhadol darovať svojmu staršiemu synovi Wiliamovi k sedemnásťom narodeninám športové auto, po ktorom mladý princ túžil. Aby však syna príliš nerozmaznal, nekúpil mu drahé nové vozidlo, ale dal opraviť svojho starého športového veterána MG. Hoci toto autíčko má už 30 rokov a v kolesách dobrých 75 tisíc kilometrov, študenti Manchesterskej technickej univerzity ho dali za poplatok 6000 libier do per-

fektného stavu a princ William sa mohol v ňom hneď odviezť. Na snímke: starý, ale pekný darček.

VLAS VINNÍKOM. Mladý 29-ročný vodič, ktorý sa nevedel vyrovnáť so svojím šedivým vlasom, spôsobil v hlavnom meste Švajčiarska Berne dopravnú nehodu práve v okamihu, keď sa z jazdy chcel zbaviť tohto príznaku starnutia. Mladý muž sa totiž tak intenzívne koncentroval na svoj obraz v spätnom zrkadle, až narazil do správne zaparkovaného auta, ktoré následne poškodilo ďalšie odstavené vozidlo. Miestna polícia informovala, že mladého muža bude jeho strach pred prvým zvestovateľom stároby stáť 20 tisíc frankov.

DRAŽBA ROTHSCHILDOVCOV. Všetky rekordy prekonala dražba umeleckej zbierky bratov Nathaniela a Alberta Rothschildovcov. S výťažkom 57,7 milióna libier dosiahli v auknej sieni Christie's najväčší zisk, aký kedy vzniel z dražby. Najdrahším kúskom (8,5 milióna libier) sa stala tzv. Rothschildova modlitebná knižka zo 16. storočia, ktorú získal súkromný zberateľ. Vydražených bolo celkovo 250 predmetov Rothschildovej zbierky, ktorá bola založená v 19. storočí v Rakúsku. V roku 1938 ju vo Viedni ukrustili nacisti ako židovský majetok a až vo februári minulého roka ju rakúska vláda vrátila dedičke Bettine Looram-Rothschildovej. Tátež vyzhlásila, že aukcia je pre ňu „smutnou záležitosťou“, avšak jej rodina si už nemôže dovoliť zbierku udržiavať.

ŠÁLKU ČAJU DENNE! Konzumácia miemimálne jednej šálky čaju denne znížuje riziko infarktu o takmer 50 percent. Vyplýva to z výsledkov najnovšej americkej štúdie. K podobnému záveru ako americkí výskumníci dospeli aj dánški vedci. Na skupine 800 mužov vo veku

od 65 do 84 rokov dokázali, že dokonca aj pitie väčšieho množstva čaju (tri až štyri šálky denne) znížuje riziko úmrtia na srdcovo-cievne ochorenia o 58 percent.

PSÍ ŽIVOT. Keď dánsky princ Henrik oslavil 65. narodeniny, povedal si dosť, stačí. Odvtedy vystupuje ako bojovník za zravnoprávnenie na kráľovskom dvore. Rodený Francúz, ktorý je od roku 1967 zosobášený s kráľovnou Margrethe, protestuje proti tomu, čo si myslí väčšina Dánov. Že je len „malý psík, čo si poslušne tapká za svoju paničkou a sem-tam dostane kocku cukru.“ Aristokrat sa odbojne pýta, či je spravodlivé, že manžel kráľovnej je len princ, zatiaľ čo manželka kráľa sa automaticky stáva kráľovnou. Ktovia, asi by mal s anglickým princom Philipom a holandským Clauzem, ktorí sú v rovnakom postavení, založiť spolok na ochranu ukriadených mužov.

BOB DYLAN LAUREÁTOM NOBELOVEJ CENY? Švédsky chemik, fabrikant, vynálezca dynamitu a zakladateľ Nobelovej ceny Alfréd Nobel nepredpokladal, že medzi laureátkami tohto prestížneho ocenenia budú aj hudobníci. Švédsky kráľ Karol Gustáv sa však rozhadol zmeniť jeho poslednú vôľu, pretože si myslí, že v poslednom období značne vzrástol vplyv hudby na osudy sveta. Švédsky panovník sa teraz stará o oficiálne priznanie Nobelovej ceny aj v oblasti hudby. Zatiaľ ju finančne zvlástného vrecka a udeľuje spoločne s kolégom švédskych muzikológov. Tentoraz sa túto cenu rozhodli udeliť americkému bardovi Bobovi Dylanovi, o ktorom Karol Gustáv tvrdí, že jeho hudba významne prispieva k zblížaniu ľudí rôznych rás a vyznania.

ZAHALENÉ PYRAMÍDY. Egyptské pyramídy dostanú ochranný náter, aby sa zabránilo ich ničeniu kyslým daždom a turistami. Nový povlak vyrobený z rozdreného kameňa a chemickej zmesi má byť odolný voči vplyvom počasia. Rakúsky profesor Hugo Hubacek, autor projektu, povedal, že pyramídy a sfingy majú veľký problém s eróziou, pretože atmosféra je kyslá kvôli chemickému priemyslu v Káhire. Aj vodné pary v dychoch tisícov turistov, ktorí vstúpia do viac ako štyritisročných pyramíd, napomáhajú erózii.

SME TUČNÍ. Obezita predstavuje jeden z hlavných vývojových trendov v Európe. V Slovenskej republike je výskyt nadváhy a obezity v dospelej populácii u mužov 65 percent a u žien 61 percent - predovšetkým vo veku 45-65 rokov. Nadváha a obezita sú spojené s metabolickými a orgánovými komplikáciami, najčastejšie s cukrovkou, vysokým podielom tuku v krvi, dnou, poruchami tráviaceho ústrojenstva, kostnými zmenami, plúcnymi, hormonálnymi, psychickými a sociálnymi problémami. Zvyšuje sa predčasná chorobnosť a úmrtnosť populácie. (pk)

VO VÍRE TANCA NA KREMPSKÝCH FAŠIANGOCHE

Vystupuje mladšia časť nedeckej Veselice

Rozospievaná rodina Smrečákovcov

Takto sa hrajú malí Belania pri pasení kráv

Súbor Rombaň z Chyžného na javisku

Vo výre tanca súbor Zelený javor z Krémpe...

Mladá krempašská muzika

... a súbor Spiš z Novej Belej

Foto: J. Bryja

Koncertuje rodina Harkabuzovcov

Belianska Lúdová kapela na krempaškej scéne. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Toboński, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100